

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

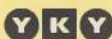
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KÂZİM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Francesco Petrarca

UTKU ŞİİRLERİ

Çeviren: Kemal Atakay

Hümanist düşüncenin atalarından, büyük İtalyan şairi Francesco Petrarca'nın (1304-1374) ellili yaşlarında başladığı ve tamamlamadan bıraktığı *Utku Şiirleri*, kavramsal ve biçimsel tutkuları açısından, olgunluk çağındaki ünlü bir yazarın tipik verimli görünümünü sunar. Başka bir deyişle, şairin kişisel-entelektüel deneyimleri, neredeyse bilinçdışı bir yolla ideal, aşkın bir yolculuk tasarımı içinde biçim kazanır; bu deneyimler birer mite, birer simgeye dönüşür, örnek bir insanlık durumunun çehresine ve anlamına bürünür.

Eski Roma'nın önemli geleneklerinden biri olan "zafer alayı" hem görsel hem kavramsal açıdan yapıtın belkemiğini oluşturur. Romalı komutanlar ve onlar için düzenlenen törenlerin yerini Aşk, İffet, Ölüm, Ün, Zaman, Ebedilik ve onlar için düzenlenen törenler alır.

Utku Şiirleri'nde kahraman, "görü" (*visio*) türünün bir gereği olarak, anlatıcının kendisidir; bu anlatıcı, gene türün bir gereği olarak, şairle örtüşür. Ne var ki, *Utku Şiirleri*, görü türünün temel kurallarından birine uymaz: Kâhince bir görü anlatılmaz bu şiirlerde; alegorik bir biçim altında şair-kahramanın yaşamındaki bazı olaylar canlandırılıp yorumlanır: Laura'ya olan aşkın öyküsü ve edebiyatçı-şair kimliği. Petrarca'nın büyük aşkı Laura, derin bir hayranlık duyduğu Dante'nin Beatrice'sini çağrışırsa da şair, Laura'ya Dante'nin Beatrice'ye yüklediği gibi meleksî özellikler yüklemeyiz.

Petrarca'nın, *Canzoniere*'nin birçok şiirine esin kaynağı olan kaygılı ve kötümser dünya görüşünü, daha düşünsel ve daha entelektüel bir çerçeve içinde ele alan *Utku Şiirleri*, *Canzoniere*'yi de dilimize kazandıran Kemal Atakay'ın titiz çevirisinden...

Francesco Petrarca
UTKU ŞİİRLERİ

Çeviren:
Kemal Atakay

Yapı Kredi Yayınları - 2479
Kâzım Taşkent
Klasik Yapıtlar Dizisi - 63

Utku Şiirleri / Francesco Petrarca
Özgün adı: Triumph
Çeviren: Kemal Atakav

Kitap Editörü: Filiz Özdem
Düzeltili: Fulya Tükel

Kapak Tasarımı: Mehmet Ulusel

Baskı: Üç-Er Ofset
Yüzyıl Mah. Massit 5. Cad. No: 15 Bağcılar / İstanbul

Çeviriye temel alınan baskı: Yay. Haz.: Marco Ariani, Milano: Mursia, 1988
1. Baskı: İstanbul, Nisan 2007
ISBN 978-975-08-1221-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2007
Sertifika No: 1206-34-003513
Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://yky.estore.com.tr>
<http://alisveris.yapikredi.com.tr>
<http://www.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

Petrarca'nın Yaşamı ve Yapıtları • 7
Giriş • 13

UTKU ŞİİRLERİ

Aşkın Utkusu

Aşkın Utkusu I • 25
Aşkın Utkusu II • 30
Aşkın Utkusu III • 36
Aşkın Utkusu IV • 42

İffetin Utkusu • 49

Ölümün Utkusu

Ölümün Utkusu I • 57
Ölümün Utkusu II • 63

Ünün Utkusu

Ünün Utkusu I • 71
Ünün Utkusu II • 75
Ünün Utkusu III • 80

Zamanın Utkusu • 87

Ebediliğin Utkusu • 95

Ek

Ölümün Utkusu Ia • 103

Ünün Utkusu Ia • 104

Ünün Utkusu IIa • 109

Notlar • 113

Kaynakça • 173

Dizin • 175

Petrarca'nın Yaşamı ve Yapıtları

- 1304 20 Temmuz'da, Arezzo'da dünyaya gelir. Babası Noter Petracco di Parenzo; annesi Eletta Canigiani'dir. Beyaz Guelfolardan olan Petracco, 1302'de Floransa'dan sürgün edilmiş, Arezzo'ya sığınmıştır.
- 1307 Kardeşi Gherardo dünyaya gelir.
- 1312 Petrarca'nın babası, papalığın yeni merkezi Avignon'a taşınır; ailesi ise, Carpentras'a yerleşir. Petrarca, dönemin seçkin hocalarından Convevole da Prato'dan dilbilgisi dersleri alır.
- 1316 Petrarca, Montpellier Üniversitesi'nde hukuk öğrenimine başlar; ama klasik kültüre olan ilgisi çok daha yoğundur.
- 1320 Bologna Üniversitesi'nde hukuk öğrenimini tamamlamak üzere, kardeşi Gherardo'yla Bologna'ya gider.
- 1326 Babası ölür. Petrarca, bir daha dönmek üzere Bologna'dan ayrılıp Avignon'a döner.
- 1327 6 Nisan'da, Avignon'daki St. Clare Kilisesi'nde Laura'yı görür.
- 1330 Kardinal Giovanni Colonna'nın özel din görevlisi olarak çalışmaya başlar; bu görevi 1347-48 yılına dek sürmüş olsa gerektir.
- 1333 Fransa, Flandre, Brabant ve Rheinland'ı kapsayan bir Kutsal Roma İmparatorluğu'na çekilir.

- 1336 Aralık ayında Colonnaların konuğu olarak Roma'ya ilk yolculuğunu yapar.
- 1337 Temmuz ayında yeniden Avignon'dadır. Vaucluse'de, Sorgue Nehri kıyısında küçük bir ev satın alır. Yazın, evlilikdışı bir ilişkiden ilk oğlu Giovanni dünyaya gelir. *De Viris Illustribus*'u (Ünlü Erkekler) yazmaya başlar.
- 1338-1339 *Africa* adlı Latince epik şiirine başlar. *Triumph*'yi (*Utku Şiirleri*) yazma fikri bu dönemde oluşur ve "Aşkın Utkusu"na başlar.
- 1340 Hem Paris Üniversitesi, hem Roma Senatosu şairlik tacını önerir. Roma'yı seçer.
- 1341 Şubatta Napoli'ye gider. Kral Roberto'nun huzurunda üç gün süren bir sınavdan geçer ve 8 Nisan günü gösterişli bir törenle başşairlik tacını giyer.
- 1341-1342 *Africa*'nın ilk taslağını bitirir. *Utku Şiirleri*'ne devam eder. 1342'nin şubat ya da mart ayında Provence'a gitmek üzere yola çıkar.
- 1342-1343 Vaucluse ve Avignon'da yaşar. *Canzoniere*'nin ilk biçimini hazırlar. Kızı Francesca dünyaya gelir. *Secretum Meum*'un (İç Dünyam) ilk biçimini yazar. *Rerum Memorandarum Libri*'ye (Unutulmaz Şeyler) başlar.
- 1343 Eylül ayında bir elçilik göreviyle, Kral Roberto'nun ölümü üzerine büyük bir siyasi huzursuzluğun yaşandığı Napoli'ye gider. *Rerum Memorandarum Libri*'ye devam eder. Aralık ayının sonunda Parma'ya gider.
- 1345 Şubat ayında Gonzagaların ve Viscontilerin kuşatıldığı Parma'dan kaçıp Verona'ya sığınır. Sonbaharda Provence'a döner.
- 1346-1347 Vaucluse'de yaşar. *De Vita Solitaria*'yı (Yalnız Yaşam) yazar; *Bucolicum Carmen*'in (Çoban Şiirleri) bazı eklogalarını kaleme alır. 1347'de kardeşi Gherardo'yu

Montrieux'de ziyaretinin ardından *De Otio Religioso*'yu (Dinsel Huzur) yazar. 20 Kasım'da, Cola di Rienzo'nun Roma Cumhuriyeti'ni yeniden canlandırma girişimine destek vermek için Roma'ya doğru yola çıkar; girişimin başarısızlıkla sonuçlandığını öğrenince (Aralık 1347), Cenova'da kalır, oradan Verona'ya doğru yola çıkar.

- 1348 Kara Veba'nın hüküm sürdüğü ocak ayında Verona'dadır. Mart ayında Parma'ya döner. 19 Mayıs'ta, Laura'nın, Kardinal Colonna da dahil olmak üzere pek çok dostunun ve koruyucusunun ölüm haberini alır. Veba ve birçok dostunu yitirishi onu "Ölümün Utkusu"nu yazmaya yönlendirir.
- 1350 Padova'da, kısaca *Familiars* olarak bilinen *Rerum Familiarium Libri* (Bildik Olaylara İlişkin Mektuplar) derlemesinin ilk mektubunu yazar. Floransa'da Boccaccio'yla tanışır; ömür boyu sürecek bir dostluğun başlangıcıdır bu.
- 1351 Vaucuse'e gelir; *De Viris Illustribus* ile *Canzoniere* üzerindeki çalışmalarını sürdürür. Papa sekreterliği görevini geri çevirir ve Avignon'daki papalık merkeze karşı olduğunu vurgular. *Liber Sine Nomine* (Adsız Kitap) başlıklı mektup derlemesine başlar.
- 1352 *Familiars* derlemesiyle uğraşır; *De Viris Illustribus* ve *Utku Şiirleri* üzerinde çalışır. Papa VI. Clemens'in ölümü üzerine papa seçilen VI. Innocentius'un düşmanca tutumu yüzünden, Avignon'dan ayrılmaya hazırlanır.
- 1353 İtalya'ya gelir; artık Provence'a dönmeyecektir.
- 1354 *De Remediis Utriusque Fortune*'yi (İyi ve Kötü Talihe Karşı Çareler) yazmaya başlar. Sonbaharda Bohemya Kralı Karl İtalya'ya bir sefer düzenleyerek Roma'da Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu tacını giyer. Petrarca, aralık ayında Mantova'da Karl'la tanışır.

- 1356 Prag'da, görevli olarak Karl'ın sarayında kalır. Ağustosun sonuna doğru Milano'ya döner. *Canzoniere*'nin yeni (üçüncü) düzenlemesi üzerinde çalışmaya başlar.
- 1357 *Utku Şiirleri*'ni gözden geçirir; *Bucolicum Carmen* ve *De Otio Religioso* üzerinde çalışır.
- 1358 *Canzoniere*'nin üçüncü düzenlemesini bitirir. *Secretum*'u gözden geçirir. *Canzoniere*'nin yeni, dördüncü düzenlemesi üzerinde çalışmaya başlar.
- 1360 Nisanın ortalarına doğru, Padova ve Venedik'e gider. Ağustosta yeniden Milano'dadır. *De Remediis*'in ilk taslağını bitirir. Aralık ayında, bir süre önce İngilizlerin elindeki tutsaklığından kurtulan Fransa kralı II. Jean'ı Viscontiler adına kutlamak üzere Paris'tedir.
- 1361 Padova'ya gider; oğlu Giovanni'nin vebadan öldüğünü öğrenir. Güz boyunca *Familiars*'i gözden geçirir ve *Rerum Senilium Libri*'ye (Yaşlılık Mektupları) başlar.
- 1362 Eylülde Venedik'e taşınır. Dükler Sarayı'ndan biraz uzaktaki bir ev karşılığında, ölümünden sonra bütün kütüphanesini Venedik Cumhuriyeti'ne bırakmayı taahhüt eder. *Canzoniere*'nin dördüncü düzenlemesini bitirir. Yazdan önce kızı Francesca evlenir.
- 1363 Boccaccio'yu üç ay süreyle Venedik'teki evinde ağırlar. "Ünün Utkusu" üzerine çalışır.
- 1366 *De Remediis*'i bitirir. *Familiars*'e son biçimini verir. *Canzoniere*'nin beşinci ve daha kapsamlı bir düzenlemesine başlar. Yıl sonuna doğru Venedik'e döner.
- 1367 Martın sonunda Padova'ya gider; sonra Venedik'e döner, daha sonra yeniden Pavia'ya doğru yola çıkar. Yolculuğu sırasında, en başarılı polemiğini yazar: *De Sui Ipsius et Multorum Ignorantia* (Kendisinin ve Başka Birçoklarının Bilgisizliği Üzerine).

- 1370 Mart ayında, Arquà'daki yeni evine taşınır. 4 Nisan'da vasiyetnamesini yazar; papanın daveti üzerine Roma'ya giderken, Ferrara'da rahatsızlanıp Padova'ya dönmek zorunda kalır.
- 1370-1372 "Posteritati" ("Gelecek Kuşaklara") mektubunu yazar; bu mektubunda 1351'e kadarki yaşamöyküsünü anlatır.
- 1373-1374 *Canzoniere*'nin yeni bir nüshasını –sekizinci– hazırlar.
- 1374 *Canzoniere*'nin dokuzuncu ve son biçimi üzerinde çalışır. "Ebediliğin Utkusu"nu yazar.
- 18 Temmuz günü, Arquà'daki evinde ölür. Kendi arzusuna uyularak, Arquà bölge kilisesine gömülür.

Giriş*

Utku Şiirleri'nin özgün başlığı, elyazmalarının tanıklık ettiği gibi, “zafer alayları” anlamına gelen Latince *Triumphus*'dir. *Utku Şiirleri*, alegorik görülerden oluşur ve altı bölüme ya da “tablo”ya ayrılmıştır. Petrarca'nın ellili yaşlarında başladığı ve tamamlamadan bıraktığı yapıt, kavramsal ve biçimsel tutkuları açısından, olgunluk çağındaki ünlü bir yazarın tipik verimi görünümünü sunar. Başka bir deyişle, şairin kişisel-entelektüel deneyimleri, neredeyse bilinçdışı bir yolla, ideal, aşkın bir yolculuk tasarımı içinde biçim kazanır; bu deneyimler birer mite, birer simgeye dönüşür, örnek bir insanlık durumunun çehresine ve anlamına bürünür.

Hem görsel, hem kavramsal açıdan yapıtın belkemiğini oluşturan “zafer alayı”, bilindiği gibi, Eski Roma'nın önemli geleneklerinden biridir. Petrarca, savaştan zaferle dönen komutan ve ordusu için Senato'nun düzenlediği bu töreni ve öğelerini –Kutsal Yol boyunca, en önde yüksek görevliler ve Senato üyeleri, en sonunda zincire vurulmuş savaş tutsakları olmak üzere, Capitoliu'm'a kadar sıra halinde ilerleyiş; defne yapraklarından tacıyla, dört beyaz atın çektiği zafer arabasına binen komutan; bütün alayın çiçeklerle bezeli yollara dizilen halkın arasından geçişi, vb– dönüştürerek, şiirinin temel ögesi haline getirir: Romalı komutanlar ve onlar için düzenlenen törenlerin yerini Aşk, İffet, Ölüm, Ün, Zaman, Ebedilik ve onlar için düzenlenen törenler alır.

Utku Şiirleri'nde kahraman, “görü” (*visio*) türünün bir gereği

* Bu giriş yazısı, Kaynakça'da anılan çalışmalardan, özellikle Amatore'nun (1971) değerlendirmesinden yararlanılarak hazırlanmış bir çeviri demettir.

olarak, anlatıcının kendisidir; bu anlatıcı, gene türün bir gereği olarak, şairle örtüşür. Ne var ki, *Utku Şiirleri*, görü türünün temel kurallarından birine uymaz: Kâhince bir görü anlatılmaz bu şiirlerde; alegorik bir biçim altında şair-kahramanın yaşamındaki bazı olaylar canlandırılıp yorumlanır: Laura'ya olan aşkın öyküsü ve edebiyatçı-şair kimliği. Bununla birlikte, anlatıcı, zaman konusunda kendisine büyük bir özgürlük tanır: Geçmişten söz edilirken, araya güne ilişkin birçok değerlendirme girer.

Dört kısımdan oluşan *Triumphus Cupidinis*'te ("Aşkın Utkusu"), kurmaca anlatı, bahar mevsiminde, şairin Laura'ya âşık oluşunun yıldönümünde, Vaucluse'de başlar. Uykuya dalmış olan şaire, bir zafer arabası üzerinde Aşk Tanrısı görünür. Aşk'ı, tarihin ve efsanenin ünlü kişilerinden oluşan kalabalık bir topluluk izlemektedir. En uzak geçmişin kişilerinden çağdaş kişilere uzanan bu topluluktaki herkes, Aşk'ın hükmüne boyun eğmiştir. İçlerinden birisi, bir "gölge" (ölmüş olduğu için mi, yoksa rüyada görüldüğü için mi?), kalabalıktan koparak öne çıkar ve kendini tanıtır: Petrarca'nın gençlik yıllarından bir arkadaşıdır, o da Toscanalıdır ve şairden çok daha yaşlıdır. Şaire rehberlik edecek olan arkadaşı (yorumcular, aralarında Cino da Pistoia ve Boccaccio'nun da yer aldığı çeşitli adlar önermiş olsalar da, bu kişi için kesin bir ad belirlemek olanaksızdır), Aşk'a yenik düşenleri ona bir bir sıralar. Şair de, bu Aşk mağluplarından biridir, çünkü "yanında, ak güvercinden çok daha saf bir genç kız belirdiğinde", o da çaresiz bir aşka düşmüştür. Âşıklar kervanı daha sonra Kıbrıs'a gider; burada Aşk Tanrısı zaferini kutlar ve tutsaklar karanlık bir zindana kapatılır.

Tek kısımdan oluşan *Triumphus Pudicitie*'de ("İffetin Utkusu"), şairin âşık olduğu genç kız Laura, Erdemler'in ve erdenliğiyle ünlü kahramanların yardımıyla Aşk'ı yener, tutsakları haptisten kurtarıp önce Liternum'da, erdemli Scipio'yla, daha sonra Roma'da, İffet Tapınağı'nda zaferini kutlar; yenik düşürdüğü Aşk'tan aldığı ganimetleri de, bu tapınağa bırakır.

Ne var ki, iki kısımdan oluşan *Triumphus Mortis*'te ("Ölümün Utkusu") Laura, Roma'dan Provence'a dönerken, siyahlar giymiş bir kadınla -Ölüm'le- karşılaşır. Ölüm, Laura'nın "sarışın

başından altın bir tel” koparır ve genç kız ölür. Ertesi gece, şair rüyasında Laura’yı görür, genç kız onu teselli eder, ona yaşadığı mutluluğu gösterir, sağken şaire duyduğu temiz aşkı itiraf eder.

Ölüm uzaklaştıktan sonra, bir zafer alayı eşliğinde görkemli bir kraliçe belirir: Ün. Üç kısımdan oluşan *Triumphus Fame*’de (“Ünün Utkusu”), zafer alayının başını çeken Ün’ün ardından üç sıra halinde ünlü kişiler gelir: İlk iki sıradakiler, Eski Roma’nın ve öteki ülkelerin ünlü komutanlarıdır; üçüncü sıradakiler ise, ünlü düşünürler, edebiyatçılar ve bilim adamlarıdır.

Tek kısımdan oluşan *Triumphus Temporis*’te (“Zamanın Utkusu”), güneşin simgelediği Zaman, Ün’ü çekemez, seyrini hızlandırır ve yeryüzündeki her şey onun uçarcasına gidişine uyum sağlamak zorunda kalır; bu arada, gizemli bir ses, insanların şanlıları ve geriye bıraktıkları anılar üzerinde Zaman’ın utkusunu duyurur.

Şair, bu görü karşısında korkuyla geri çekilir; kendi içine kapanarak, kutlu bir dünyayı seyre dalar. Bir kısımdan oluşan *Triumphus Eternitatis*’in (“Ebediliğin Utkusu”) başlangıcıdır bu: Zamanın dışında yer alan, Tanrı’nın ışıyla aydınlanan bu ebedi dünyada, şair hem Cennet’te olmanın, hem Laura’sını görmenin mutluluğunu yaşayacaktır.

Aslında, utkularını kutlayan altı varlık da, karşıt iki gruba ayrılmıştır: Olumsuz bir eylemi gerçekleştiren Aşk, Ölüm ve Zaman ile olumlu bir eylemi gerçekleştiren İffet, Ün ve Ebedilik. Her zafer töreni, bir öncekinin aşılması niteliğini taşır; başka bir deyişle, Aşk’ın yıkıcı etkisi İffet’le, Ölüm’ün yıkıcı etkisi Ün’le, Zaman’ın yıkıcı etkisi ise Ebedilik’le aşılar.

Ana çizgileriyle bu serimlemenin de ortaya koyduğu gibi, *Utku Şiirleri*’nin doğuşunu, gerçek lirik damardan çok (*Canzoniere*’yi doğuran damar), özellikle Petrarca’nın ahlaksal, entelektüel ve kültürel düşüncelerinin karmaşık dünyasında aramak gerekir. Gerçekten de, “utku şiirleri”, kişisel aşkın öyküsünü engin bir kavramsal örgüye taşıma ve bu aşkı alegorik bir yolculuğun içine yerleştirme amacını taşır. Günahtan kurtuluşa, zamandan sonsuzluğa doğru bir yolculuktur bu. Hiç kuşku yok ki, böyle bir amacın köklerini içten ahlaki kanılarda aramak gerekir; bunlar,

en azından *Canzoniere*'yi ikinci gözden geçirişinden (1347-1350) beri Petrarca'nın şiirinde karşılaştığımız, Meryem Ana'ya seslenen *canzone*'de daha açıkça gördüğümüz kanılardır. Aynı derecede etkili olan bir başka amaç da, özel deneyimin anlamını, *Canzoniere*'de olduğu gibi yalnızca içsel esinin ürünü lirik bir birlikte değil, dışsal –mimari ve anlatsal– bir birlikte aramaktır (bu amaç, Ortaçağ poetikasının çelişik isterlerine sıkı sıkıya bağlıdır). Kısacası, *Utku Şiirleri* soylu bir üslupla, bütünlü klü bir eser yazma tutkusunun ürünüdür.

Klasik dönemin düşüncelerini ve biçimlerini, ağırbaşlılığını ve zarifliğini yansıtmak üzere şiirden yararlanma amacı da, buradan kaynaklanır. Başka bir deyişle, *Utku Şiirleri* iki ana kaynaktan beslenir: Bir yandan, Ortaçağ “görü” geleneğiyle ve *Gülün Romansı*'nın başlattığı alegorik-öğretici şiirler akımıyla bağı açıktır (*İlahi Komedya*'yla bağı da: Bu, koşuk biçimi *terza rima*'nın seçimi, bazı üslup benzerlikleri, birçok durum ve anlatsal yapı koşutluklarıyla kendini gösterir). Öte yandan, hem tekil, hem genel noktalarda, şairin çok yakından bildiği klasik kültürün damgasını fark etmemek olanaksızdır. Klasik etkiye bakıldığında ilk göze çarpan, Vergilius'tan Ovidius'a, Cicero'dan Seneca'ya klasik şairlerin ve yazarların varlığıdır; ama yapıt, daha çetrefil ve “süslü” bir üslubun etkilerini de taşır: Ausonius'tan Orosius, Prudentius ve Lactantius'a, daha yakın dönemlerin ya da Hristiyanlık çağının şairleriyle yazarlarından gelen etkidir bu.

Amaçların ve tutkuların çoğulluğu, metnin zorlu yazılma sürecini de kısmen açıklığa kavuşturmaktadır: *Utku Şiirleri*'nin yazılması, duraklamalar ve yeniden başlamalar, belirsizlikler ve yeniden düşünmelerle yirmi yıldan uzun bir süre devam etmiş, hiçbir zaman kesin ve bütünlüklü bir yapıya ulaşamamıştır. İlk girişimlerin 1351-1352'ye, hatta bazı araştırmacılara göre 1342-1344'e uzanıyor olması olasıdır. Ama belli ki, en yoğun çalışma dönemi 1356 (Petrarca'nın “Aşkın Utkusu”na son biçimini vermek üzere çalışmaya başladığı yıl) ile 1374 (şairin öldüğü yıl) arasındadır; nitekim “Ebediliğin Utkusu”nun sonuna düşülen tarih de, 1374'tür. Ne var ki, bu iki tarih arasında, yapıtın tek tek bölümleriyle ilgili kesin tarihlere ulaşmak son derece zordur.

Her durumda, elyazması geleneğinin (bu elyazmaları, günümüze ulaşmamış olan özgün elyazmalarının doğrudan ve aslına sadık kopyalarıdır) aktardığı yoğun düzeltmeler, sayısız değişiklikler, ekler, farklı gözden geçirmeler, uzun oluşum sürecine tanıklık eder. Bu geleneğin gösterdiği bir başka nokta da, yapıtın oluşum süreci içinde Petrarca'nın sayısız çıkmazla karşılaştığı ve bunların aşılmasının önemli güçlükler içerdiğidir. Yalnızca üslupla ilgili, görece ikincil güçlükler, sanatçının genel hoşnutsuzluğunun yol açtığı engeller değil; alegorinin genel anlamı, yapıtı oluşturan kısım ve bölümlerin düzeni ve karşılıklı konumları üzerine bir kararsızlık söz konusudur. Sözgelimi, şiirin ideolojik yapısına belli bir kararsızlığın egemen olduğu kolaylıkla görülebilir: Kişisel bir durumu ya da yaşantıyı anlatma ile engin bir alegorik örgü kurma arasındaki kararsızlıktır bu. Gerçekten de, ilk iki utku şiiri ile daha tutarlı ve bütünlüklü bir yapı sergileyen son dört utku şiiri arasında bir tür boşluk vardır: İlk ikisi, kişisel olarak yaşanmış, sancılı bir ahlaki durumu yansıtır; öteki dördü ise, daha geniş ve genel durumları dile getirir. Bu karşıtlık, şiirin ikili karşıtlıkları açısından da geçerlidir: Aşk ile İffet ve İffet ile Ölüm arasındaki karşıtlıklar, hemen herkesin yaşayabileceği genel karşıtlıklar iken; Ün'ün Zaman üzerindeki ve Ebedilik'in Ün üzerindeki etkisi, açıkça ayrıcalıklı yazgılara uygun bir öte dünya kavrayışını yansıtır.

Canzoniere gibi, *Utku Şiirleri*'nin de her açıdan en önemli dayanağı Laura'dır. Laura'yı ölümsüzleştirme, hem *Canzoniere*'nin, hem *Utku Şiirleri*'nin, hem de Latince yazılmış birçok koşuk mektup ve ekloganın açık amaçlarından biridir. Laura'nın kim olduğunu, hatta yaşayıp yaşamadığını bilemiyoruz. Bir uçta, Petrarca'nın en yakın dostlarından Giacomo Colonna gibi Laura'yı bir simge ve şiir için bir "mazeret" olarak görenler; öteki uçta ise, 16. yüzyıl yorumcuları –sözgelimi, Vellutello– gibi her şiirin özyaşamöyküsel bir yön içerdiğini düşünenler var. Ne var ki, şiirler dışında elimizde yeterince veri yok. Petrarca, Giacomo Colonna'nın kuşkularına bir mektupla karşılık vermiş; Laura'nın son derece gerçek, kendi tutkusunun da son derece yapmacıksız olduğunu belirtmiştir. Ama iki nedenden ötürü bu mektubu veri

olarak almak neredeyse olanaksızdır: İlki, belli ki dostlar arasında dolaşacağı düşünülerek yazılmış olması; ikincisi ise, Laura'nın gerçekliğini kanıtladığı kadar sorgulamaya açması.

Daha ilginç olanı, Petrarca'nın *Secretum Meum*'da (İç Dünyam) Laura'yla ilgili söyledikleridir; büyük bir olasılıkla 1342 yılında yazılmış ve Laura'nın ölümünden sonra gözden geçirilmiş bir kitaptır *Secretum*. Gerçi okurlara yönelik her yapıtında olduğu gibi, *Secretum*'da da Petrarca'nın düşünsel ironisi egemendir, ama yazar bu kitabı yayımlamamıştır, yayımlamayı düşündüğüne dair herhangi bir gösterge de yoktur. Francesco ile ruhani rehberi Aziz Augustinus arasında geçen ve Hakikat'in tanıklık ettiği bu hayali söyleşide, Augustinus yazarı günahkâr olmakla suçlar ve daha önceki değişme çabalarını yetersiz bulduğunu belirtir. İlk iki bölümde Francesco'nun günahkârlığı yeğleyişi çözümlenir ve yedi ana günahın her birine ne ölçüde kapıldığı değerlendirilir. Augustinus üçüncü bölümde Francesco'nun tövbe etmesini engelleyen başlıca iki unsurdan söz eder: Laura'ya duyduğu "erdemli" aşk ve ölçsüz ün arzusu. Francesco, Augustinus'un eleştirisine karşı kendisini savunur, ama sonunda onun bir savını kabul etmek zorunda kalır: Laura'ya duyduğu aşkın tensel bir temeli olması gerektiğini, çünkü aynı derecede erdemli olup vücudu çirkin bir kadın söz konusu olsa ona âşık olmayacağını. Büyük bir olasılıkla metnin gözden geçirilmesi sırasında eklenen bir bölümde Aziz Augustinus bir noktaya işaret eder: "Sık sık çocuk doğurduğu için yıpranmış" bir kadının ömrü çok uzun olamaz. Yayımlanması düşünülmeyen bir eserdeki bu göstergenin kesinliği, Laura'nın varlığının kesin delili olarak görülebilir (Petrarca'nın İtalyanca ya da Latince şiirlerinin hiçbirinde ya da yayımlanmış öteki yapıtlarında, Laura'nın evli olduğuna ya da çocuğu olduğuna ilişkin bir gönderme yoktur).

Bir başka kanıt da, Petrarca'nın kütüphanesindeki Vergilius cildinin ilk sayfasına düştüğü notta yer alır. Petrarca yaşamı boyunca çeşitli kitaplarının ilk sayfalarına kişisel notlar düşmüştür; Vergilius kitabının ilk sayfasına da yakınları ve dostları için anma yazıları yazmıştır. Bu notlardan birinde Laura'dan söz edilir:

Erdemleriyle seçkin ve dizelerimle çoktan üne kavuşmuş olan Laura'yla ilk kez gençliğimde karşılaştım, 1327 yılının 6 Nisan günü, Avignon'daki St. Clare Kilisesi'nde, sabah ayini sırasında; aynı şehirde, gene 6 Nisan günü, gene aynı saatte, ama bu kez 1348 yılında, yaşam ışığı gün ışığından çekildi, ben, rastlantı sonucu, yazgımdan habersiz, Verona'dayken. Üzücü haber Parma'da ulaştı bana, aynı yılın 19 Mayıs sabahı, Ludovico'nun gönderdiği bir mektupla. Erden ve güzel bedeni, öldüğü günün akşamı Fransiskanların kilisesinde defnedilmiş. Seneca'nın Scipio Africanus için söylediği gibi, onun ruhunun, geldiği yere, Cennet'e geri döndüğünden eminim.

Utku Şiirleri'nin sayısal yapısı da, Laura'yla bağlantılıdır. Petrarca, şiirin yapısını altı görüye dayandırıldığını *Ebediliğin Utkusu*'nda şu dizelerle belirtir: "Beşini bu utkuların aşağıda, yeryüzünde / görmüştük, sonunda altıncısını, / Tanrı'nın izniyle, yukarıda göreceğiz" (121-123). Gerçekten de, 6 utku görüşü, 12 bölüm halinde düzenlenmiştir. Gerek 6, gerek iki katı 12, Laura'ya olan aşk mitolojisinde özel bir simgesel değer taşır: Nasıl 9 Dante'nin Beatrice'sinin rakamı ise, 6 da Laura'nın kutsal rakamıdır. 6 Nisan, hem şairin Laura'yı ilk kez gördüğü ve âşık olduğu ("İç çekişlerimi yenileyen mevsimde / tatlı anısıyla o günün, onca uzun çilelerin başladığı", *Aşkın Utkusu* I 1-3), hem Laura'nın öldüğü ("Birinci saatiydi, altıncı günü nisanın, / beni bağlayıp ve şimdi, ah, beni çözen", *Ölümün Utkusu* I 133-134) gündür. Bu nedenle, 6 rakamının *Utku Şiirleri*'nin merkezî yapısal ögesi olarak seçilmesi olağandır.

Petrarca eleştirisine göre, birçok öğeyi tek bir yapıtta birleştirme arzusu, *Utku Şiirleri*'nin tamamlanmamış olarak kalmasının başlıca nedenidir: Çeşitli ahlaki varsayımlar; bütünlüklü ve yüksek üslupta bir şiir yazma tutkusu; iki ayrı damarı –klasik kültür ve romans geleneği– aynı estetik doku içinde buluşturma amacı, bu öğeler arasında sayılabilir. İkinci bir neden de, ideolojik yapıdaki belirsizlik ve kararsızlıklar, çelişkilerdir.

Utku Şiirleri, Canzoniere'nin birçok şiirine esin kaynağı olan

kaygılı ve kötümser dünya görüşünü, daha düşünsel ve daha entelektüel bir çerçeve içinde, mutlak ve görkemli deyişlerle dile getirmeye yönelik son bir arayışın ürünüdür. Aynı zamanda, lirik şiirin daha derin ve daha kısa soluğundan farklı bir üslubu deneme arzusunun bir göstergesidir. *Utku Şiirleri*'nin ana konusunu oluşturan içsel diriliş, ancak görkemli bir üslubun vurgularıyla dile getirilebilirdi.

Bu üslup eğilimi –sözgelimi, Petrarca'nın kişileri özlü betimlemelerle çizmedeki eşsiz yeteneği– en baştan beri kendini gösterir: Andromeda'yı “o güzel kara gözlü, kara saçlı kız” (*Aşkın Utkusu* II 144) sözleriyle betimler ya da Jaufre Rudel'i “yelkenle küreği kullanan / ölümünü aramak için” (*Aşkın Utkusu* IV 52-53) sözleriyle. Özlü deyiş eğilimi, bazı betimlemelerdeki berrak yoğunluk buradan kaynaklanır; sözgelimi, *Aşkın Utkusu* IV'te aşk şöyle betimlenir: “Geçici zevkler ve bitmek bilmez dert” (116), “yorucu dinlenme ve dinlendirici eziyet” (145) ve “kısa sürede uzun resme bakar gibi” (165). Sözel betimlemelerden çok, görsel betimlemeleri andıran bu deyişlerin görsel sanatlarda uzun bir izdüşümü olacaktır. Keza *Aşkın Utkusu* III'te Şimşon: “bilge olmaktan çok güçlü, kanıp tatlı sözlere / düşmanın kucağına başını yaslayan” (50-51) dizeleriyle betimlenir; “üç güzel, âşık kadın”ın (“Prokris, Artemisia ve Deidamia”) ardından “aynı ateşle yanan kötü kadınlar” ise, şöyle resmedilir: “Semiramis, Byblis ve riyakâr Myhrra, / nasıl her biri utanır gibi / yasak ve çarpık yolundan!” (73-78) *Aşkın Utkusu* IV'te Sappho: “Genç bir Yunanlı kadın yanlarında / soylu şairlerle söylüyordu ezgilerini / ve tatlı, eşsiz bir üslubu vardı kendine özgü” (25-27) dizeleriyle, Guittone d'Arezzo: “Sanki birinci olmamak kızdırmış onu” (33) sözleriyle anlatılır. Ama bu nefis nitelemelerin güzelliğinin ötesinde, aynı üslup geriliminden bazı çok güzel betimleyici sayfalar, ince ve kaygılı bir huzursuzluğun, masallara özgü bir atmosferin kuşattığı görünümeler doğar.

UTKU ŞİİRLERİ

AŞKIN UTKUSU

AŞKIN UTKUSU I

- İç çekişlerimi yenileyen mevsimde
tatlı anısıyla o günün,
onca uzun çilelerin başladığı,
çoktan ısıtıyordu güneş bir boynuzunu
ve ötekini Boğa'nın ve Tithonos'un genç eşi, 5.
donmuş, koşuyordu her zamanki yerine.
- Aşk, küçümseyişler, gözyaşı ve mevsim
gene getirmişti beni o kapalı yere,
her yükünü bıraktığı bitkin yüreğin. 10.
- Orada otlar arasında, ağlamaktan halsiz,
uykuya yenik düşmüşken, engin bir ışık gördüm,
ve içinde, epey acıyla pek az sevinç;
utkulu ve yüce bir önder gördüm,
sanki şu kişilerden biri, Capitolium'a
yüce şana taşıdığı zafer arabasının. 15.
- Böyle bir görüntüye alışık olmadığım için,
içinde bulunduğum silik çağ yüzünden,
her değerden yoksun, kibirli mi kibirli,
baktım, kaldırıp uykulu ve yorgun gözlerimi,
böyle olağanüstü, böyle güzel görünümüne, 20.
tek arzum bir şeyler öğrenmek olduğu için:
- Dört at gördüm kardan daha ak,
ateşten bir arabanın üzerinde acımasız bir çocuk,
elinde yayı ve iki yanında okları;

- hiç korkmuyordu, ne zırhı vardı bu nedenle, ne kalkanı 25.
yalnızca omuzlarında iki büyük kanat
bin bir renkli, çıplak gövdesinin kalanı;
çevresinde binlerce ölümlü,
kimi savaşta tutsak düşmüş, kimi öldürülmüş,
kimi yaralanmış yakıcı oklarla. 30.
Bilme arzusuyla öne atıldım,
öyle ki, ben de birisi olacaktım neredeyse
Aşk'ın eliyle yaşamdan koparılanlardan.
Daha da yaklaştım görmek için
tanıdığım var mı diye kalabalık safında 35.
gözyaşına hiç doymayan kralın.
Kimseyi tanıyamadım; varsa birisi
aralarında bildiğim, değişmişti çehresi
ölüm ya da acımasız, insafsız hapis yüzünden.
Bir gölge, biraz daha az dertli diğerlerinden, 40.
bana doğru gelip adımla seslendi bana,
dedi ki: "İşte, budur sevmekle elde edilen!"
O zaman şaşırıp dedim ki: "Nasıl olup da
tanıyorsun beni, ben seni tanımazken?"
Ve o: "Ağır yükü yüzünden 45.
taşıdığım bağların ve puslu hava
gizliyor beni gözlerinden; ama gerçek dostunum
senin ve seninle toprağında doğdum Toscana'nın."
Sözleri ve geçmişten bildiğim konuşması,
açığa vurdu yüzün benden gizlediğini; 50.
ve böylece açık bir yere oturduk.
Ve başladı o: "Çoktandır düşünüyordum
burada aramızda görmeyi seni, ilk yıllarından
belliydi çünkü böyle olacağı yazgının."
"Öyle de oldu, ama çileleri aşkın 55.
korkuttu beni, öyle ki vazgeçtim gönül işinden;
ama paramparça yüreğim ve üstüm başım."
Buydu söylediğim; ve o, işitince
verdiğim karşılığı, dedi ki gülümseyerek:
"Ah, oğlum, nasıl bir ares yakılmış senin için!" 60.

Onu anlamadım o zaman, ama şimdi öyle kazınmış
buluyorum ki sözlerini zihnime,
asla daha sağlamı yazılmamıştır mermere;

ve genç yaşım la, gözü pek ve çabuk kılan
zihni ve dili, sordum ona:

65.

“Söyle, lütfen, kim bu insanlar?”

“Çok geçmeden kendin öğreneceksin,”
dedi, “ve onlardan biri olacaksın:

bilmiyorsun nasıl bir düğüm atıldığını senin için;
çehren değişecek ve saçların,
sözünü ettiğim düğüm çözülmeden
boynundan ve ayaklarından, isyankâr olsalar bile.

70.

Ama yerine getirmek için gençlik arzunu,
bizden söz edeceğim ve önce efendimizden,
böyle yaşam ve özgürlüğü bizden esirgeyen.

75.

O, dünyanın Aşk adını verdiği kişidir:
acı, gördüğün ve daha iyi göreceğin gibi,
senin de efendin olduğunda, bizim olduğu gibi.

Gençken uysal, yaşlılığında vahşi;
iyi bilir deneyen ve apaçık görünecek sana
bin yıl geçmeden: Şimdiden uyarıyorum seni.

80.

O, aylaklıktan doğmuştur ve kör nefsinden insanın,
tatlı, hoş düşüncelerle beslenmiş,
efendi ve tanrı yapılmıştır boş insanlar tarafından.

Kimi ölür onun elinden, kimi daha ağır
yasalarla sürdürür acı ve dertli ömrünü,
bin zincirin boyunduruğunda ve bin anahtarın.

85.

Böyle soylu ve böyle mağrur
çehresiyle ilk gelen Caesar, Mısır'da
Kleopatra'nın bağladığı çiçeklerle çimen arasında.

90.

Ona hükmediyor şimdi Aşk. Haktır hem,
dünyayı yenip başkasına yenildiği için,
onu yenene ş an olması yenilenin.

Öteki, onun oğlu; o da sevdi,
ama daha dürüstçe: Caesar Augustus o,
Livia'sını ricayla almıştı kocasının elinden.

95.

Üçüncüsü Neron, acımasız ve adaletsiz;
bak nasıl öfkeli yürüyor ve küçümseyerek,
bir kadının hükmünde, pek güçlü görünse de.

İyi Marcus'u görüyorsun, her övgüyü hak eden, 100.
felsefeyle dolu dili ve gönlü;
gene de Faustina bu safta tutuyor onu.

Şu korku ve şüphe içindeki ikisinden 105.
biri Dionysios, diğeri Aleksandros;
ama yersiz değil ikincinin korkusu.

Öteki, Antandros'da ağlayan
Creusa'nın ölümüne, ve aşkını alan
Evander'in oğlunu öldürenin elinden. 110.
İşitmişsindir, teslim olmak istemeyeni
üvey annesinin çılgınlığına
ve yakarmalarından kaçarak kurtulanı.

Ama temiz ve iyi niyeti,
ölümü oldu; böyle nefrete dönüştürdü aşkı
seven Phaidra, korkunç ve hain. 115.

O da kendini öldürdü, intikamı belki de
Hippolytos'un ve Theseus'un, bir de, iyi bilirsin sen,
Ariadne'nin, ölüme koşan aşkının peşinden.

Kimi başkasını kınarken kendini mahkûm eder:
çünkü aldatmaktan zevk alan,
yakınmamalı başkası onu kandırdığında. 120.

Anlı şanlı Theseus'a bak,
tutsak düşmüş, ölen iki kız kardeşin arasında:
Biri onu severken, onun sevdiği öteki.

Yanındaki, şu güçlü kuvvetli
Hercules, Aşk'ın esir aldığı; öteki, Akhilleus, 125.
sevgisinde büyük talihsizlik yaşayan.

Şu Demophoon, şu ise Phyllis;
şu İason ve şu diğeri Medea, 130.
Aşk'ın ve İason'un peşinden şehir şehir dolaşan;
ne kadar acımasızsa babasına ve kardeşine,

o kadar küskün ve hırçın sevdiğine,
onun aşkına daha lavık olduğunu sandığı için.

- Hypsipyle geliyor sonra, o da dertli
barbar aşktan, kendi aşkını ondan alan.
Güzelliğiyle ünlü olan geliyor sonra: 135.
- Yanında o çoban, talihsizce bakınca yüzüne
o güzelin, büyük fırtınalar kopmuş
ve bu yüzden altüst olmuştu dünya.
- Sonra yakındığını duyuyorsun öteki dertliler arasında
Oinone'nin Paris, ve Menelaos'un 140.
Helena için ve Orestes'i çağırdığını Hermione'nin,
ve Laodamia'nın Protesilaos'unu
ve Argia'nın Polynecikes'i, çok daha sadık
açgözlü karısından Amphiaraios'un.
- Duyuyorsun gözyaşlarını ve iç çekişlerini, çığlıklarını 145.
aşk ateşiyle yanan bu çaresiz kadınların, ruhlarını
teslim etmişler onları böyle yönetene.
- Hepsinin adını sayamam sana,
çünkü sırf insanlar değil, tanrılar da büyük kısmını
dolduruyor ormanın ve gölgeli mersinlerin. 150.
- Güzel Venüs'ü görüyorsun ve yanında Mars'ı,
demir vurulmuş ayaklarına, kollarına ve boynuna,
ve Pluto'yla Proserpina ötede bir başlarına;
kıskanç İuno'yu görüyorsun ve sarışın Apollon'u,
küçümseyen bir zamanlar çocuk tanrıyla yayını, 155.
sonra Tesalya'da onu öyle şiddetle çarpan.
- Ne diyeyim ki? Uzun sözün kısası:
Burada tutsak bütün tanrıları Varro'nun
ve sayısız bağla yüklü,
zincirli gidiyor İupiter önünden arabanın." 160.

AŞKIN UTKUSU II

Şimdiden bakmaktan yorgun, hâlâ doyumsuz,
bir o yana, bir bu yana dönüp bakıyordum
anlatmaya vaktin yetmeyeceği şeylere.

Düşünceden düşünceye gidiyordu gönlüm,
tümüyle kendilerine çekinceye kadar onu iki kişi,
birlikte yürüyen, ağlayarak için için.

5.

Hoş ve değişik giysileri dikkatimi çekti
ve anlamadığım yabancı dilleri,
ama anlaşılır kılıyordu bana rehberim.

Öğrenince kim olduklarını, daha güvenle
yaklaştım yanlarına, çünkü ruhlardan biri
dosttu adımıza, öteki acımasız ve katı.

10.

İlkine döndüm: “Ey soylu Masinissa,
Scipio’nun ve eşinin hatırına,”
diye başladım, “incitmesin seni söyleyeceklerim.”

15.

Bana bakıp dedi ki: “Sevinirim bilirim
kim olduğunu önce, böyle iyi
bildiğine göre her ikisini sevdiklerimin.”

“Ben,” diye karşılık verdim, “hak etmiyorum bilinmeyi
böyle bilen birisince, o kadar uzağa
küçük alevden büyük ışık gelmeyeceği için;

20.

ama senin hükümdarlık ünün her yere ulaşır,
öyle ki, güzel aşk düğümüyle sana bağlar
seni hiç görmemiş, görmeyecek kişileri.

25.

Şimdi söyle bana, dilerim huzura eriştirsin sizi o

–önderlerini gösterdim–, kim bu ikili,
eşsiz bir bağlılık içinde görünen?”

“Adıma böylesine tez dilin
kanıtlıyor,” dedi o, “bunu zaten bildiğini;
ama konuşacağım dökmek için dertli içimi. 30.

Şu yüce insana öyle bağlandım ki bütün kalbimle,
sanmam Laelius’un onu daha çok sevdiğini:
Her neredeyse sancakları, yanlarındaydım ben de.

Talih ona hep cömert davrandı,
ama hak ettiği kadar değil değerinin, 35.
herkesten daha çok ruhunu dolduran.

Roma ordusu büyük utkuyla
yayıldığında en Batı’ya,
orada ulaştı bize, birleştirdi bizi Aşk.

Asla daha tatlı alev yanmamıştır iki yürekte, 40.
yanmayacak da, kanımca. Ah, pek az gece
öyle kısa ve yetersizdi ki bunca arzuya,
boşunaydı evlilik bağıyla birleşmemiz,
tutkumuzun geçerli nedenleri

yok olup gitti ve aramızdaki kutsal bağ. 45.

Tek başına herkesten daha değerli Scipio
ayırdı bizi kutsal sözlerle,
hiç aldırmadı iç çekişlerimize;

ve geçmişte acı verse de bu bana –hâlâ öyle–,
gene de öyle aydınlık parladığını gördüm ki onda 50.
crdemin, hepten kördür o güneşi görmeyen.

Yüce adalet büyük derttir âşıklar için;
bu yüzden, böylesi bir dostun bu hükmü
neredeyse bir engel oldu gönül bağımıza.

Saygıda babaydı bana, sevgide oğul, 55.
yaşça kardeş: Bunun için, itaat etmeliydim,
ama üzgün yüreğim ve dertli çehremle.

Böyle ölümüyle buluştu bu sevdiğim kadın,
başkasının hükmü altında görünce kendisini,
ölüme katlandı, kölelik etmekten. 60.

Ve ben kendi acımın mimarı oldum.

- çünkü öyle ateşliydi ki yakaran ve yakarıları,
kendime zulmettim ona etmemek için
ve zehri gönderdim ona, içimi burkan düşüncelerle,
benim iyi bildiğim ve onun tahmin edebileceği 65.
ve senin, az ya da çok hissediyorsan aşkı.
Gözyaşı miras kaldı bana o soylu eşten;
onu ve her mutluluğu, her umudu
yitirmeyi seçtim, verdiğim sözü tutmak için.
Ama ara şimdi bulur musun diye bu dansta 70.
dikkate değer bir şey, çünkü zaman kısa
ve görececklerin daha fazla kalan günden.”
Acımayla doluydu içim ve düşünerek kısa süreyi
böyle iki sevgilinin büyük ateşi için,
güneşte kardan gibiydi sanki yüreğim; 75.
o sırada şunu işittim yürürken:
“Elbette, tek başına bu adamdan hoşlanmıyor değilim,
ama eminim nefret ettiğimden kalan hepsinden.”
“Yatıştır,” dedim ben, “yüreğini, ey Sophonisba,
çünkü Kartaca’n bizim ellerimizle 80.
üç kez düştü, üçüncüsünde kalkmamak üzere.”
Ve o dedi ki: “Başka bir şeyden söz etsene bana:
Afrika ağladıysa, İtalya da gülmedi;
öğrenin bunu yazılı tarihlerinizden.”
Sonra, yola koyuldu bize ve ona dost olan, 85.
gülümseyerek, onunla, büyük kalabalıkta
ve onlardan ayrıldı gözlerim.
Nasıl tekinsiz yolda yürüyen kişi
her adımda durup çevresine bakarsa
ve kaygısı gidişini yavaşlatırsa, 90.
öyle tekinsiz ve yavaş kılıyordu gidişimi
âşıklar, hâlâ bilmek istediğim
her birinin ne kadar ve ‘hangi ateşte yandığını.
Sol yanımda sıradan ayrılmış yürüdüğünü gördüm
birisinin, arzulayıp bulan kişi gibi 95.
sonradan mahcup ve memnun olacağı şeyi.
Başkasına bağışlamak en sevdiği esini;

- Ey yüce sevgi ve görülmemiş incelik!
Öyle ki, kız da memnun ve mahcup
gibiydi bu değişimden; yürüyorlardı yolda 100.
söz ederek birlikte tatlı sevgilerinden
ve ah ederek Suriye toprağı için.
Yanlarına gidip o üç ruhun,
birlikte başka bir yoldan giden,
dedim ki ilkin: “Rica ederim, bekle!” 105.
Ve o duyunca Latince konuştuğumu,
yüzü gergin, durdu bir an
ve sonra, sanki anlamışçasına arzum,
dedi ki: “Ben Selevkos’um, bu da Antiokhos,
oğlum, sizinle savaşan; 110.
ama güce karşı yararı yok aklın.
Şu, önce benim, sonra onun kadını oldu,
oğlum ölmesin diye aşk illetinden,
ona verdim eşimi, bizde olağandı bu bağış.
Stratonike onun adı ve yazgımız, 115.
gördüğün gibi, ayrı değil; belirtisi bu
güçlü ve sağlam sevgimizin;
eşim memnun bana bırakmaktan krallığı,
ben sevdiğimi bırakmaktan, oğlum hayatını,
değerli kılmak için, kendimizden çok, birbirimizi. 120.
Bilgece yardımı olmasaydı
soylu hekimin, sorunu iyi fark eden,
gençlik çağında ölecekti oğlum.
Susup severek ölüme koşuyordu sanki,
aşk gücü onun için, suskunluk erdem; 125.
benimki, gerçek merhamet, yardımına koşan.”
Böyle dedi ve fikrini değiştirmiş gibi,
sona erince sözleri, dönüp uzaklaştı,
ona güçlkle veda edebildim.
Gözlerimden uzaklaşınca gölgesi, 130.
düşünceli kaldım ve iç çekerek yürüdüm,
yüreğim sözlerinden kopmadığı için,
ta ki birisi: “Çok duruyorsun.” deyinceye kadar,

“tek düşünce üzerinde, çeşitli şeyler dururken;
ve biliyorsun, pek kısa zaman.” 135.

Yunanistan’a götürdüğü askerlerden Kserkses’in
daha çoktu oradaki âşıklar, çıplak ve tutsak,
öyle ki hepsini göremiyordu gözlerim;
farklı dillerden ve farklı ülkelerden,
o kadar ki bininden birinin bile bilmiyordum adını 140.
ve dinlediğim birkaçı konusu olacak hikâyemin.

Biri Perseus’tu ve bilmek istedim
nasıl hoşlandığını Habeş’te Andromeda’dan,
o güzel kara gözlü, kara saçlı kızdan;
oradaydı kibirli âşık, arzulayarak 145.

kendi güzelliğini, mahvolan
–tek yoksulluğu, çok fazlasına sahip olması–,
meyvesiz güzel bir çiçeğe dönüşen;
ve o kız, onu severek, çıplak ses
kesilen ve bedeni kuru, sert bir taş; 150.

oradaydı İphis de, kendi kötülüğüne hızla giden,
başkasını severek kendisinden nefret eden;
aynı çileye mahkûm daha birçok başkası,
aşk için yaşamaktan vazgeçen,
orada yenilerden birkaç kişiyi tanıdım, 155.
boşa emek olur adlarından söz etmek.

Aşk’ın sonsuza dek yoldaş kıldığı iki kişi
oradaydı: Alkyone’yle Keyks; denizin kıyısına
kurmuşlardı yuvalarını en tatlı kış günlerinde;
yanlarında düşünceli Aesacus vardı, 160.
Hesperia’yı arıyordu, kâh kayalık kıyıda,
kâh suyun altında, kâh yükseklerle uçarak.

Ve acımasız kızını gördüm Nisus’un,
uçarak kaçan ve koşan Atalante’yi,
uç altın elmayla güzel bir yüze yenik düşen; 165.
onunlaydı Hippomenes, arasında
bunca kalabalığın, yarışı yitiren zavallı âşığın,
utkuyla neşelenip övünen tek kişi.

Bu masalsı ve boş âşklar arasında

- Acis'i gördüm ve Galatea'yı, onun kucığındaki, 170.
ve Polyphemos'u, öfkeyle homurdanan;
denizde yüzen Glaucus'u gördüm o safta,
sever görüldüğü tek kadın yoktu yanında,
bir başka âşık kadının adını andı, acımasız ve hınçlı;
Canens ve Picus, eski krallarımızdan biri, 175.
şimdi güzel bir kuş ve onu değiştiren kadın,
ona adını bırakmış ve kral giysisini ve süslerini.
Ağlayan Egeria'yı gördüm; kemik yerine
sarp ve sert bir kaya olup katılaştığını Skylla'nın, 180.
Sicilya denizinin yüz karası;
ve sağ elinde kalem, yazanı
elemli ve umutsuz birisi gibi
ve sol elinde çıplak hançeri tutanı;
Pygmalion'u, canlı kadınıyla;
ve binlercesini, Kastalia ve Aganippe'nin 185.
ezgilerini duydukları yeşil kıyıları boyunca;
ve sonunda Cydippe'yi, bir elmaya kanan.

AŞKIN UTKUSU III

- Öyle hayretle doluydu ki yüreğim,
duruyordum konuşamayan kişi gibi
ve susup bakan, başkası yol göstereceğini diye;
o zaman dostum: “Ne yapıyorsun? Neye bakıyorsun?
Ne düşünüyorsun?” dedi. “Bilmiyor musun
bu saftan olduğumu ve gitmem gerektiğini?”
“Kardeşim,” diye karşılık verdim, “sen de
beni biliyorsun: Bilme aşkı öyle yaktı ki içimi,
arzum geciktiriyor ilerleyişimi.”
Ve o: “Sen susarken, anlamıştım ben:
Kim olduğunu duymak istiyorsun bu ötekilerin de.
Söyleyeceğim sana, söylemem engellenmezse.
Şu yüce kişiye bak herkesin onurlandırdığı:
Pompeius o ve yanındaki Cornelia,
alçak Ptolemaios’tan yakınıp ağlayan.
Şu daha uzaktaki, büyük Yunanlı:
Ne Aigisthos’u görüyor, ne hain Klytemnestra’yı.
Şimdi görüyorsun, nasıl da körmüş şu Aşk’ın gözü!
Başka bağlılık, başka aşk: İşte Hypermestra;
işte Pyramus’la Thisbe gölgede,
denizdeki Leandros’la penceredeki Hero.
Şu öylesine düşünceli kişi, Odysseus, sevimli gölge,
sadık karısı bekliyor ve yakarıyor,
ama âşık Kirke onu tutup engelliyor gidişini.
Öteki, Hamilkar’ın oğlu, boyun eğdiremiyor ona
5.
10.
15.
20.
25.

bunca yıldır bütün İtalya ve Roma;
düşkün bir kız Apulia'da tutup bağlıyor onu.

Şu kısa saçlı kadın, peşinden giden
efendisinin, Pontus'ta kraliçeydi,
kölece tutumuyla nasıl da hükmediyor kendine! 30.

Diğeri Portia, kılıç ve ateş yüceltiyor aşkını;
şu öteki Iulia, dertli kocasından,
ikinci ateşe kendini daha çok veren.

Şuraya çevir gözlerini, alay edilen yüce babaya,
gene de değişmiyor tutumu ve yüksünmüyor 35.
yedi yıl, yedi yıl daha hizmet etmiş olmaktan Rahel'e:

Çilelerle büyüyen hararetli bir aşk!
Bak babası onun ve bak dedesi,
nasıl yalnız çıkıyor Sara'yla evinden.

Sonra bak nasıl acımasız ve kötü Aşk 40.
alt edip Davud'u o eyleme zorluyor
sonradan karanlık ve derin yerde gözyaşı döktüğü.

Aynı sis karartıp örtüyor sanki
en bilge oğlunun aydınlık ününü
ve tamamen ayırıyor onu yukarıdaki Tanrı'dan. 45.

Ötekine karşı, aynı anda sevip nefret eden,
bak Tamar, öfkeli ve üzgün,
yardım istiyor kardeşi Abşalom'dan.

Tamar'dan az önce Şimşon'u görüyorsun,
bilge olmaktan çok güçlü, kanıp tatlı sözlere 50.
düşmanın kucağına başını yaslayan.

Bak burada, tam kaç kılıçla mızrağın arasında,
aşk, uyku ve bir dul,
güzel sözü, ipek yanaklarıyla,

alt ediyor Holofernes'i ve kadın dönüyor tek başına 55.
bir hizmetçi kızla ve korkunç kafatasıyla,
Tanrı'ya şükrederek, gece yarısı, acele.

Şkem'i görüyorsun ve kanını –karışımı
sünnet ile ölümün–
ve aynı tuzakla yakalanan babasını, halkını: 60.

Ani tutkusu, yüzünden hepsi bunların

Bak Ahaşveroş nasıl çare buluyor
aşkına, huzura kavuşabilmek için:

Bir düğümden kurtulup ötekine bağlanıyor,
böyledir bu illetin çaresi, 65.
ne demişler: Çivi sökermiş çiviyei.

Görmek ister misin bir gönülde zevkle elemi,
acıyla tatlıyı? İnsafsız Herodes'e bak,
Aşk ve acımasızlık kuşatmış onu.

Bak nasıl parlıyor önce, sonra içi içini yiyor, 70.
geç pişman olmuş insafsızlığından,
Miryam'a sesleniyor, onu iştirmeyen.

Bak üç güzel, âşık kadın:
Prokris, Artemisia ve Deidamia;
ve aynı ateşle yanan kötü kadınlar: 75.

Semiramis, Byblis ve riyakâr Myhrra,
nasıl her biri utanır gibi
yasak ve çarpık yolundan!

İşte sayfaları düşlerle dolduranlar:
Lancelot, Tristan ve öteki şövalyeler, 80.
doğal onlara meyletmesi hatalı halkın.

Bak Guinevere'le Isolde ve öteki âşık kadınlar
ve Riminili çift, birlikte
yürüyen dertli gözyaşları dökerek."

Böyle konuşuyordu; ve çehrem, korkan kişi gibi 85.
yaklaşan kötülükten ve borudan önce titreyen,
önceden hissedip henüz başkası ona vurmadan,

bir cesedin rengine bürünmüştü,
genç bir kız belirdiğinde yanımda,
çok daha saf ak güvercinden. 90.

Tutsak aldı beni o; ve ben, ki ant içerdim
kendimi savunacağıma silahını kuşanmış kişiden,
sözlerle ve hareketlerle bağlandım.

Ve şimdi hatırladığıma göre, 95.
dostum yaklaştı yanıma

ve bir gülüşle, daha çok elem verip bana,

dedi ki kulağıma: "Şimdi özgürsün."

kendin konuşmaya istediğinle,
aynı ziftle lekeliyiz çünkü hepimiz.”

Ben, kendi derdinden çok, başkasının iyiliğine
esef edenlerden biriydim, gördüğümde 100.

beni tutsak alanı, özgürlük içinde ve huzurlu;
ve geç anladığım gibi, uğradığım zarardan sonra,
güzellikleriyle ölümümü hazırlıyordum,
aşkla, kıskançlıkla, hasetle yanarak. 105.

Gözümü alamıyordum güzel yüzünden,
hasta olup, tadı güzel, sağlığa zararlı
şeye açlık duyan kişi gibi.

Başka her zevke kör ve sağırdım,
onu izliyordum, öyle tehlikeliydi ki gittiğim yollar,
titrerim hâlâ hatırladığımda. 110.

O andan beri, yaşlı ve yere eğik gözlerim
ve kaygılı yüreğim; ve tek sığınağım,
pınarlar, ırmaklar, dağlar, ormanlar ve taşlar;
o günden beri, kaç kâğıt doldursam 115.

düşüncelerle, gözyaşları ve mürekkeple,
o kadarını yırtıp yenilerini yazıyorum baştan;
o andan beri, biliyorum ne yapılmış hapsinde
Aşk'ın ve korkarmış insan, ümit edermiş
ve okumasını bilene gösteriyorum bunu çehremde. 120.

Ve yürüdüğünü görüyorum o yabanıl güzelin,
aldırmayıp ne bana, ne çektiklerime,
mağrur gücünden ve ganimetinden: Ben.

Öte yandan, doğru görüyorsam,
bu efendi, bütün dünyaya hükmeden, 125.
korkuyor ondan, bu yüzden yok hiç umudum;
ne gücüm, ne cesaretim var kendimi savunmaya,
ve güvendiğim Aşk, iltifat ediyor o güzele,
beni ve ötekileri acımasızca yaralarken.

Az ya da çok bağlayacak kimse yok o güzeli, 130.
öyle alışmış yabanıl dolaşmaya ve asi,
Aşk'ın sancaklarından özgür, tek başına;
ve gerçekten bir güneş yıldızlar arasında.

- benzersiz, yalnızca ona özgü hali,
gülüşü, küçümseyişleri ve sözleri, 135.
- saçları, altın filede toplanmış ya da rüzgârda uçuşan,
gözleri, göksel bir ışıkla tutuşmuş,
öyle yakıyor ki beni, memnunum ben yanmaktan.
- Kim söze dökebilir
yumuşak, soylu tutumunu ve erdemini? 140.
- Üslubum denizin yanında küçük ırmak gibi.
Olağanüstü şeyler ve hiç görülmemiş,
ne görülecek olan bir kez daha,
onlar karşısında suskun kalır her dil!
- Böyle tutsak buluyorum kendimi, o ise özgür; 145.
- ben yakarıyorum gündüz gece –ey kötü yıldız!–,
ama o dinlemiyor bininden birini bile.
- Aşk'ın katı yasası! Ama haksız olsa da,
uymalı insan, çünkü yeryüzüne uzanır
o eski, evrensel yasa gökyüzünden. 150.
- Biliyorum artık nasıl bedenden koparmış yürek
ve nasıl barışır, savaşı, ara verirmiş savaşa
ve nasıl gizlermiş acısını Aşk onu yaraladığında;
ve biliyorum nasıl bir anda çekilirmiş
ve sonra yanaklara yayılırmış kan, 155.
- korku ya da utancın sıkıştırmasıyla yüreği;
biliyorum nasıl çiçeklerin arasına gizlenirmiş yılan,
nasıl huzursuz bir uyur bir uyanırmış insan,
nasıl hasta olmasa da acı çekip ölmüş;
biliyorum düşmanımın izini sürmeyi 160.
- ve korkmayı onu bulmaktan, biliyorum nasıl
sevdiğine dönüştüğünü âşığı;
biliyorum uzun ahlâk ve kısa gülüşler arasında
halimin, arzumun, rengimin sık sık değiştiğini;
yaşadığımı, yüreğimden ayrı dururken ruhum; 165.
- biliyorum günde bin kez kendimi aldattığımı;
biliyorum, ateşimi izleyip kaçtığı her yerde,
uzakta yandığımı ve donduğumu yakında;
biliyorum nasıl kükrermiş Aşk zihinde.

- ve nasıl kovarmış oradan her düşünceyi, 170.
biliyorum kaç yoldan yok edermiş yürek kendini;
biliyorum ne az ipin bağladığını
soylu bir ruhu, yalnız olduğunda
ve savunacak kimsesi yoksa;
biliyorum Aşk'ın nasıl ok attığını ve nasıl uçtuğunu, 175.
biliyorum nasıl kâh tehdit ettiğini, kâh vurduğunu,
nasıl zorla çaldığını ve nasıl ustaca aldığını,
nasıl değişken olduğunu çarklarının,
ellerinin silahlı, gözlerinin bağlı,
nasıl boş olduğunu vaatlerinin, 180.
nasıl kemiğe işlediğini ateşinin
ve damarlarda yaşadığını gizli yaranın:
Ondan doğar ölüm ve apaçık yangın.
Kısacası, biliyorum neymiş kararsız zihin,
kesik kesik konuşma, sonra hemen sessizlik, 185.
biraz tatlı pek çok acıyı dindirirmiş,
sonunda pelinle karışık bal kalırmış insana.

AŞKIN UTKUSU IV

- Talihim başkasının hükmüne
sürükleyince beni ve kesilince bütün sinirleri
özgürlüğün, daha önce yaşadığım,
ben ki daha yabaniydim geyiklerden,
pek çabuk ehilleştim, hepsi gibi 5.
mutsuz ve çaresiz yoldaşlarımın;
çabalarını gördüm ve meyvesini çabalarının,
hangi dolambaçlı yollardan ve hangi düzenle
getirildiklerini safına âşıkların.
- Gözden geçirirken dört bir yanı, 10.
görür müyüm diye içlerinden ünlü birini
yazılarıyla, eski ya da yeni,
onu gördüm, bir tek Eurydike'yi seven,
arkasından cehenneme gidip onun için ölen,
çoktan soğumuş diliyle hâlâ ona seslenen; 15.
Alkaios'u tanıdım, Aşk şiirinde öylesine usta,
Pindaros'u, Anakreon'u, yalnızca
Aşk limanına götüren esin perilerini;
- Vergilius'u gördüm, çevresinde başkaları var gibiydi,
kimi yüce sanatı, kimi hafif şiirleriyle ünlü, 20.
eski çağların severek okuduğu:
Biri Ovidius'tu, öteki Catullus,
diğeri Propertius, her biri aşkı söyleyen
çoşkuyla ve öteki, Tibullus'tu.
- Genç bir Yunanlı kadın yanlarında 25.

soylu şairlerle söylüyordu ezgilerini
ve tatlı, eşsiz bir üslubu vardı kendine özgü.

Böyle bir oraya bir buraya bakarken,
birilerinin geçtiğini gördüm yeşil bir çimenlikten,
kendi dillerinde aşktan söz ederek. 30.

İşte Dante'yle Beatrice, işte Selvaggia,
işte Cino da Pistoia, Guittone d'Arezzo,
birinci olmamak kızdırmış gibi onu;
işte iki Guido, bir zamanlar değer verilen,
Bolognalı Onesto ve Sicilyalı şairler, 35.
eskiden birinciydiler ve burada sonuncu,

Sennuccio ve Franceschino, kibar kimseler,
herkesin gördüğü gibi; ve sonra küçük bir grup,
giysileri ve dilleri yabancı:

Hepsi arasında birincisi Arnaut Daniel, 40.
büyük aşk ustası, toprağını
hâlâ onurlandıran tuhaf ve güzel şiiriyle;

Aşk'ın kolayca tutsak aldıkları da oradaydı,
bir Peire ve öteki ve daha az ünlü Arnaut,
ve daha büyük çabayla alt edilenler: 45.

Bir Raimbaut'yla ötekinden söz ediyorum,
Beatrice ve Monferrato'ya şiir yazan,
ve yaşlı Peire d'Alvernha, yanında Giraut;

Folquet, Marsilya'ya adını veren
Cenova'dan alıp ve yaşamının sonunda 50.
giysisini ve halini değiştiren daha iyi bir yurt için;

Jaufre Rudel, yelkenle küreği kullanan
ölümünü aramak için ve Guilhem,
şiirleri yüzünden yaşam gülü solan,

Aimeric, Bernart, Uc ve Gaucelm 55.
ve birçok başkasını gördüm: Onlar için dil
mızrak ve kılıç oldu hep, miğfer ve kalkan.

Ve acımı dile dökmem gerektiği için,
bizimkilere döndüm ve iyi Tommaso'yu gördüm:
Bologna'nın süsüydü, Messina'da yatıyor şimdi. 60.

Ey geçici tatlılık! Ey elemli ömür!

Kim aldı benden seni böyle pek çabuk,
sensiz bir adım bile atamazken?

Neredesin şimdi, daha demin benimleyken?

Bu ölümlü yaşam, böyle hoşumuza giden, 65.
hastalıklı bir rüya ve bir masal çılgınlığı!

Çok olmamıştı ortak yolun dışına çıkalı,
önce Sokrates'le Laelius'u gördüğümde:
onlarla daha çok yol gitmem gerek.

Ah, nasıl iki dost! Ne aşk şiirleriyle 70.
dile dökebilirim yeterince, ne yazı, ne şiirle,
eğer gereğince övülecekse yalın erdem.

O ikisiyle farklı tepeleri gezdim,
hep aynı dostluk bağıyla bağlıydık üçümüz,
onlara açtım bütün yaralarımı; 75.

onlardan asla ayıramaz beni ne zaman,
ne yer, benim de umudum ve arzum bu,
ta ki bedenlerimiz kül oluncaya kadar;
onlarla kopardım utkulu dalı
ve belki çok erken, süsledim şakaklarımı, 80.
çok sevdiğim kadının anısına.

Ama o güzelden, yüreğimi düşünceyle dolduran,
toplayamadım asla ne bir dal, ne yaprak,
öyle acımasız ve düşmancaydı kökleri;

bu yüzden, bazen acı çekiyor olsam da, 85.
incinmiş bir insan gibi, bu gözlerle
gördüklerim engelliyor artık acı çekmemi:

Yüksek üslubun konusu, aşağı üslubun değil,
tutsak düştüğünü görmek onun, tanrı yapılanın
ağır, anlayışı kıt ve budala zihinlerce! 90.

Ama önce bize yaptıklarını anlatacağım
ve sonra başkasının elinden çektiklerinden söz edeceğim:
Bana değil, Homeros ya da Orpheus'a göre bir eser.

İzledik eflatun kanatlarının sesini
uçan atların, bin engeli aşarak giden, 95.
varıncaya kadar Aşk'ın annesinin yurduna;
ne gevşetildi, ne çıkarıldı zincirlerimiz.

sürüklendik ormanlar ve dağlar boyunca,
öyle ki kimse bilmiyordu hangi dünyada olduğunu.

Aigeus'un ah edip ağladığı yerin ötesinde 100.
küçük bir ada uzanır, daha tatlı ve yumuşak
başka her adadan, güneşin ısıttığı ya da denizin yıkadığı:

Ortada gölgeli ve kapalı bir tepe,
öyle hoş ki kokuları, öyle tatlı ki suları,
ruhtan uzaklaştırır her erkekçe düşüncely. 105.

Venus'un çok sevdiği topraktır bu
ve onun kutsal beldesiydi bir zamanlar,
hakikat henüz gizli ve bilinmez iken;
şimdi bile öyle yoksun ki değerden,
koruyor hâlâ o ilk düşkün halini, 110.
kötülere tatlı, iyilere acı gelen.

İşte burada kutladı utkusunu soylu efendi,
bizi ve Hint Denizi'nden Thule'ninkine
başka herkesi aynı bağla tutsak alan.

Gönlümüzde kaygılar, kollarımızda boşluk, 115.
geçici zevkler ve bitmek bilmez dert,
kışın güller, yaz ortasında buz,

belirsiz umut önümüzde ve kısa süren sevinç,
pişmanlık ve elem, ardımızda bıraktığımız:
Roma krallığı bilir bunu ve Troya'ninkî. 120.

Ve yankılanıyordu bütün vadi

suların ve kuşların sesleriyle ve kıyıları
beyaz, yeşil, kırmızı, lacivert ve sarıydı;

ırmaklar akıyordu canlı pınarlardan doğan, 125.
sıcak mevsimde serin otların üzerinden,
ve koyu bir gölge ve tatlı yaz meltemleri;

sonra, kış olup hava serinlediğinde,
ılık güneşler ve oyunlar ve yiyecekler
ve rehavet, saf gönülleri tuzagina düşüren.

Gündönümünün zaferi güne verdiği 130.
ve Prokne'nin kız kardeşiyle
tatlı uğraşına geri döndüğü mevsimdi.

Ah, değişken, güvenilmez talihlerimiz!

O yerde ve o zamanda ve o saatte,
 gözlerimden en büyük payı isteyen,
 utkulu olmak istemişti şu kişi, avamın hayran olduğu.
 Ve gördüm nasıl bir kölelik ve ölümün,
 nasıl bir zulmün beklediğini âşık olan kişiyi.

Hatalar ve düşler ve soluk görüntüler
 vardı çevresinde zafer takının
 ve sahte inançlar kapıların üzerinde
 ve kaygan umut ediş merdivenlerde
 ve zararlı kazanç ve yararlı zarar
 ve basamaklar, en çok çıkanın en aşağı indiği;
 yorucu dinlenme ve dinlendirici eziyet,
 parlak onursuzluk ve karanlık ve kara utku,
 aldatan bağıllık ve değişmeyen aldanma,
 tetikte delilik ve âtıl akıl;

açık yollardan gittiğimiz, dar yollardan
 büyük güçlkle kaçtığımız hapis;
 hızlı inişler girmek için, çıkmak için yokuşlar;
 içeride, fırtınalı bir kargaşa, iç içe geçmiş
 kesin elemeler ve belirsiz sevinçlerle.

Asla kaynamamıştır Vulcano, Lipari ya da Ischia,
 Stromboli ya da Etna böyle azgın öfkeyle:
 Bu tehlikeli oyuna atılan, pek az seviyordur kendini.

Böyle karanlık ve dar kafese
 kapatıldık, orada ağardı saçlarım
 kısa sürede ve değişti genç çehrem;
 ve onca zaman, hep özgürlüğü düşleyip,
 ruhumu, büyük arzusunun hazır ve hafif kıldığı,
 avutuyordum geçmiş şeyleri görerek.

Bakıyordum, güneşteki kara dönmüş ben,
 birçok ünlü ruha, karanlık hapsin içinde,
 kısa sürede uzun resme bakar gibi,
 ayak ileri gider hani, göz geriye döner.

İFFETİN UTKUSU

Burada bir boyunduruğa ve aynı anda
boyun eğmiş görünce kibrini tanrıların
ve dünyada tanrı sayılan kişilerin,
ibret aldım kötü durumlarından,
çare bilerek başkasının derdini 5.
avutmada kendi hal ve acılarımı;
çünkü madem bir yay ve bir okla
vurulmuş Apollon ve Abydoslu genç
–birine tanrı deniyor, öteki yalnızca ölümlü–
ve madem bir kapanda İuno'yla Dido 10.
–kocasının dürüst aşkı ölüme sürükledi onu,
Aeneas'ınki değil, herkesin dediği gibi–,
üzülmemeliyim başkası alt ettiyse beni,
ben ki gencim, sakınımsız, zırhsız ve yalnız.
Ve Aşk bağlamadıysa düşmanımı, 15.
bu da haklı bir neden değil elem için,
çünkü halini görünce Aşk'ın ağladım,
öyle yoksun kalmıştı kanatlardan ve uçuştan.
Nasıl bir gürültüyle kapışırsa
iki vahşi aslan ya da kızgın iki şimşek 20.
gök, toprak ve denizde yer açarsa kendine,
öyle ilerlediğini gördüm Aşk'ın
bütün silahlarıyla sözünü ettiğim güzele karşı,
onun da, alevler ya da rüzgârlardan çok daha hızlı.
O büyük ve korkunç sestem 25.
Etna'nın çıkardığı, Enceladus onu üst üste sarstığında,
ya da Skylla'yla Kharybdis'in, kızdıklarında,
çok daha güçlüydü daha ilk karşılaşmada
belirsiz ve ağır salsızın Fısıltı

- öyle ki sanmam anlatabileyim, anlatamam zaten. 30.
- Herkes bir başına yükseğe çıkıyordu
daha iyi görmek için ve savaşın dehşeti
taşa döndürmüştü yüreklerle gözleri.
- O fatih saldırıya geçti önce,
sağ elinde oku, ötekinde yayıyla 35.
ve kirişi kulağına kadar çekmişti çoktan.
- Kaçan bir geyiğin geçtiği yere
en hızlı koşuşu bile bir parsın,
ormanda özgür ya da zincirleri çözülü,
yavaş ve geç kalırdı; 40.
- öyle çabuk geldi Aşk yaralamaya o güzeli,
yüzünde iki kıvılcımı olan, alev alev yandıgım.
- Savaşıyordu içimde merhametle arzu,
çünkü tatlı olurdu bana böyle bir eş,
bu yolla yok olduğunu görmek ise acı. 45.
- Ama erdem, iyileri yalnız bırakmayan,
gösterdi o anda nasıl haksız olduğunu
onu terk edip de başkasından dert yananın,
çünkü hiçbir kılıç ustası daha çevik
kaçmamıştır darbeden, ne de dümenci böyle tez 50.
çevirmiştir gemiyi kayalardan limana,
cesur ve erdemli bir kalkanın
hemen koruduğu gibi o güzel yüzü
darbeden, kötü ve ölümcül, durup bekleyen için.
- Ben sona kenetlenmişim gözlerim ve yüreğimle, 55.
Aşk'ın kazanmasını umarak, her zamanki gibi
ve artık ayrılmamayı o güzelden.
- Ölçüsüzce isteyen kişi gibi,
sözleri, daha konuşmaya başlamadan,
gözlerinde ve alnında yazılı olan: 60.
- "Efendim," demek istiyordum ben, "kazanırsan,
bağla beni o güzelle, hak ediyorsam,
korkma asla çözmem kendimi o bağdan!";
öfke ve küçümsemeyle dolu gördüğümde onu,
öyle müthiş ki, anlatmaya gücü yetmezdi 65.

bütün büyüklerin, hele küçük yeteneğimin hiç;
 çünkü soğuk dürüstlüğü karşısında o güzelin,
 sönmüştü çoktan altın okları Aşk'ın, alev alıp
 aşkın güzelliğiyle, zevkle boyanmış olan.

Asla dirhem etmemiştir gerçek değeri 70.
 Camilla'nın ve diğer kadınların, savaşa
 yalnızca sol göğüsleri tam giden;

böyle ateşli olmamıştır Caesar Pharsalia'da
 damadı karşısında, o güzelin olduğu kadar
 karşısında Aşk'ın, her zırhı parçalayan. 75.

Zırhını kuşanmıştı o güzelle
 bütün aydınlık erdemleri –ey şanlı saf!–
 ve el ele tutuşuyorlardı ikişer ikişer.

Dürüstlük ve Utanç ön koldaydı,
 soylu çifti tanrısal erdemlerin, 80.
 o güzeli soylu kılan öteki kadınlardan;

Sağduyu ve Ölçülülük diğer ikisinin yanında,
 Görgü, Neşe'yle en ortada,
 Azim ve Şan sonda;

Sevimlilik, Öngörü dışta, 85.
 Kibarlık çepeçevre ve Safılık,
 Onursuzluk Korkusu ve Salt Onur Arzusu;

olgun düşünceler genç yaşta
 ve –dünyada öyle az rastlanan uyum–
 Erdenlik vardı üstün Güzellik'le. 90.

Böyle geliyordu Aşk'a doğru ve öyle
 gözdesiydi ki semanın ve iyi doğmuş ruhların,
 bakışının ağırlığına dayanamadı Aşk.

Binlerce, binlerce ünlü ve değerli cesedi
 kurtardığını gördüm Aşk'tan ve elinden aldığını 95.
 bin palmiyeyi, tanığı seçkin zaferlerin.

Ani düşüşü böyle tuhaf olmamıştır
 birçok zaferden sonra Hannibal'ın,
 yenilip sonunda genç Romalıya;

böyle çaresiz yatmamıştır 100.
 Ela Vadisi'nde o dev Filistî,

bütün İsrail'in kaçtığı,

Yahudi gencinin ilk taşı çarptığında;
ne de Kyros Skythia'da, çocuksuz dulun
büyük ve unutulmaz bir intikam aldığı. 105.

Sağlıklı olan ve bir anda hastalanan,
korkup acı çeken ya da suçüstü yakalanıp
utancı eliyle gözlerinden silen kişi nasılsa,
öyleydi Aşk ve daha kötü haldeydi,
o kadar ki, korku ve elem, utanç ve öfke, 110.
hepsi aynı anda belirmişti yüzünde.

Böyle taşkın olmaz deniz, öfkелendiğinde,
ne Inarime, 'Typhëus ağladığında,
ne Etna, Enceladus ofladığında.

Geçiyorum burada şanlı ve yüce şeyleri, 115.
görüp de anlatmaya cesaret edemediğim: Kadınıma
geliyorum ve öteki daha önemsiz arkadaşlarına.

Üzerinde, o gün, beyaz bir giysi vardı,
elinde kalkan, bakınca Medusa'yı kötü sona götüren.
Güzel bir yeşim sütun vardı orada, 120.

bu sütuna, Lethe'ye batırılmış
elmas ve topaz bir zincirle
-eskiden taktığı kadınların, bugün değil-
bağlandığını gördüm Aşk'ın ve acı çektiğini:
Bin kişinin öcünü almaya yetti bu 125.
ve ben memnundum, tatmin olmuştum kendi adıma.

Kutsal ve kutlu kızları, orada olan,
ne ben dökebilirim dizelere,
ne Kalliope'yle Klio, yedi kız kardeşiyle birlikte;
ama gerçek dürüstlüğün donuğunda 130.
olan kızlardan söz edeceğim; onlar arasında,
sağ koldaki Lucretia birinciydi,

öteki ise Penelope: Onlar parçalamıştı
oklarını ve yanındaki okluğunu
o arlanmazın ve yolmuşlardı kanatlarını. 135.

Sonra Virginia geliyordu ve mağnır babası,
öfkeyi ve kılıcı ve merhameti kuşanmış:

- Kızının ve Roma'nın durumunu değiştirdi o,
hem birini özgür kıldı, hem ötekini.
Sonra, Alman kadınlar, acı bir ölümle 140.
barbar namuslarını koruyan;
Yahudi Yudit, bilge, iffetli ve güçlü,
ve şu Yunanlı kız, kendini denize atan
lekesiz ölmek ve kaçmak için çetin yazgıdan.
Bu ve bazı başka ünlü ruhlarla 145.
yendiğini gördüm o güzelin Aşk'ı,
daha önce dünyayı yendiğini gördüğüm.
Ötekiler arasında Vesta kızı vardı,
gözüpek, Tiber'e koşan
ve arınmak için bütün kötü söylentilerden 150.
ırmaktan tapınağa su taşıyan elekle;
sonra Hersilia'yı gördüm Sabin kadınlarıyla,
adları sayısız kitabı dolduran sıra;
sonra yabancı kadınlar arasında
sevdiği ve bağlı olduğu kocası için 155.
–Acneas için değil– sonu seçeni gördüm.
Sussun cahil avam! Dido'dan söz ediyorum:
Onu dürüstlük arzusu sürükledi ölüme,
boş bir aşk değil, halkın dediği gibi.
Sonda birini gördüm: Manastıra kapanıp rahibe olmuştu 160.
Arno kıyısında, iffetini korumak için; ama işine yaramadı,
çünkü üstün geldi bir başkasının gücü güzel düşüncesine.
Zafer alayı, tuzlu dalgaların
Baia'ya –ılıktır kışı– çarptığı yere gelmiş
ve sağ koldan karaya çıkmıştı. 165.
Oradan, Barbaro Dağı'yla Averno arasındaki
çok eski mağarasını geçerek
Sibylla'nın, doğrudan Litternum'a gittiler.
Böyle küçük ve تنها bir yerde yaşıyordu
yüce insan, adını Afrika'dan alan, 170.
çünkü kılıçla ilk o açmıştı bağrını Afrika'nın.
Burada büyük haberi düşmana karşı zaferin
–görme azaltmadı bu zevki– herkesin hoşuna gitti

ve en iffetli olan, en güzelleriydi.

Ve başkasının utkusunu izlemekten 175.
yüksünmedi Scipio: Hakkındaki inanç doğru ysa,
yalnızca utkular ve kumandanlıklar için doğmuş o.

Böylece ulaştık yüce şehre,
önce Sulpicia'nın kurduğu tapınağa,
söndürmek için zihindeki çılgın alevi; 180.

İffet'in tapınağına geçtik sonra
soylu gönülde dürüst arzular uyandıran
–avam için değil, soylular için olanı–.

Oraya şanlı ganimetlerini yaydı
güzel galip, oraya bıraktı 185.
utkulu ve kutsal yapraklarını;

ve genç Toscanalıyı, gizlemeyen
güzel yaralarını, suçsuzluğunun kanıtı,
ortak düşmana karşı nöbetçi dikti

başka birçoklarıyla –bazılarının adını 190.
söyledi bana rehberim, bildiğince–,
Aşk'a açıkça meydan okumuş olan:

Başkaları arasında Hippolytos'u gördüm ve Yusuf'u.

ÖLÜMÜN UTKUSU

ÖLÜMÜN UTKUSU I

- O güzel ve utkulu kadın,
bir zamanlar yüksek sütunu erdemin,
bugün çıplak ruh ve biraz toprak,
onurla dönüyordu savaşımdan,
neşeli, büyük düşmanı yendiği için, 5.
düzenleriyle bütün dünyayı alt eden,
başka silahlarla değil, iffetli yüreğiyle
ve güzel yüzü ve onurlu düşünceleri,
bilge konuşması ve dürüst dostluğu.
- Olağanüstü bir mucizeydi orada görmek 10.
kırık silahlarını Aşk'ın, yayını ve oklarını,
ve öldürdüklerini ya da canlı tutsak ettiklerini.
- Güzel kadın ve seçkin arkadaşları,
dönerken soylu zaferden
güzel, küçük bir topluluk halinde gidiyorlardı. 15.
- Azdı sayıları, az bulunur çünkü gerçek şan;
ama her biri kendi başına layık görünüyordu
soylu bir şiir ya da tarihe.
- Zafer sancaklarında beyaz bir kakım
görülüyordu yeşil çayırdan, 20.
boynunda som altın ve topaz zinciriyle.
- Hiç de insana özgü değil, tanrısaldı
yürüyüşleri ve kutsal sözleri:
Ne mutlu böyle bir yazgıya doğana!
- Parlak yıldızlar gibiydiler; ortada, bir güneş 25.

hepsini süslüyor ve engellemiyordu görünmelerini;
güllerle süslenmişlerdi ve menekşelerle.

Ve nasıl onur kazanırsa soylu ruh,
öyle geliyordu bu neşeli topluluk,
karanlık ve kasvetli bir sancak gördüğümde; 30.

ve bir kadın, siyah giysiler giymiş
–öyle öfkeli ki, bilmem oldu mu böyleci
devlerin zamanında Phlegra’da–,
ilerleyip dedi ki: “Ey sen, soylu kadın,
yürüyorsun gençliğin ve güzelliklerinle kibirli 35.
ve ömrünün sonunu bilmiyorsun,

ben sizin küstah ve amansız
dediğiniz kadını: Sağır ve körsünüz,
gece çöker üzerinize akşam olmadan.

Ben yıkıma götürdüm Yunan halkını 40.
ve Troyalıları, yok oluşa Romalıları,
delip kesen kılıcımla,

ve diğer halkları, barbar ve yabancı;
ve gelerek başkaları beni beklemediği an,
son verdim sonsuz boş düşünceye. 45.

Şimdi, yaşamak en büyük zevkken,
size yöneliyorum, Talih
tatlınıza biraz acı katmadan önce.”

“Onlar üzerinde hiçbir gücün yok,
benim üzerimde pek az; bu bedenim üzerinde yalnız,” 50.
diye karşılık verdi dünyada eşsiz olan.

“Bir başkasını biliyorum benden daha çok üzülecek olan,
sağlığı benim yaşamama bağlı;
bana lütuf olacak buradan kurtulmam.”

Tuhaf şeye gözünü diken 55.
ve başlangıçta fark etmediğini görüp
şaşıran ve pişmanlık duyan kişi nasılsa,

öyleydi şimdi o korkunç varlık ve biraz
kararsız kaldıktan sonra: “Pek iyi tanıyorum onları,”
dedi, “ve biliyorum ne zaman dişimle onları ısıracağımı.” 60.

Sonra daha az kaygılı çehresiyle ve daha az karanlık,

dedi ki: “Sen, güzel safa rehberlik eden,
bir tek sen hiç hissetmemiştin zehrimi.

Biraz güveniyorsan öğüdüme
–zora başvurabilirim çünkü–, en iyisi 65.
kaçmaktır yaşlılıktan ve bin bir derdinden.

Ben hazırım sana bu onuru kazandırmaya,
başkasına yapmadığım gibi, ve geçirmeye seni
korkusuz ve hiçbir acı olmadan.”

“İstediği gibi Rabbin, semada duran 70.
ve oradan yönetip düzelten evreni,
başkalarına yaptığını yap bana.”

Böyle karşılık verdi. Ve birden bir uçtan bir uca
ölülerle doldu bütün vadi,
ne düzyazının anlatabileceği, ne şiirin; 75.

Hindistan, Kathay, Fas ve İspanya’dan
birçok çağdan o büyük kalabalıkla
doluydu ortası ve etekleri.

Buradaydı talihli oldukları söylenenler,
papalar, krallar ve imparatorlar; 80.
şimdi çıplak hepsi, yoksul ve sefil.

Nerede hani zenginlikleri? Nerede makamları
ve değerli taşları ve asaları ve taşları
ve başlıkları ve mor giysileri?

Çaresizdir, ölümlü şeye bel bağlayan 85.
–ama kim bağlamıyor ki?– ve sonunda
aldandığını görürse, haktır bu.

Ey körler, neye yaradı bunca çaba?
Hepiniz dönüyorsunuz o eski büyük anaya
ve güçlülükle anımsanıyor adınız. 90.

Bin çabanızdan yararlı biri bile var mı
açıkça, tümüyle boşuna olmayan?
Yaptıklarınızı bilen birisi söylesin bana.

Neye yarar boyun eğdirmek başka ülkelere
ve haraca bağlamak yabancı halkları, 95.
ruhlarınız hep kendi zararı için tutuşuyorsa?

Tehlikeli ve boş girişimlerden sonra

- ve kanla topraklar ile geçirdikten ve hazineler,
çok daha tatlı geliyor suyla ekmek
ve tahtayla cam, değerli taşlara ve altına göre. 100.
- Ama bir yana bırakıp böyle uzun bir konuyu,
artık dönmem gerek önceki uğraşıma.
Diyorum ki, gelmişti son saati
o kısa utkulu yaşamın
ve kuşkulu geçişin, dünyayı titreten; 105.
- ve o güzle bakıyordu bir başka değerli
kadınlar topluluğu, henüz bedenden kopmamış,
bilmek için: Merhametli olabilir mi Ölüm?
O güzel topluluk orada toplanmıştı
görmek ve seyretmek için, gelmesi gereken 110.
- ve ancak bir kez gelen sonu:
Bütün arkadaşları oradaydı ve bütün yakınları.
O zaman o sarışın baştan kopardı
Ölüm eliyle altın bir teli: 115.
- Böyle seçti dünyadaki en güzel çiçeği,
nefret yüzünden değil, göstermek için
açıkça en seçkin şeylerden üstün olduğunu.
Ne çok ahlarla gözyaşı döküldü
orada, bir tek o güzel gözler kuruydu,
yıllarca ezgisini söyleyip alev alev yandığımı! 120.
- Ve birçok ah ile gözyaşı arasında,
suskun, yalnız ve mutlu oturuyordu,
iyi yaşamının meyvelerini toplayarak şimdiden.
“Huzurla git, ey gerçek ölümlü tanrıça!”
diyorlardı; öyleydi de, ama yararı olmadı ona 125.
- Ölüm’e karşı, öylesine acımasız hükmünde.
Ne olacak ötekilere, bu güzel yanıp donduysa
birkaç gecede ve değiştiyse pek çok kez hali?
Ey kör ve sahte umutları insanın! 130.
- Toprağı yıkıyorsa pek çok gözyaşı
o soylu ruha duyulan merhametten,
gören biliyor bunu; sen, dinleyen, bunu düşün.
Birinci saatiydi, altıncı günü nisanın,

beni bağlayıp ve şimdi, ah, beni çözen:
nasıl da üslubunu değiştiriyor Talih! 135.

Kimse kölelikten bunca acı çekmemiştir,
ne ölümden, benim özgürlükten çektiğim kadar
ve yaşamdan, başkasının elimden almadığı.

Beni, daha önce gelen, önce göndermek
düşerdi dünyaya ve yaşıma 140.
ve yoksun bırakmamak dünyayı o güzelin onurundan.

İmkânsız ölçmek buradaki acıyı,
düşünmem bile zor, hele cesaretim hiç yok
ondan söz etmeye dizeler ya da uyaklarla.

“Erdem ölmüş, güzellik ve alımlılık,” 145.
diyordu güzel kadınlar çevresinde erden yatağın,
üzgün, “şimdi ne olacak bize?

Kim görecek artık kadında böyle kusursuzluğu?
Kim işitecek bilgelik dolu konuşmayı
ve meleklerinki gibi haz veren şarkıyı?” 150.

Ruh, ayrılırken o güzel sineden,
bütün erdemleriyle kendinde topladığı,
huzur vermişti gideceği yerine semanın.

Hiçbiri düşmanların öyle istekli değildi
belirmeye karanlık çehresiyle, 155.
Ölüm saldırısını bitirmeden.

Sona erince gözyaşı ve korku,
güzel yüze bakıyordu herkes dikkatle,
umutsuzluk kesinlik kazandığı için,
zorla söndürülen bir alev gibi değil, 160.
kendi kendine tükenen bir alev gibi
huzurla gitti mutlu ruhu,

tatlı ve aydınlık bir ışık gibi
besini yavaş yavaş azalan,
koruyarak sonuna kadar tatlı halini. 165.

Solgun değildi, ama daha aktı kardan
rüzgârsız güzel bir tepeye dökülen,
dinleniyor gibiydi yorgun birisi gibi.

Sanki tatlı bir uyku güzel gözlerinde,

ruhu bedeninden ayrılmış olduğu için,

170.

“ölüm” dedikleri şey budalaların:

Güzel görünüyordu güzel yüzünde ölüm.

ÖLÜMÜN UTKUSU II

- Korkunç olayı izleyen gece,
güneşi söndüren –hayır, yeniden göğe çıkarın–,
beni burada kör bir insan gibi bırakan,
yayılıyordu havaya tatlı yaz serinliği,
Tithonos'un ak eşiyle 5.
karışık rüyalarından sis perdesini kaldıran,
o mevsimi andıran kadın,
değerli Şark taşlarından tacıyla
bana doğru geldiğinde binlerce başka taç arasından;
ve o eli, şimdiden öyle çok arzuladığım, 10.
bana uzattı, konuşup iç geçirerek,
o yüzden ebedi bir tatlılık doğdu yüreğimde:
“Tanıdın mı, daha önce adımlarını
döndüreni bayağı yoldan?”
Genç yüreğim onu gördüğünde nasılsa, 15.
öyle, düşünceli, sadc haliyle ve bilge,
oturdu, beni de oturttu bir kıyıya,
güzel bir defneyle bir kayının gölgelediği.
“Nasıl tanımam bana can veren tanrıçayı?”
diye karşılık verdim konuşup ağlayan biri gibi, 20.
“Söylesene, lütfen, ölü müsün sen, canlı mı?”
“Canlıyım ben, ama sen ölüsün hâlâ,”
dedi o, “ve hep öyle olacaksın, gelinceye kadar
son saat, seni yerden kaldıracak olan.
Ama zaman kısa ve arzumuz uzun; 25.

bu yüzden, dikkatli ol, kısa tut ve denetle sözünü,
gün, şimdiden yakın, bize ulaşmadan.”

Ve ben: “Sonunda bu huzurlu varoluşun,
adına yaşam denen, sınavarak bildiğin,
söyle bana, öyle büyük eza mı ölüm?”

30.

Yanıtladı: “Avamın peşinden gittikçe
ve onların kör ve inatçı inançlarının,
asla mutlu olamazsın sen.

Ölüm, karanlık bir hapsin sonudur
soylu ruhlar için; ötekiler için elemidir,
her uğraşları çamura batmış olan.

35.

Ve şimdi ölümüm, seni böyle üzen,
neşe verirdi sana, hissedebilsen
binde birini yaşadığım sevincin.”

Böyle konuşuyordu ve gözleri göğşe dikiliydi
bağlılıkla; sonra sessizliğe büründü
gül dudakları, ben konuşuncaya kadar:

40.

“Sulla, Marius, Neron, Gaius ve Mezentius,
böğür ve midedeki ağrılar, yakıcı ateşler
pelinden daha acı gösteriyor ölümü.”

45.

“Yadsıyamam,” dedi, “ağır olduğunu
ölümden önce çekilen acının
ve daha ağır olduğunu ebedi ceza korkusunun;

ama Tanrı’dan güç aldıkça ruh
ve yürek, bir başına belki bitkin olan,
nedir ki kısa bir soluk veriştikten başka ölüm?

50.

Ben yakındım artık son geçide,
tenim bitkin, ama istekli ruhum,
söylendiğini işittiğimde elemli ve alçak bir sesle:

‘Ne zavallıdır, günleri sayan
ve birini bin yıl gibi gören! Boşuna yaşar o,
o güzele yeryüzünde asla kavuşmayacağı için;

55.

denizi arar ve bütün kıyılarını
ve nerede olursa olsun değişmez tutumu:
yalnız o güzeli düşünür, ondan söz eder, onu yazar.’

60.

O zaman sesin geldiği yana

çevirdim yorgun gözlerimi ve onu gördüm,
bizi seven, beni teşvik edip seni geriye çeken.

Yüzünden ve konuşmasından tanıdım
sık sık yüreğimi avutan kadını, 65.

şimdi ağırbaşlı ve bilge, o zamanlar dürüsttü ve güzel.

Ve ben en güzel halimdeyken,
en genç çağımda, senin en beğendiğin
–birçok kişiye konuşma ve düşünme nedeni oldu bu–,
acı sayılırdı hayatım, 70.

o dingin ve tatlı ölüme göre,
pek az ölümlüye bağışlanan;

çünkü bütün o geçişimde daha mutluydum ben
sürgünden tatlı yuvasına dönen kişiden;
yalnız sana duyduğum merhamet burkuyordu içimi.” 75.

“Ey sevgili,” dedim ben, “o bağlılık adına,
sanırım, sizin için bir zamanlar apaçık olan,
şimdi daha da fazla, O’nun çehresinde, her şeyi gören,
zihninizde yarattı mı hiç Aşk
uzun elemlerime acıma düşüncesini, 80.
yüce dürüstlük andınızı terk etmeden?”

Tatlı küçümseyişleriniz ve tatlı öfkeleriniz,
güzel gözlerinize yazılı tatlı barışmalar
yıllarca kuşkuda bıraktı çünkü arzumu.”

Henüz söylemiştim ki bu sözleri, 85.
ışıldadığını gördüm o tatlı gülüşün,
geçmişte bitkin güçlerime bir güneş olan.

Sonra dedi ki iç çekerek: “Hiç ayrılmadı
senden yüreğim ve hiç ayrılmayacak;
ama ateşini çehremle dengeledim, 90.

çünkü başka yolu yoktu kurtarmanın
seni, kendimi ve gençlik ünümüzü;
kırbaç yüzünden daha az şefkatli değildir anne.

Ne çok söyledim kendime: ‘Seviyor o,
yanıyor hatta: Çare bulmalıyım buna 95.

ve yeterince çare bulamaz korkan ya da arzulayan kişi:

Dışına baksın o ve görmesin içimdekini.’

Buydu seni geri döndürüp yola sokan
sık sık, gemin huysuz atı soktuğu gibi.

Bin kezden çok öfkenin rengine büründü
çehrem, Aşk tutuştururken yüreğimi;
ama bende arzu akla üstün gelmedi asla. 100.

Sonra elemle yıkılmış gördüğümde seni,
sana çevirirdim o an tatlılıkla gözlerimi,
hayatını kurtarırdım ve onurumuzu; 105.

ve çilen çok güçlü olduğunda,
hem çehrem, hem sesimle selamladım seni,
kâh korkarak, kâh elemli.

Bunlardı sana karşı düzen ve hilelerim,
kâh hoş karşılamalar, kâh küçümseyişler:
bilirsin bunu, çünkü birçok yerde ezgisini söyledin; 110.

bazen öyle yaşlarla dolu gördüm ki
gözlerini, şöyle dedim: ‘Yolun sonuna gelmiş o,
biri yardım etmezse, belirtilerden anlıyorum bunu,’
o zaman dürüst yardım elini uzattım; 115.

bazen öyle mahmuzlar gördüm ki böğründe,
şöyle dedim: ‘Daha sıkı bir gem gerek burada.’
Böylece, sıcak ve kızıl, soğuk ve ak,
kâh hüznü, kâh neşeli buraya kadar getirdim seni
bitkin olsan da, sağ salım, sevindiriyor beni bu.” 120.

Ve ben: “Kadınım, çok büyük meyvesi olacak
bu, bütün bağlılığımın, keşke inanabilsem,”
dedim titreyerek ve kuru değildi yüzüm.

“Seni güvensiz! Şimdi ben, bilmesem bunu,
doğru olmasa eğer, neden söyleyeyim?”
diye karşılık verdi ve al basmış gibiydi yüzünü. 125.

“Dünyada zevk verdin mi gözlerime,
söylemeyeceğim; gene de, çok hoşlandım
o tatlı düğümünden, kalbinin çevresinde taşıdığın; 130.

ve hoşuma gidiyor güzel ün, doğruysa duyduğum,
uzakta ve yakında şiirinle bana kazandırdığın;
ve aşkında tek istediğim şey, ölçüyü.

Bir tek o yoktu; ve üzgün tavırlarınla

hep gördüğümü göstermek isterken bana,
kapalı yüreğini bütün dünyaya açtın. 135.

Bu yüzden soğukluğum, hâlâ seni yıkan;
çünkü öteki şeylerde bir uyum vardı aramızda
yalnızca Aşk'ın ulaşacağı, dürüstlikle dengelenmişse.

İkimizde neredeyse eşitti alevleri aşkın,
en azından ben senin ateşini fark ettikten sonra; 140.
ama biri açığa vurdu bunu, öteki gizledi.

Sesin kısılmıştı merhamet dilemekten,
ben susuyordum, utanç ve korku
büyük arzumu küçük gösterdiği için.

Daha az değildir acı, kişi onu bastırıldığında, 145.
ne daha fazla, yakınıp durduğunda;
sergilemeyle çoğalmaz hakikat, azalmaz da.

Ama dağılmamış mıydı hiç değilse her sis perdesi,
yanında, yalnızca şiirlerini kabullenip
Daha fazlasına cüret edemez aşkımız' söyledim? 150.

Seninleydi yüreğim, kendime saklamıştım gözlerimi;
buna üzülyyorsun, haksız paylaşıma üzülsün gibi,
oysa daha iyisini ve fazlasını verip daha azını esirgedim senden!

Ve düşünmüyorsun, bin kez esirgesem de senden
gözlerimi, binlerce ve binlerce kez 155.
sana teslim edip merhametle sana çevirdim.

Ve huzurlu ışıkları hep sana dönerdi,
korkuyor olmasaydım
senin tehlikeli kıvılcımlarından.

Yoksun bırakmamak için seni 160.
belki işitmekten hoşlanacağın bir sonuçtan,
dahasını söylemek istiyorum sana, bu ayrılış ânında:

Başka her şeyde çok talihliydim,
bir yönümden hoşnut değildim:
Çok yoksul bir toprakta doğmuş olmam. 165.

Gerçekten üzülyorum doğmadığıma
hiç değilse daha yakınında çiçekli yurdunun;
gene de çok güzelmiş, hoşuna gittiğim yer olduğu için,
çünkü yüreği, tek güvendiğim kişinin,

başka yere dönebilirdi, tanımasaydın beni, 170.
o zaman daha az ünlü olurdum ve daha az seçkin.”

“Öyle değil,” diye karşılık verdim ben, “çünkü 175.
üçüncü çarkı göğün, sabit ve değişmez,
yükseltirdi beni böyle bir aşka, nerede olursak olalım.”
“Peki, öyle olsun,” dedi o, “onur verdi bana o aşk
ve veriyor hâlâ; ama duyduğun haz yüzünden,
fark etmiyorsun sen nasıl akıp gittiğini saatlerin.

Bak Aurora altın yatağından
günü getiriyor ölümlülere ve güneş
yükselmiş göğsüne kadar denizden. 180.

Bizi ayırmaya geliyor tanrıça, o yüzden üzülüyorum.
Başka diyeceğin varsa, kısa tutmaya çalış
ve zamana göre ayarla sözlerini.”

“Bütün çektiğim acıları hoş ve hafif kıldı,”
dedim, “tatlı ve sevgi dolu konuşmanız; 185.
ama sizensiz yaşamak zor ve ağır benim için.

Bu yüzden, kadını, bilmek isterim,
geç mi olacak ardından gelişim, erken mi.”
O, ayrılırken, dedi ki: “İnancım o ki,
sen yeryüzünde kalacaksın bensiz uzun süre.” 190.

ÜNÜN UTKUSU

ÜNÜN UTKUSU I

- Ölüm utku kazandıktan sonra o çehrede,
daha önce üzerimde utku kazanmış olan
ve dünyamızdan güneşini aldıktan sonra
ve gittikten sonra o acımasız ve kötü kadın,
solgun çehreli, korkunç ve kibirli, 5.
güzelliğin ışığını söndürmüş olan,
çevreme bakıp otların üzerinden,
geldiğini gördüm öte yandan
insanı mezardan çıkarıp yaşamda tutanın.
- Nasıl gün doğduğunda bir aşk yıldızı 10.
gelirse doğudan, güneşten önce,
ona severek eşlik eden,
öyle geliyordu o. Ah, hangi okuldan
gelecek söz ustası, eksiksiz betimlemek için,
benim söylemek istediklerimi yalın sözlerle? 15.
Gök çepeçevre öyle aydınlıktı ki,
bütün arzuya rağmen yüreğimde yanan,
dayanamıyordu gözlerim.
- Çehrelerine işlenmişti değerli adları
saygın kişilerin, oradaydı birçoğu, 20.
Aşk'ın bağladığını gördüğüm kişilerin.
- Sağında güzel kadının,
gözümü ilk çevirdiğim, Caesar'la Scipio vardı,
ama hangisi daha yakındı pek seçemedim:
- Biri erdemin kölesi, Aşk'ın değil, 25.

- öteki her ikisinin. Ve sonra karşımda belirdi,
 böyle utkulu ve güzel başlangıcın ardından,
 kılıcını ve değerini kuşanmış insanlar;
 Capitolium'daki gibi geçmiş çağlarda,
 bazen Via Sacra'dan, bazen Via Lata'dan 30.
 geliyorlardı hepsi söylediğim düzen içinde
 ve okunuyordu her birinin çehresinde
 adı, dünyada şanın en büyük dostu.
 Ben soylu konuşmaya vermiştim dikkatimi,
 yüzlere, hareketlere: Ve işte, ilk ikisi, 35.
 birinin ardından torunu geliyordu, ötekinin oğlu,
 dünyada eşi olmayan tek kişi;
 oradaydı silahlı düşmanın yolunu
 bedenleriyle kapamak isteyenler:
 İki baba, yanlarında üç oğul; 40.
 biri önden gidiyor, ikisi arkadan geliyordu
 ve sonuncu, birinciydi övülenlerin arasında.
 Sonra bir havai fişek gibi ışıldıyordu
 aklı ve eylemleriyle
 bütün İtalya'yı kurtaran, en gerektiği anda: 45.
 Claudius'tan söz ediyorum, gece vakti ve sessizce,
 Metaurus'u gördüğünde, arındırmaya geldi
 kötü tohumdan iyi Roma toprağını.
 Gören gözleri, uçan kanatları vardı;
 ve yüce bir yaşlı onu izliyordu yakından, 50.
 hüneriyle Hannibal'i uzakta tutan.
 Öteki iki Fabius ve iki Cato onunlaydı,
 iki Paulus, iki Brutus ve iki Marcellus,
 bir Regulus, kendini değil, Roma'yı seven,
 bir Curius ve bir Fabricius, çok daha soylular 55.
 yoksulluklarıyla, Midas ya da Crassus'tan,
 altınla erdeme karşı gelen;
 Cincinnatus'la Serranus, tek adım atmayan
 onlarsız ve büyük Camillus,
 yaşamdan bıksa da, iyilikten bıkmayan; 60.
 çünkü öyle yüksek onura seçilmişti ki o,

aydınlık erdemi geri getirdi onu

başkasının kör öfkesinin onu kovduğu yere.

Sonra Torquatus geliyordu, oğlunu öldüren

ve ondan yoksun yaşamayı yeğleyen

65.

ordusu uğruna, disiplinden yoksun kalmasın diye;

bir Decius'la öteki, göğsüyle düşman

saflarını açan: Ey korkunç bağlılık andı,

babayla oğulu aynı ölüme sunan!

Curtius geliyordu onlarla, daha az değil bağlılık andı:

70.

Kendisi ve zırhıyla doldurmuştu oyuğu,

Forum'un ortasında korkunç biçimde açılan.

Mummius, Laevinus, Acilius; onlarlaydı

Titus Flamininus, güç yoluyla fetheden,

ama daha çok merhametle, Yunan halkını.

75.

Oradaydı büyük bir daire çizen

Suriye kralının çevresine ve çehresiyle

ve diliyle onu kendi iradesine zorlayan;

ve şu zırhlı, tek başına, bir tepeyi savunup

sonra oradan aşağı atılan; ve şu tek başına

80.

bütün Toscana'ya karşı bir köprüyü koruyan;

ve şu düşman ordusunun ortasında

boşuna kaldırıp elini, sonra onu yakan,

öyle kızmıştı ki kendine, duymamıştı acıyı;

ve denizde ilk kez üstün gelen

85.

Kartacalılara karşı; ve gemilerini,

Sicilya'yla Sardinya arasındaki, bozguna uğratıp dağıtan.

Appius'u tanıdım gözlerinden ve ailesini,

yoksul halka hep haksız ve katı davranan.

Sonra yüce birisini gördüm yumuşak tavırlarıyla,

90.

ışığı azalmasaydı ömrünün sonunda,

belki birinci olurdu, öyleydi elbette aramızda,

Bacchus, Alkides ve Epaminondas'ın Thebai'de olduğu gibi;

ama en kötüsü çok uzun yaşamak! Sonra

onu gördüm: Becerisi ve hızından

95.

adını alan ve yaşadığı çağın en iyisi olan;

ve o ne kadar katı ve acımasız idiye savaşa,

o kadar iyi huyluydu onu izleyen Corvus,
bilmem komutanlığı mı daha iyi, şövalyeliği mi.

Sonra soylu Volumnius geliyordu, 100.

ustaca tavrıyla kanlı, çürümüş, habis uru
kesip atan ve büyük övgüyü hak eden;

Cossus ve Philo ve Rutilius ve öteki yoğun
ışıklardan ayrı, üç güneşin gittiğini görüyordum,
yaralı bedenleri ve delik deşik zırhları: 105.

Lucius Dentatus, Marcus Sergius ve Scaeva,
o üç yıldırım ve savaş kayası,

ama birinin ününü lekeliyor kötü bir vâris;
sonra Marius, Iugurta'yla Kimberleri alt eden
ve Alman öfkesini; ve Fulvius Flaccus, 110.

hainleri öldürtürken kasten hata yapan,
ve daha soylu Fulvius; ve tek bir Gracchus,
o geveze ve huzursuz aileden,

birçok kez Roma halkının sabrını taşıran;
ve o herkese memnun ve kutlu görünen, 115.

öyleydi demiyorum, çünkü açıkça görülmez
kapalı bir yürek, derin bir gizi barındıran:

Metellus'tan söz ediyorum ve babasından ve vârislerinden,
Makedonya'dan ve Numidya'dan
ve Girit'ten ve İspanya'dan ganimetler getiren. 120.

Sonra Vespasianus'u gördüm oğluyla,
iyi ve yakışıklı olan, yakışıklı ve hain değil,
ve iyi Nerva'yla Traianus'u, güvenilir hükümdarlar,

Aelius Hadrianus'u ve oğlu Antoninus Pius'u,
iyiler geçidi ta Marcus'a kadar, 125.
çünkü iyiler iyileri ister doğaları gereği.

Arzuyla ötelere bakarken,
büyük kurucuyu gördüm ve beş kralı;
öteki, yerde, kötü yükle yüklüydü,
uygun düştüğü gibi ayrılana erdemden. 130.

ÜNÜN UTKUSU II

- Sonsuz ve derin bir hayranlıkla dolu,
bakmaya dalıp Mars'ın cesur halkına
–dünyada hiç benzeri olmamıştır bu soyun–
karşılaştırıyordum gördüklerimi geçmişin belgeleriyle,
yüce adların ve büyük değerlerin bulunduğu 5.
ve görüyordum sözlerimin çok eksik olduğunu.
- Ama bu kaygılardan uzaklaştırdı beni ünlü yabancılar:
Önce Hannibal ve dizelerle ezgisi söylenen
Akhilleus, büyük bir ünle bezenen,
iki seçkin Troyalı ve iki büyük Pers; 10.
Philippos ve oğlu, Pella'dan Hindistan'a
ilerleyip çeşitli yurtlar fetheden.
- Öteki Aleksandros'u gördüm, oradan uzakta değildi,
böyle koşmuyordu o, çünkü başkaydı önündeki engel
–ne çoğunu geçecek onurun, Talih, koparıp alıyorsun!–; 15.
sözünü ettiğim üç Thebai'li, güzel bir grup halinde;
ötekinde Aias, Diomedes ve Ulysses,
dünyaya dair çok şey görmeyi arzulamış olan;
çok bilen ve çok yaşayan Nestor;
Agamemnon ve Menelaos –eşlerinden yana 20.
talihsiz– dünyayı büyük çatışmalara sokan;
Leonidas, mutlu, askerlerine zor bir öğle yemeği
öneren ve korkunç bir akşam yemeği
ve dar alanda olağanüstü şeyler yapan;
ve Alkibiades, birçok kez Atina'yı 25.

istediği gibi bir o yana bir bu yana döndüren
tatlı dili ve aydınlık çehresiyle;

Miltiades, Yunanistan'ı büyük tehlikeden kurtaran
ve iyi oğlu, kusursuz sevgisiyle
kendisini bağlayıp diri, ölü babasını çözen; 30.

Theseus, Themistokles bu safla birlikte,
Aristeides, Yunanlı bir Fabricius:
Hepsine yasaklandı acımasızca

yurtlarında gömülme; ve başkasının kusunu
daha utkulu kılıyor onları, çünkü hiçbir şey 35.
daha iyi göstermez iki zıt şeyi, kısa aralık kadar.

Bu yukarıdaki üçüyle gidiyor Phokion,
kendi toprağından sürülüp ölen;
çok farklı ödülü eylemlerinden!

Döndüğümde, cesur Pyrrhos'u fark ettim 40.
ve cesur kral Masinissa'yı, ona göre
haksızlıktı Romalıların yanında olmaması.

Onun yanında, bir buraya bakıp bir şuraya,
Syrakusalı Hieron'u tanıdım ve acımasız
Hamilkar'ı, onlardan epey uzakta. 45.

Çıplak Lidya kralını gördüm,
ateşten çıkmış çoktan, bariz örneği
pek az işe yaradığının Talih'e karşı kalkanın.

Syphax'ı gördüm, benzeri talihsizlik içinde;
Brennus, pek çok insan öldü buyruğunda, 50.
sonra o öldü yakınlarında Delphoi Tapınağı'nın.

Değişik giysili, büyük bir kalabalık halindeydi
o saf; ve başımı yukarı kaldırdığımda,
bir grup gördüm tamamıyla kendi içine kapalı;
ve Tanrı'ya büyük bir ev kurmak isteyen, 55.
insanlar arasında yaşaması için, en öndeydi;
ama eseri yapan arkadan geliyordu:

Ona biçilmişti bu yazgı, o yüzden temelden
doruğa kurdu kutsal binayı,
ama gönlünün mimarı olamadı, bana kalırsa. 60.

Sonra Musa geliyordu, Tanrı'nın kayrasına mazhar olan,

- onunla yüz yüze konuşacak kadar:
 Başka hiç kimsenin övünemeyeceği bir şey;
 ve şu, tıpkı hayvanın bağlandığı gibi,
 güçlü diliyle güneşi bağlayan, 65.
 düşmanlarının izini bulabilmek için.
- Ey soylu inanç! Tanrı'ya gereğince tapan,
 hükmeder Tanrı'nın her yarattığına
 ve göğü durdurabilir yalın sözlerle!
 Sonra atamızı gördüm, toprağından çıkıp 70.
 insanın kurtuluşu için önceden seçilmiş
 yere gitmesi söylenmişti ona;
 onunlaydı oğlu ve torunu, oyununa gelen
 iki gelinin; ve bilge ve dürüst Yusuf,
 babasından biraz uzakta. 75.
- Sonra, alabildiğine gezdirip gözlerimi,
 onu gördüm, ötesine hiçbir gözün ulaşamayacağı,
 itaatsizliği dünyayı bozan.
- Daha yakında, büyük gemiyi yapanı gördüm
 ve sonra büyük kuleyi başlatanı, 80.
 öylesine günah ve hatayla yüklü;
 sonra şu iyi Yuda'yı: Kimse engelleyemedi
 ataların yasalarına bağlılığını, yılmaz ve korkusuz,
 adalet için ölüme koşan kişi gibi.
- Şimdiden bakma arzum tükenmek üzereydi, 85.
 güzel bir görüntü belirdiğinde önümde,
 eskisinden daha istekli kılan beni bakmaya.
- Birçok kadın gördüm aynı sırada:
 Antiope'yle Orithia, silahlı ve güzel,
 Hippolyta, oğluna üzülen ve kederli, 90.
 ve Menalippe, öyle hızlı ki her biri,
 onları yenmek şan oldu Alkides'e:
 Birini o aldı, Theseus öteki kız kardeşi;
 o dul, öyle cesurca tanıklık eden
 ölen oğluna ve öyle intikamını alıp oğlunun 95.
 Kyros'u öldüren, şimdi de öldürüyor onun ününü,
 bu yüzden, duyunca korkunç sonunu,

sanki yeniden ölüyor büyük suçundan ötürü,
çok şey yitirmişti o gün adından!

Sonra onu gördüm, kötü oldu görmesi Troya'yı
ve bu kadınlar arasında erden bir Romalı,
İtalya'da Troyalıların başına büyük dertler açan. 100.

Sonra yücegönüllü kraliçeyi gördüm:
Biri toplanmış, öteki dağınık örgüsüyle saçının
Babil'deki isyanı bastırmaya koşan; 105.

sonra Kleopatra, ikisi de yanmıştı
erdemsiz bir ateşle; ve o dansta
Zenobia'yı gördüm, onuru na çok daha düşkün.

Güzeldi ve gençlik çağında ve diri,
gençliği ve güzelliği ölçüsünde 110.
övgüyü hak ediyor sanki dürüstlüğü.

Kadın yüreğinde öyle büyük kararlılık vardı ki,
güzel çehresi ve zırlı saçlarıyla
korku saldı doğası gereği korkuyu hor görene:

Roma'nın yüce gücünden söz ediyorum, 115.
savaşta saldırdığı; ama sonunda
zengin ödülü oldu utkumuzun.

Kısa dizelere sığdırdığım adlar arasında
Yudit olmayacak, tutkulu dul kadın,
budala aşkını kafasından mahrum bırakan. 120.

Ama Ninos'u, her insanlık tarihinin başlangıcı,
nereye bırakayım ve büyük vârisini,
kibrin hayvanca bir yaşama sürüklediği?

Nerede kalmalı Belos, hatanın kaynağı
başkasının suçu yüzünden? Nerede Zerdüş, 125.
büyü sanatlarının bulucusu olan?

Ve nerede o, bozguna uğratan önderlerimizi,
uğursuz bir kararla Fırat'ı geçen
– acımasız ilaç İtalya'nın acılarına?

Nerede yüce Mithradates, o ebedi 130.
düşmanı Romalıların, göçmen kuş gibi
yaz kış onların karşısında kaçan?

Pek çok büyük şeyi küçük yerde topluyorum:

Nerede bir Kral Arthur ve üç Caesar Augustus,
biri Afrikalı, biri İspanyalı, biri Lothringenli? 135.

Charlemagne'in çevresini kuşatmıştı on iki şövalyesi;
sonra tek başına cesur komutan Godefroi geliyordu,
kutsal girişimin ve doğru adımların mimarı.

O –öfkelenip haykırıyorum boşuna–,
Kudüs'te kendi elleriyle kurmuştu 140.
kötü korunan ve çoktan terk edilen yuvayı.

Sürdürün kibirle, ey sefil Hristiyanlar,
birbirinizi yemeyi ve aldırmayın
köpeklerin elinde olmasına İsa'nın mezarının!

Pek az kişi gördüm ya da hiç, yanılmıyorsam, 145.
yüksek bir ün edinen ondan sonra,
ister barış, ister savaş sanatı yoluyla.

Gene de, seçkin kişiler en son geldiği için,
sona doğru o Sarazen'i gördüm,
bizimkilere epey utanç ve zarar getiren; 150.

Lauria geliyordu Salaheddin'in ardından,
sonra Lancaster Dükü, önceleri
Fransa Krallığı'nın çetin komşusu olan.

Bakıyorum, istekle ilerleyen kişi gibi,
orada birisini görebilir miyim diye, 155.
başka yerde gözlerimin gördüğü önceden;

ve iki kişi gördüm, kısa sıra önce
çağımızdan ve ülkemizden ayrılan;
onlarla bitiyordu o onurlu saf:

İyi Sicilya kralı, hep yüce hedefleri olan 160.
ve uzağı gören ve gerçek bir Argos olan;
öte yanda yüce Colonna'm,
gönlü yüce, soylu, kararlı ve cömert.

ÜNÜN UTKUSU III

Bu görüntüden gözlerimi alamıyordum
şunu işittiğimde: “Öteki yana bak:
Savaştan başka şeyle de edinilir çünkü seçkin ün.”

Sol yana dönüp Platon’u gördüm,
o safta en yakın gidendi hedefe, 5.
kişinin göğün izniyle ulaşabildiği;

sonra Aristoteles, büyük deha;
Pythagoras, alçakgönüllülükle
felsefeye uygun adını ilk veren,

Sokrates’le Ksenophon ve o tutkulu 10.
yaşlı adam, Musalar öyle yakın dostuydu ki onun,
Argos, Mykenai ve Troya hisseder bunu:

O, şiire döktü yolculuklarını ve çabalarını
Laertes’in ve bir tanrıçanın oğlunun,
ilk ressamı oldu eski anıların. 15.

Onunla yan yana şiir söyleyerek gidiyordu
Mantovalı, onunla yarışır gibi,
ve geçişle otların filizlendiği birisi:

Marcus Tullius’tur bu kişi, açıkça görülür
onda güzel sözün meyveleriyle çiçekleri. 20.
Onlar, gözleridir dilimizin.

Sonra Demosthenes geliyordu, umudu
yok artık birincilikten,
pek memnun değil ikincil onurlardan;
alev kesilmiş büyük bir yıldırımını andırıyordu: 25.

Aiskhines söylesin bunu, onun gürlemesi yanında
kendi sesinin zayıf kaldığını duyabilen.

Sırasıyla anlatamam ben
kimi nerede gördüğümü ya da ne zaman
ve kimin önden gidip kimin arkadan geldiğini; 30.
çünkü sayısız şeyler düşünüp
bu kadar büyük bir kalabalığa bakarken,
gözüm ve düşüncem yolunu yitiriyordu.

Solon'u gördüm (onun eseriymiş yararlı ağaç,
kötü bakılırsa kötü meyve veren), 35.
öteki altı kişiyle, Yunanistan'ın övündüğü.

Burada gördüm halkımıza önderlik ettiğini
Varro'nun, üçüncü büyük ışığı Romalıların,
ne kadar bakarsan ona, o kadar artar ışığı;

Crispus Sallustius ve onun yanında, 40.
onu küçümseyip değerli bulmayan,
yani Padovalı büyük Titus Livius.

Ben ona bakarken, birden gözüme ilişti
Veronalı komşusu Plinius,
yazarken çok, ölürken az bilge. 45.

Sonra büyük Platoncu Plotinos'u gördüm,
sakin bir yalnızlıkta kendini güvende sanıp
acımasız yazgısına yakalanan:

Ana karnından beri onunlaydı yazgısı,
işe yaramamıştı aldığı önlem; 50.
sonra Crassus, Antonius, Hortensius, Galba

ve Calvus'la Pollio, öyle büyüktü ki kibirleri,
Cicero'ya karşı savaştılar dilleriyle,
peşine düşüp ikisi de haksız ve sahte ünlerin.

'Thukydides'i gördüm, çok iyi anlatan 55.
zamanları, yerleri ve kahramanca eylemleri
ve hangi kana boyandığını hangi meydanın;

Herodotos'u gördüm, Yunan tarihinin atası,
ve büyük geometriciyi, üçgenler,
daireler ve dörtgen biçimlerle bezeli giysisiyle; 60.
ve bize karşı kaya haline geleni:

Porphyrrios'u, keskin tasımlarla
dolduran diyalektik okluğunu,

hakikate karşı birer silah kılarak önermelerini;
ve Kosluyu, çok daha ilerletecekti tıp sanatını,
iyi anlaşılmış olsaydı özlü sözleri.

65.

Apollon'la Aesculapius geliyordu ondan önce,
kapalı, güçlkle ayırt ediliyor yüzleri,
öyle ki adlarını zaman aşındırıp örtmüş sanki.

Pergamonlu biri izliyordu onları, kaynağı o
çağımızda yozlaşan sanatın, bayağı değildi o zaman,
özlüydü ve anlamı kapalı; açmılıyor, aydınlatıyordu o.

70.

Güçlü ve kararlı Anaksarkhos'u gördüm
ve kayadan daha sağlam Ksenokrates'i,
hiçbir gücün bayağı eylemlere döndüremediği;
başı eğik duran Arkhimedes'i gördüm
ve Demokritos'u düşünceli yürürken,
kendi isteğiyle ışıktan ve altından yoksun kalan.

75.

Yaşlı Hippias'ı gördüm, "ben her şeyi biliyorum"
deme cesaretini gösteren ve sonra Arkesilaos'u,
hiçbir şeyden emin olmayıp her şeyden kuşkulanan;

80.

sözleri kapalı Herakleitos'u gördüm
ve kinik Diogenes'i, eylemlerinde
edebin istediğinden epey daha açık olan;

ve başka yükle yüklü dönüp memnun olanı
tarlalarını dağılmış ve çorak görmekten,
eşsiz bir servetinin olduğuna inanarak.

85.

Oradaydı araştırmacı Dikaiarkhos
ve öğretileriyle birbirinden oldukça farklı
Quintilianus, Seneca ve Plutarkhos.

90.

Orada gördüm bazılarını, denizleri bulandıran
ters rüzgârlarla ve ustalıkla başıboş buluşlarla,
bilgileriyle değil, çekişmeleriyle ünlü,

aslanlar gibi çarpışan ve ejderler gibi
kuyruklarıyla dolayan. Şimdi nedir bu,
herkesin kendi bilgisiyle yetinir görünmesi?

95.

Karneades'i gördüm, öyle keskindi ki zihni,

konuştığında, güçlkle ayırt edilebiliyordu
doğruyla yanlış, öyle ustaydı sözlerinde;

uzun ömrünü ve düşüncesini 100.

uzlaştırmaya adadı tarafları,

bilgelik ateşinin savaşa sürüklediği;

ama yapamadı bunu, çünkü sanatlar ilerledikçe,

kıskançlık da arttı ve bilgiyle birlikte

şişen yüreklere zehirlerini akıttı. 105.

İyi Sirosluya karşı, insanların umudunu

artıran, ruhu ölümsüz görerek,

silahını kuşandı Epikuros (bundan ününün azlığı),

öyle olmadığını söyledi tutkuyla;

bundan, ışık karşısında kötü ünü ve bulanık görüşü, 110.

ustalarına denk toplulukla birlikte:

Metrodoros'tan söz ediyorum ve Aristippos'tan.

Sonra büyük bir dokuma tezgâhı ve olağanüstü iğle

incelikli bir örgü ördüğünü gördüm Khrysippos'un.

Stoacıların atası Zenon'u gördüm, 115.

öne çıkıp görüşlerini açıklamak için,

açık avucunu gösteren ve kapalı yumruğunu;

ve güzel düşüncesini kesinleştirmek için

soylu dokumasını dokuduğunu Kleanthes'in,

gerçeğe çeken soyut kavramı. 120.

Burada bırakıyor, başka şey söylemiyorum haklarında.

ZAMANIN UTKUSU

Altın yuvasından, önde şafakla,
öyle çabuk çıkıyordu ki güneş, ışınlarla çevrili,
şöyle derdin: “Daha demin uzanmıştı yatağına.”

Biraz yükselip bilge insanlar gibi
çevresine bakındı ve dedi ki kendi kendine: 5.

“Ne düşünüyorsun? Artık daha dikkatli olman gerek.

Yeryüzünde ünlü yaşayan biri,
ölümüyle yitirmezse ününü,
ne olur Tanrı’nın belirlediği yasa?

Ve ölümlü ün, kısa sürede sönmesi gereken, 10.
artıyorsa ölümle, sonuna gelmiş demektir
kusursuzluğumuz; bu yüzden üzüntüm.

Daha ne bekliyoruz? Daha kötü ne olabilir?
Daha çok neyim var gökte, yerdeki insandan?
Onunla eşit olmayı mı istemeliyim? 15.

Dört atımı nasıl özenle tımar ediyorum,
okyanusta besliyor, mahmuzluyor, kırbaçlıyorum,
gene de hükmedemiyorum bir ölümlünün ününe!

Gerçekten kızılacak bir haksızlık, şaka değil,
bunun başıma gelmesi, gökte, birinci demeyeceğim, 20.
ikinci ya da üçüncü olsaydım bile!

Şimdi tutuşmalı bütün gayretim,
öyle ki öfke ikiye katlasın kanatların gücünü,
kıskanıyorum çünkü insanları ve gizlemiyorum bunu;

görüyorum içlerinden bazıları bin yıl sonra, 25.
binlerce yıl sonra, daha ünlü hayattakinden,
ben bitmez çabalarla yoluma devam ederken.

Ben böyleydim, daha kurulmamışken
toprak, gündüz ve gece, dönüyordum

yuvarlak yol boyunca, sonsuz olan.” 30.

Bunu dedikten sonra, küçümseyerek
başladı genc seyrine, çok daha hızlı
doğandan, yüksekten avına uçan:

Daha da, derim; düşünce bile
izleyemezdi uçuşunu, hele dil ya da üslup hiç, 35.
öyle ki büyük bir korkuyla baktım ona.

O zaman, onun olağanüstü hızına göre,
daha bayağı buldum hayatımızı,
çok daha, bir zamanlar soylu gördüğümden;

ve korkunç bir kibir gibi göründü bana 40.
Zaman'ın sıkıştırdığı şeylere bağlamak yüreği:
Sıkıca sarılırken sen, geçip gitmiştir onlar.

Bu yüzden, halinden endişe eden ya da korkan,
dikkatli olsun, bütünüyle özgürken iradesi,
sağlam yere bağlasın umudunu; 45.

çünkü nasıl hızlı gittiğini Zaman'ın,
hiç durmayan güneşin rehberliğinde,
söylemeyeceğim, gücüm yetmez buna.

Buzu gördüm ve aynı yerde gülü,
bir noktada sanki büyük soğukla büyük sıcak, 50.
işitmesi bile olağanüstü geliyor insana.

Ama kim iyice bakarsa sağlam düşünme yetisiyle,
böyle olduğunu görür; niçin görmedim onu ben?
Bu yüzden kızıyorum kendime.

Ardından gittim geçmişte umutların ve boş arzunun; 55.
şimdi gözlerimin önünde aydınlık bir ayna var,
orada görüyorum kendimi ve hatalarımı;

ve elimden geldiğince hazırlıyorum kendimi sona,
düşünüp kısa ömrümü: Daha dün 60.
bir çocuktum ve şimdi yaşlı.

Bir günden fazla nedir ki ölümlü yaşam?
Puslu ve kısa ve soğuk ve sıkıntı dolu,
güzel görünebilir, ama bir hiç değeri.

Burada umudu insanın ve burada sevinç,
burada çaresiz ölümlüler kibirle kaldırıyor başını 65.

ve kimse bilmiyor ne kadar süreceğini ömrünün.

Görüyorum şimdi hızlı akışını hayatımın,
hatta herkesin hayatının, ve güneşin kaçışıyla
belirliğini dünyanın yıkımının.

Öyleyse, avunun aldanmalarınızla, 70.
gençler ve çok geniş ölçün zamanı!
Ama öngörülen acı, çok daha az üzer insanı.

Belki boşa saçıyorum sözlerimi;
ama uyarıyorum sizi, etkisi altındasınız
tehlikeli ve ölümcül bir rehabetin, 75.

geçip gidiyor çünkü saatler, günler, yıllar ve aylar;
hep birlikte, pek kısa arayla,
başka beldeler aramak zorunda kalacağız.

Katılaştırmayın hakikate karşı yüreklerinizi,
hep yaptığınız gibi, aksine çevirin gözlerinizi 80.
düzeltbilecekken hatalarınızı;

beklemeyin ölüm atıncaya kadar okunu,
birçok kimsenin yaptığı gibi, çünkü mutlaka
sonsuzdur budalaların safı.

Geçmişte ve şimdi gördükten sonra açıkça 85.
uçuşunu ve kaçışını büyük gezegenin,
çok zararlara ve aldanışlara uğradığım,

sessizce yürüyen insanlar gördüm,
korkmadan Zaman'dan ya da öfkesinden, 90.
bir tarihçi ya da şairin gözetiminde oldukları için.

Başkalarından çok onları kısıkanıyor gibi güneş,
çünkü kendi başlarına yükselmiş uçuyorlar,
çıkarak dışına ortak kafesin.

Onlara karşı o, tek başına ışıldayan,
daha büyük bir güçle hazırlanıyor 95.
ve daha hızlı bir uçuşla uçuyordu,

iki kat arpa veriyordu atlarına;
ve yukarıda sözünü ettiğim kraliçe,
şimdiden ayrılmak istiyordu bazılarından.

Söylendiğini duydum, bilmem kime, ama yazdım 100.
söyleneni: "Bu insanları, daha doğrusu kurtbağrılarını,

karanlık uçurumları bekliyor kör unutuşun!

Güneş dönecek, yıllarca değil, onyıllarca
ve yüzyıllarca, her zihne üstün gelip
ve görecek bu ünlülerin boş adlara dönüştüğünü. 105.

Ne ünlüler vardı Peneus ile Hebros arasında,
ününü yitiren, daha da yitirecek olan!
Ne ünlüler Ksanthos kıyısında ve Tiber Vadisi'nde!

Kışa özgü belirsiz, kararsız bir aydınlık
ününüz ve küçük bir sis bozar onu; 110.
ve büyük zehirdir uzun süre büyük adlar için.

Geçici yücelikleriniz, geçici gösterişleriniz,
geçici hükümdarlıklar, geçici krallıklar;
her ölümlü şeye son verir Zaman
ve daha az iyilerden alıp daha hak edenlere vermez; 115.
ve yalnız dışınızdaki değildir Zaman'ın yok ettiği,
güzel sözleriniz ve zihin yetilerinizdir de.

Böyle, kaçarak, dünyayı kendisiyle döndürür,
asla dinlenmez, durmaz ya da geriye dönmez,
sizi bir parça toza dönüştürünceye kadar. 120.

Pek çok boynuzu olduğundan insan şanının,
şaşılacak şey değil, onları zayıflatmak için
daha çok sürenin gerekmesi alışılmış olandan;
ama ne düşünse, ne söylese de insanlar,
böyle kısa olmasaydı ömrünüz, 125.
duman gibi dağıldığını görürdünüz onların."

Bunu işitince, hakikate karşı çıkmak değil,
kusursuz bağlılıkla bağlı olmak için,
her şanımızı kar güneşinde gördüm;
ve öyle utku kazandığını gördüm ki Zaman'ın 130.
adlarımız üzerinde, bir hiç olduklarını düşündüm
adlarımızın, insanlar bilmeseydi, inanmasa da:

Kör insanlar, hep rüzgârla oyalanıp
yanlış görüşlerle beslenen,
beşikte ölmekten çok, yaşlı ölmeyi öven. 135.

Nasıl da mutlu beşikte ölenler!
Nasıl da zavallı en yaşlı çağında ölenler!

“Ne mutlu hiç doğmayana!” demiş birisi.

Ama kalabalık için, büyük hatalara alışık olan,
uzun çağlar boyunca sürse de ün:

140.

Nedir bu öylesine değer verilen?

Alt edip geri alır Cimri Zaman o değerli şeyi:

Ün denir adına, ama ikinci bir ölümdür,

ilki denli çaresiz olan.

Böyle utku kazanır Zaman adların üzerinde ve dünyanın.145.

EBEDİLİĞİN UTKUSU

Göğün altında görmediğim için
değişmez ve sağlam bir şey, hepten şaşkın,
dönüp kendime dedim ki: “Neye güveniyorsun?”

Karşılık verdim: “Rabbe, hiç şaşmadan
yerine getiren vaadini O’na güvenene; 5.

ama açıkça görüyorum dünyanın beni küçümsediğini,
ve biliyorum geçmişte ve şimdi ne olduğumu
ve görüyorum gittiğini, hatta uçtuğunu zamanın
ve yakınmak istiyorum, bilmem kimden;

suç benim çünkü, çoktan açıp 10.
gözlerimi, beklememeliydim sonu,
doğrusu artık, çok fazla oyalandım.

Ama geç olmaz asla kayrası Tanrı’nın:
Umuyorum içimde yaratacağını hâlâ
soylu ve benzersiz etkileri.” 15.

Bu oldu sözüm ve yanıtlım. Kalıcı değilse
bu şeyler, göğün döndürüp yönettiği,
birçok dönüşten sonra ne olacak sonları?

Bunu düşünüyordum; ve derine indikçe
zihnim, bir dünyanın belirlediğini gördüm, 20.
yeni, zamanı devinimsiz ve ebedi,

ve güneşin ve bütün göğün yittiğini, dönerken
yıldızlarıyla, toprağın ve denizin de
ve yeniden yaratıldığını daha güzel ve neşeli.

Nasıl da şaşırdım, durduğunu 25.
görünce bir noktada daha önce hiç durmayanın,
akıp geçerek her şeyi değiştirenin!

Ve üç kısmını birleşmiş gördüm
yalnız birinde ve bu birinin aynı kaldığını,

- öyle ki, eskisi gibi, acele etmesi gerekmiyor artık 30.
 ve sanki çimensiz, boş bir toprakta
 ne “olacak”, ne “olmuş”, ne “asla”, ne “önce”, ne “sonra”
 vardı, değişken ve elemli kılan insan yaşamını.
- Düşünce geçiyor güneşin candan geçtiği gibi, 35.
 daha hızlı hatta, hiçbir şey onu tutmadığı için:
 Ah, ne lütuf olacak bana, kavuşabilirsem,
 orada görmem yüce iyiliği
 ve hiç kötülük olmadan, yalnız zamanın getirdiği
 ve onunla yok olup onunla gelen!
- Güneş, Boğa ya da Balık'ta durmayacak artık, 40.
 onların değişmeleriyle doğar uğraşımı
 ya da ölür ve kâh azalır, kâh çoğalır.
- Kutludur ruhlar, o yüce toplulukta
 bulunan ya da bulunacak olan, öyle ki konumları,
 sonsuz bellekte olacak adları! 45.
- Ne mutlu geçidi bulana
 bu yüksek ve hızlı akıntıda,
 adı hayat olan ve pek beğendiği çok kimsenin!
- Çaresiz avam ve kör insanlar,
 umutlarını bağlayan böyle şeylere, 50.
 zamanın hızla alıp götürdüğünü!
- Ey gerçekten sağır, yoksun ve zayıf,
 akli ve sağduyusu kıt olanlar,
 hepten hasta ve sefil ölümlüler!
- O, dünyayı yöneten yalnızca kaşıyla, 55.
 öğeleri karıştıran ve yatıştıran,
 bilgisine benim erişemediğim,
 ama meleklerin de: Memnun ve mutludur onlar
 binde birini bilmekten o bilgeliğin
 ve özlemle seyre dalarlar onu... 60.
- Ey arzulu zihin, hep bilgiye aç olan,
 amacı ne bunca düşüncenin? Bir saat dağıtır
 yıllarca zorlukla biriktirileni.
- Ruhumuzu ezip dolduran her şey,
 önce, şimdi, dün, yarın, sabah ve akşam, 65.

hepsi bir anda geçip gidecek gölge gibi;
 “-miş”in, “-cek”in ve “-di”nin değil,
 yalnızca “-dir”in yeri olacak, şimdide, “şimdi” ve “bugün”
 ve yalnızca ebediliğin, tek ve bütün.

Bir kez düzleşince önce ve sonra, 70.
 görüşümüze engel tepeler gibi, hiçbir şey olmayacak
 umudunuzun ve anılarınızın dayandığı:

Onların değişkenliği yoldan çıkarır insanı,
 öyle ki yaşam bir oyun gibi görünür,
 şöyle düşünür kişi: “Ne olacağım ben? Neydim?” 75.

Artık parça parça olmayacak zaman,
 ama bütünüyle bir; artık ne yaz, ne kış,
 ölmüş zaman ve değişmiş evren;
 yıllar elinde tutmayacak artık idaresini
 ölümlü ünlerin; tam tersine, bir kez
 ünlü olan ünlü kalacak sonsuza dek. 80.

Ne mutlu şimdi yolda olanlara
 ya da olacıklara, kavuşmak için
 sözünü ettiğim sona, ne zaman olacaksa!

Ve o erdemli ve eşsizler arasında 85.
 en kutlusu o güzel, Ölüm’ün öldürdüğü,
 doğal sondan epey önce!

O zaman belirecek melek çehresi
 ve dürüst sözleri ve erden düşünceleri,
 Doğa’nın genç yüreğine koyduğu. 90.

Pek çok çehre, Ölüm ve Zaman’ın bozduğu,
 en güzel ve genç haline dönecek;
 ve görülecek nereye, Aşk, beni bağladığın,
 o zaman parmakla gösterileceğim ben:

“İşte hep ağlamış olan ve gözyaşıyla 95.
 başka herkesin gülüşünden daha kutlu kişi!”

Ve ağlayarak şiirini söylediğim güzel
 çok şaşıracak gördüğünde
 herkesin arasında birinciliğin ona verildiğini.

Ne zaman olacak bu, bilmiyorum; esirgendiye 100.
 böyle bir sır en sadık yoldaşlara,

kim yaklaşabilir öyle yüce bir gize?

Bence yaklaşıyor gün, hem gerçek
kazançların, hem sahtelerin hesabını vereceğimiz,
herkesin örümcek ağları gibi olacağı. 105.

Görülecek ne boş kaygılara kapıldığı insanların
ve nasıl boşuna çabalayıp ter döktüğü,
nasıl aldandığı kişilerin;

hiçbir giz kapalı ya da örtülü olmayacak;
her vicdan, ister temiz, ister kara, 110.

açık ve çıplak olacak bütün dünyanın önünde;
ve O olacak, sağduyuyla tanıyıp yargılayan.

Sonra herkesin yola çıktığını göreceğiz,
kovulan hayvanın ormana sığındığı gibi;
ve göreceğiz o pek az soyluluk, 115.

sizi kibirle dolaştıran ve altın ve toprak,
zararınıza imiş, yararınıza değil;

ve ayrı bir yanda göreceğiz onları, ölçüsüne
uyarak alçakgönüllü talihin, her zaman
her gösterişten uzak, içten içe mutluluk duyan. 120.

Beşini bu utkuların aşağıda, yeryüzünde
görmüştük, sonunda altıncısını,
Tanrı'nın izniyle, yukarıda göreceğiz;

ve Zaman, her şeyi öyle çabuk yok eden
ve Ölüm, hakkını insafsızca alan, 125.
ölmüş olacaklar, ikisi birden.

Ve seçkin bir ünü hak edenler,
Zaman'ın tükettiği ve güzel, alımlı çehreler,
Zaman'ın ve acı Ölüm'ün soldurduğu,

daha da güzelleşip amansız Ölüm'e, 130.
günlerin hırsızına bırakacaklar
unutuşu, karanlık ve üzgün görünüşleri;

en genç ve diri çağlarında kavuşacaklar
ölümsüz güzellikle ebedi üne.

Ama herkesin önünde, yeniden doğmaya giden, 135.

o güzel var, dünyanın ağlayarak seslendiği,
benim dilim ve bitkin kalemimle;

ama sema da görmek istiyor onu bütün haliyle.

Montgenèvre'den doğan bir ırmağın kıyısında
Aşk öyle uzun bir savaş verdi ki bana o güzel için, **140.**
yüreğim hâlâ taşıyor anısını.

Ne mutlu o güzel yüzü örten taşla!
Güzel tülüne yeniden kavuştuktan sonra o güzel,
mutlu olduysa onu yeryüzünde gören, **145.**
ne olacak şimdi onu yeniden semada görmek?

EK

ÖLÜMÜN UTKUSU I_a

- Bütün zafer alayları, ham çağda ve olgun,
şanlı tepeyi süsleyen,
bütün tutsaklar, Kutsal Yol'dan geçen
o hükümdarın önünden, döneminde
tüm dünyayı betimlemek isteyen, 5.
yücelik namını diğerlerinden alan,
ya da şu ötekinin, gümüş gibi saf su değil,
kanlı bir ırmak veren askerlerine içmeleri için,
bütün bunlar pek az ya da hiçtir,
şimdi söze döneceğim utkunun yanında. 10.
Ve hiçbir ak kuğu yoktur ki, kargayı andırmasın
bu güzel, melek gibi iyi yüz karşısında.
Böyle, tatlı bir çatık kaşlılıkla
o dürüst, galip güzel, batıya doğru ilerliyordu
kıyısı boyunca Tiren'in, uğultulu ve kıvrım kıvrım. 15.
Sorgue ile Durance'ın daha büyük ırmakta
birleştiği yerde, berrak ve bulanık sularıyla
–bir zamanlar Akademia'm ve Parnassos'um–,
orada, güzel ışığın gözlerime doğduğu,
gözlerimi iyi limana çevirdiği yerde, durdu 20.
o güzel, sayesinde ilk andan beri iyilik etmek istediğim.

ÜNÜN UTKUSU I.

- Yüreğimde, pek buruk tatlılıkla dolu,
yankılanıyordu hâlâ son sözleri
o konuşmanın, yüreğin tek arzulayıp değer verdiği
ve: “Ah elemli ve ağır günlerim” demek istiyordu
ve daha başka şeyler, gördüğümde o güzelin, 5.
neşeli, gittiğini ışıltılı güzel ruhlar arasında.
- Çoktan güneş ıslak ve kara bağına
kaldırmıştı sert çehresinden toprağın,
dinlencesi dertli, ölümlü insanların. 10.
- Uyku ve o güzel, hâlâ açıp kapayan
bitkin yüreğimi, henüz gitmişti ki,
başladığını gördüm bir başka savaşın. 15.
- Ey Polymnia, yalvarırım yardım et bana
ve sen, Bellek, üslubuma eşlik et,
farklı kıyılar aramaya hazırlanan. 20.
- Şanlı ve yüce insanlar ve eylemler
gördüm, orta kesimlerinde ve uçlarında
dünyanın, akşam ve sabah güneşin yıkandığı:
Pek çok soylu insan birlikte
sancağı altında yüce bir kraliçenin, 25.
- Bakınca, ilahi bir varlığı andırıyordu
ve sağ yanında şu büyük Romalı vardı,
Almanya ve Fransa’ya büyük yıkımı getiren;
Augustus ile Drusus onunla yan yanaydı
ve gerçek iki savaş şimşeği:

- Yaşlı Scipio Africanus ve Genç olanı
ve Papirius Cursor, her şeyi parçalayan,
Curius ile Fabricius, her iki Cato
ve yüce Pompeius, Tesalya'da bozguna uğrayan **30.**
ve Valerius Corvinus ve şu Torquatus,
aşırı yurt sevgisi yüzünden oğlunu öldüren;
birinci Brutus da yanlarında oturuyordu;
sonra cesur köylü, ırmağı kızıla boyayan
barbar kanıyla; ve o yaşlı, Hannibal'i **35.**
oyalamaları ve sağduyusuyla durduran;
Claudius Nero, Hasdrubal'ın başını
sunan amansız ve acımasız kardeşine
(öyle ki, acısından sırtını dönmüştü onlara);
Mucius, şaştı diye sağ elini yakan; **40.**
Horatius, bir başına bütün Toscana'ya karşı,
çünkü ne ateş, ne kılıç üstün gelir erdeme;
ve haksız kuşkuya karşı savaşan
Valerius, öyle arzulu ki, halkın hoşuna gitmeye,
boyun eğip yıkıyor evini; **45.**
ve şu, Latinlerin yendiği Regillus Gölü
yakınlarında; ve Afrika'ya ilk saldıran
ve o ikisi, Kartaca'yı ilk kez denizde yenen:
Cesur Appius'tan söz ediyorum, Catulus'tan,
denizi kana boyayan ve Duilius'tan, **50.**
o zor zamanda kazandığı için hep yüceltilen.
Utkulu ve yüce Camillus'u gördüm:
Altını uzaklaştırıyor, kılıcını döndürüyor
ve geri getiriyordu yitirilen sancağı.
Gözlerimle bir burayı bir orayı tararken, **55.**
Cossus'u gördüm düşmandan aldığı ganimetle
ve diktatör Aemilius Mamercus'u
ve başka birçok kişiyi, soylu doğmamış olan:
Rutilius, Volumnius, Gracchus ve Philo'yu,
askeri güçleriyle yüce ve soylu hale gelen. **60.**
İlos'un soylu kanından olanları gördüm,
seçkin ve güzel Roma soyuyla karışmış,

onlara ne benim kalemim yeter, ne başkasının ki.

İki Paulus'u gördüm ve iyi Marcus Marcellus'u,
Po'nun kıyısında, Casteggio yakınlarında 65.
kendi eliyle büyük isyancıyı öldüren.

Ve geriye dönerek başkalarını gördüm:
İlk dört kralı, Roma'da tahta oturan
birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü olarak;
ve Cincinnatus'u, dağınık saçlarıyla, 70.
ve büyük Rullianus'u ünlü öfkesiyle,
ve kör Metellus'u değerli yüküyle;

Regulus Attilius'u, öyle övgüyü hak eden
hem kazanırken, hem ölürken; ve kör Appius'u,
Pyrrhos'un değersizliğini Roma'ya gösteren; 75.
yanında bir başka Appius vardı, halkın mahmuzu;
iki Fulvius'u ve Manlius Vulso'yu ve şu Flamininus'u,
kazandığı zaferle Yunan toprağını özgürleştiren.

Ötekilerin arasında Virginius da vardı,
elini kızının kanına bulayan, bu yolla 80.
on tiranın acımasız egemenliğine son veren;
ve cömertçe kanını feda eden iki ya da üç Decius,
ve iki büyük Scipio, İspanya'nın dize getirdiği;
ve Marcius, her ikisinin yerini alan.

Ve sanki herkes yakınlarının yanında durduğu için, 85.
"Asyalı" da oradaydı ve o kusursuz kişi,
iyi senatonun en iyi kişi seçtiği.

Ve Laelius, iki Cornelius'una çok yakındı;
oysa Metellus –Talih çok güldüğünden yüzüne,
"mutlu" diye anılan– öyle değildi. 90.

Sağken ayrı düşse de görüşleri,
ölümlerinde uyuşmuş gibiydiler; ve yanlarında
babaları vardı ve onu defneden soyu.

Sonra yapılı Vespasianus'u gördüm
ve zorlanan bir insanı andıran yüzünü, 95.
oğlu Titus'la, yüce ve güzel işler yapmış olan.

Domitianus yoktu (öfke ve utanç nedeniydi bu
onlar için), ama evlat edinilme yoluyla

en üst konuma çıkanlar oradaydı:

Traianus ile Hadrianus, Antonius ile Marcus 100.
–o da iyi ederdi, evlat edinseydi–
ta Theodosius’a kadar, yararlı birçok iş yapan.

O, erdemin son aynası oldu,
sırasıyla saydıklarım içinde; ve ondan sonra
iyice düşkünleşmeye başladı dünya. 105.

Biraz ayrı duranları da fark ettim,
gerçi azımsanmayacak gibiydi erdemleri,
ama ötekilerin gölgesinde kalmıştı:

Oradaydı, o تنها tepeye
Alba Longa’nın temellerini atan, 110.
ve Atis, Numitor, Silvius ve Proca,
ve Capys, eski ve yeni Latin kralı,
Agrippa ve ikisi, ebedi adını veren
Tiber’e ve güzel Aventinus Tepesi’ne.

Fark etmiyordum, ama biri işaret etti 115.
ve gece belli belirsiz seçer gibi,
daha az güçlü, ama daha bilge kimseleri gördüm,
ilk Latium krallarını: İşte Saturnus,
Picus, Faunus ve Ianus ve az ötede
düşünceli gittiğini gördüğüm Camilla’yla Turnus. 120.

Ve şan her yere ulaştığı için,
nehirin ötesinde büyük Kartacalıyı gördüm,
anısı hâlâ İtalya’yı yaralayan.

Bir gözünü yurdumda bırakmıştı,
soğuk mevsimde taşıtığında Toscana Irmağı, 125.
öyle ki bakınca, tuhaf görünüyordu:

Dev bir filin üstünde, kör bir komutan.
Çevresindekilere baktım ve Kral Philippos’u gördüm,
benzeri biçimde tek gözü kör olan.

Spartalı Ksanthippos’u gördüm orada, 130.
acımasızlara pek güzel hizmet eden
ve Gylippos’u, aynı yuvadan çıkan.

Ölümler ülkesine gidenleri gördüm
ve burada öylesine ünlü bir iz bırakanları:

Hercules, Aeneas, Theseus ve Ulysses'i. 135.

Hektor'u, babasıyla, fazla uzun yaşayan,
Dardanos ve Tros'u ve başka kahramanları gördüm,
zaten ünlü, ama onları yazanlar sayesinde daha çok ünlenen:

Diomedes'i, Akhilleus'u ve büyük Atreusoğullarını,
iki Aias'ı, Tydeus ve Polyneikes'i, 140.
önce düşman, sonra öyle bağlı iki dost;

ve gözü pek ve talihsiz topluluğu,
Thebai'de ölen; ve öteki topluluğu, Troya'da
çok şey yapan, sanırım, ama daha fazlası yazılan.

Penthesilea'yı, Yunanlılara epey dert olan; 145.
Hippolyta ve Orithia'yı: Hüküm sürmüşlerdi
şu Tuna'nın döküldüğü denizin kıyılarında.

Ve Kyros'u gördüm, daha çok susamış kana
Crassus'un altına susadığından; ikisi de payını aldı,
öyle ki, her birine acı geldi sonunda. 150.

Philopoimen'i –onun için hiçbir şey
yeni sanat değildir savaşta– ve Masinissa'yı,
yurduna pek bağlı (giderek artmıştı ondaki bu bağlılık);

Leonidas'ı ve Thebaili Epaminondas'ı,
Miltiades'i ve Themistokles'i, Persleri 155.
Yunanistan'dan kovan, yenerek karada ve denizde.

Davud'u gördüm, göksel ezgiler söyleyen
ve Yuda Makkabi'yi ve Yeşu'yu,
buyruğuyla güneşin ve ayın kıpırtısız kaldığı;

İskender'i, dünyayı zora koşan: 160.
Okyanusu aşacaktı en son, aşabilirdi de,
yapamadı, ölüm araya girdiği için.

Sonra sonunda, Arthur'u gördüm ve Charlemagne'ı.

ÜNÜN UTKUSU II_a

- Güzel ve şanlı kadın,
pek bezeli, sağdan geldiği için,
öteki sütununa döndüm onurunun
ve o yanında yalnız insanlar gördüm,
suskun ve ağırbaşlı, düşünerek, 5.
göge dehalarıyla yüksek bir pencere açan.
- Orada, onu gördüm, ideyi
Tanrısal zihne yerleştireni ve bunda
ve başka şeylerde ona karşı çıkanı
ve dostu olanı – ama daha büyük dostu hakikatin. 10.
Sonra felsefenin babasını gördüm,
Sokrates'i, neşeli bir ihtiyarcık, dürüst.
- Felsefeyi gökten –oradaydı daha önce– alıp
yeryüzüne indirdi ölümlüler arasına,
insan yaşamına yararlı olması için. 15.
- Sonra birilerini gördüm kanat açıp yükselen,
gerekmediği halde, zaman zaman
ve gökten çamura düşen çirkin düşüşlerle.
- Pythagoras'ı gördüm, ilk bulan
taşıyanlara onur veren adı, hakkıyla alınmışsa; 20.
ötekini, Ksenophon'u
(gür sesli borazan); ve Solon'u, Kroisos'a
güzel öğüdü veren: "Sona bakmalı insan,"
çok kişinin işittiği, ama azının anladığı;
ve öteki altısını, aynı ölçüde ünlü 25.
koltuklarda oturan, ama hakikati değiştirmez ki ün.

Sonra tartışıyordu Demosthenes'le Aiskhines:

Her biri öyle keskin, öyle sivri dilliydi ki,
o sayısız tartışmalarını duyunca,
şaşırmış ve susmuş gibi geldi bana Yunanistan. 30.

Ksenokrates, Anaksagoras ve Kleanthes,
Zenon ve Pherekydes, kök,
birçok yeşil ve neşeli bitkinin filizlendiği;
ve Epikuros, halkla birlikte şöyle diyen:
Duyuların zevkini dolu dolu yaşadıkça, 35.
domuz gibi mutludur akıllı olan insan.

Sonra, kendi gözlerini oyan,
gözler düşünceyi meşgul etmesin diye
belki, ya da budalaların serpildiğini görmemek için;
ve Khrysippos, karanlık ve kasvetli şeylere 40.
aynı ölçüde eğilimli ve iki iyi yürekli çaresiz,
biri bir fıçıda, öteki üstünde sarp bir kayanın.

Diogenes ile Parmenides
sözünü ettiklerim; Antisthenes ve Anakharsis,
Krantor, Anaksimenes onlarla birlikteydi; 45.

Anaksarkhos ve Kalyana, diri diri kendini yakan
yaşamaya doydugu için ve şu, çıldırarak,
Etna'yı onurlu mezar gibi gören;

Varro ve büyük Tullius, Latince konuşarak
geliyorlardı ve Seneca onları izliyordu; 50.
ve Vergilius ile Homeros, yüce ezgileriyle.

Tatlıydı benim için seyretmek zarifliklerini,
tutumları, dilleri, giyimleriyle seçkin
ve içitmek göksel nağmelerini.

Defneden taç vardı her birinin başında 55.
ya da sarmaşık veya mersinden, biri dışında,
düşsel değil, gerçek bir ezgi söyleyen.

Euripides'in yükseldiğini gördüm
ve Sophokles'in, iki soylu tragedya yazarı,
[. .] 60.

hem Yunanlıları, hem bizimkileri, mirasçısı
Parnassos Dağı'nın ve iki doruğuna

daha geç, ama aynı ölçüde tez adım atan.

Kimini konuşmasından tanıdım, kimini yurdundan;
şu Volterralıydı, şu Aquinolu;
ikisi de sanki dizelere döküyordu öfkesini.

65.

Ondan önce Venusialı Horatius
liriyle ve Floransalı, söylemekte olan
ezgisini Pluto'nun, Stilicho'nun ve Rufinus'un.

Statius'u gördüm, öyle yakından izliyordu ki
Vergilius'u, topuklarına çarpıyordu ayakları
ve saygıyla boyun eğiyordu yanında.

70.

Sonra Lucanus'u gördüm, uzak İspanya'dan,
Columella'yla geliyordu ve Martialis'i,
büyük bir Gaskonyalı eşlik ediyordu onlara.

75.

Yeteneğim denk değil konuya,
ne de üslubum, bu yüzden sessiz geçiyorum binini,
ama sessiz kalamam [. . .]

Lucilius, Ennius, Pacuvius, Plautus ve Accius,
Naevius ve başkaları, güzel dizelere döken
aşk acısını, tutuşturan ve buz kestiren:

80.

Anakreon, Alkaios, Veronalı Catullus'la,
Campus Martius'ta yetişen,
ve Propertius ve Ovidius vardı ve Tibullus.

İbykos, Calabrialı büyük aşk şairi
onlarla gidiyordu; bu yedisi arasında
genç bir Yunanlı kız gördüm, pek güzel ve kibar,
aşktan yakınan ve kötü talihinden.

85.

Sonra ötekileri gördüm, yardım ve destek aldığı
güçsüz ve kusurlu belleğimizin.

90.

Padovalı büyük Livius –kuruluşundan
yola çıkarak Roma'nın, adım adım sürerek
izini zamanın, ünlü kişilere ulaşan–

ilk gelendi aralarında ve yorgun
görünüyordu büyük yolculuktan; ve sonra ikincisi,
Crispus Sallustius, boşa konuşmayan;

95.

Trogus, üslubuyla dünyayı kucaklayan,
ayrıntıya girmeyen, onunla Iustinus, Festus ve Florus,

yüzeye değinip, derine inmeyen;

Herodotos ve Thukydides ve onlarla 100.
Polybios ve Quintus Claudius, kaba çatkıda
soylu bir eser ören;

ve bunda ona benzeyen güvenilir Yahudi
İosephos ve Hegesippus, beş kitap halinde 105.
daha sonra ilkinin tarihini kısaltan;

ve Iulius Celsus –bilmiyorum hangisinde
daha usta: kılıç mı, kalem mi– ve Dares’le Diktys,
çelişen görüşleri arasında seçebilen yok gerçeği;
bu yüzden, sürüyor hâlâ eski kavgası 110.
onların ve başkalarının, eksiksiz kanıtlar da öyle,
kesin bilgiler yok olduğu için.

İki Cornelius’u da gördüm ve iki Valerius’u,
Orosius, Eutropius, Curtius ve başka birçoklarını,
hepsi mağrur yetenekleri ve güzel sözleriyle.
[...]

*

Kineas ve Kharmadas, bellekleriyle 115.
herkese üstün gelen, Yunanlıların doğruladığı gibi;

Hortensius, büyük ölçüde bu ünü paylaştan;
Sonra, Plinius, yetmiş dört kitabıyla
Roma ve doğa tarihi üzerine.

NOTLAR

Notlar, ayrıntıları Kaynakça'da verilen şu kaynaklardan derlenmiştir: Ariani (1988), Bezzola (1997) ve Pacca-Paolino (1996).

Notlardaki kısaltmalar şöyledir:

AU = Aşkın Utkusu

EU = Ebediliğin Utkusu

IU = İffetin Utkusu

ÖU = Ölümün Utkusu

ÜU = Ünün Utkusu

ZU = Zamanın Utkusu

Aşkın Utkusu I

1. *mevsimde*: Ilkbaharda.
2. *o günün*: 6 Nisan 1327; Petrarca'nın Laura'ya âşık olduğu gün.
3. *onca uzun çilelerin*: Petrarca'nın Laura'ya olan yirmi bir yıllık aşkı boyunca çektiği acılar.
- 4-5. *çoktan . . . Boğa'nın*: Nisan ayının başlangıcıydı ve Güneş, Koç burcunu bırakarak Boğa burcuna girmek üzereydi (12 Nisan); ama henüz Boğa'nın başını ("bir boynuzunu ve ötekini") ısıtıyordu, yani tam olarak Boğa burcuna girmemişti.
5. *Tithonos'un genç eşi*: Şafak Tanrıçası Aurora.
6. *donmuş*: Sabah ayazı yüzünden — *her zamanki yerine*: Göğc (eşiyile yattığı yatağını bırakarak).
7. *küçümseyişler*: Aşk'ın küçümseyişleri — *gözyaş*: Petrarca'nın Laura için döktüğü gözyaşları.

8. *kapalı yere*: Vaucluse (*It.* Valchiusa = Valle Chiusa = Kapalı Vadi).
9. *her yükünü*: Her acı/clem yükünü.
13. *önder*: Aşk (tanrısı).
14. *şu kişilerden*: Zafer alayıyla onurlandırılan Eski Romalı komutanlar — *Capitolium'a*: Zafer alayları, Capitolium 'Tepesi'ndeki Jüpiter 'Tapınağı'na gelindiğinde, son buluyordu.
16. *alışık olmadığım için*: Bu görüntülere alışık olan Eski Romalılardan farklı olarak.
22. *Dört . . . ak*: Adlarına zafer alayı düzenlenen Romalı komutanlar, dört beyaz atın çektiği zafer arabasına binerlerdi.
- 23-27. *ateşten . . . kalanı*: Aşk, klasik mitolojinin belirlediği özellikleriyle betimlenir: Çocuk olması, yayı ve okları, kanatları ve çıplaklığı.
- 29-30. *kimi . . . oklarla*: Petrarca, Aşk'ın etkisi altındakileri üç gruba ayırır: 'Tutsak edilenler, öldürülenler ve yaralananlar.
36. *kralın*: Aşk'ın.
39. *insafsız hapis*: Aşk'ın hapsi, Aşk'a tutsak düşme.
40. *Bir gölge*: Anlatıcı-kahramana rehberlik edecek olan bu kişi, sonraki dizelerden de anlaşıldığı üzere, Toscanalıdır ve Petrarca'nın gençliğinde tanıdığı birisidir. Ne var ki, kimliği açıkça belli değildir.
46. *bağların*: Aşk'ın zincirleri.
53. *aramızda*: Aşk'ın tutsakları arasında.
54. *böyle olacağı yazgının*: Aşk'ın gücüne tutsak düşeceğini.
55. *çileleri aşkın*: Laura'yla karşılaşmadan önceki aşk acıları.
69. *nasıl bir düğüm atıldığını*: Nasıl sıkı bir aşk bağı hazırlandığını.
70. *çehren değişecek ve saçların*: Yüzünde kırıksıklıklar oluşacak ve saçların ağaracak.
72. *isyankâr olsalar bile*: Boynun ve ayakların bu bağa isyan etseler bile.
74. *efendimizden*: Aşk'tan.
79. *Gençken . . . vahşi*: Başlangıçta tatlı, daha sonra sert ve acımasız.
81. *bin yıl geçmeden*: "Çok geçmeden", "birazdan" anlamında alaylı bir söz.
82. *O*: Aşk.
89. *ilk gelen Caesar*: Aşk tutsakları alayı, bir grup Roma imparatoruyla başlar; bu imparatorların ilki, Iulius Caesar'dır (bkz. ÜU I 23 ve ilgili not).
90. *çiçeklerle çimen arasında*: Mısır kraliçesi VII. Kleopatra'nın (İÖ 69-İÖ 30) boş hayaller ve zevkler arasında Caesar'ın gönlünü kazanmasına gönderme.

- 91-93. *Ona . . . yenilenin*: Şimdi Aşk, Caesar'a hükmediyor; Caesar dünyayı yendiğince ve Aşk'a yenildiğince göre, yenilen Caesar'ın yenen Aşk'ın şanı/utkusu olması haktır/adildir.
94. *oğlu*: Caesar'ın evlat edindiği Octavianus Augustus (bkz. *UU I* 35-36 ve ilgili not).
- 95-96. *ama . . . elinden*: Augustus, üçüncü eşi Livia Drusilla'yla (İÖ 58-İS 29), zora başvurmadan –kocasası Tiberius Claudius Nero'nun rızasıyla– evlenmişti.
97. *Neron*: İmparator Neron (37-68), acımasız ve kanlı tiranın tipik örneğidir (bkz. *ÖU II* 43 ve ilgili not).
99. *bir kadının*: Sabina Poppea.
- 100-101. *İyi . . . gönlü*: 161-180 yılları arasında Roma imparatoru olan Marcus Aurelius (121-180), felsefeye olan tutkusu ve *Ta Eis Eauton (Düşünceler)* adlı felsefe yapıtıyla bilinir.
102. *Faustina*: Annia Galeria Faustina (125/130-176), Antoninus Pius'un (bkz. *ÜU I* 124 ve ilgili not) kızı ve Marcus Aurelius'un eşi.
- 103-104. *Şu . . . Aleksandros*: Syrakusa tiranı Yaşlı Dionysios (İÖ 430-İÖ 367) ile Phera'i'li Aleksandros (ö. İÖ 358), eşlerinden korktukları ve şüphelendikleri için, içeri girmeden önce yatak odalarını gözden geçirtirlermiş.
105. *ama . . . korkusu*: Aleksandros, karısının kıskırttığı kişilerce öldürülmüştür.
106. *Öteki*: Aeneas — *Antandro'da*: İda Dağı yakınlarında, Aeneas'ın gemiyle yola çıktığı yer.
107. *Creusa*: Aeneas'ın karısı. Vergilius'un *Aeneis II* 735-94'te anlattığına göre, Troya'dan kaçış sırasında gizemli bir yolla yok olur.
- 107-108. *ve aşkını alan . . . elinden*: Aeneas, İtalya'nın Latium bölgesine geldiğinde, Rutulların kralı Turnus'un nişanlısı Lavinia'yı elinden alır. Turnus, daha önce, Troya Savaşı'nda, Troyalıları destekleyen Evander'in oğlu Pallas'ı öldürmüştür.
- 109-114. *İşitmişsindir . . . hain*: Theseus'la bir Amazon'un oğlu olan Hippolytos, üvey annesi Phaidra'nın aşkını reddeder. Phaidra, Theseus'a Hippolytos'un onda gözü olduğunu söyler; bunun üzerine Theseus, Deniz Tanrısı Poseidon'dan yardım ister ve Poseidon bir deniz canavarı gönderip Hippolytos'u öldürtür.
- 115-117. *O da . . . peşinden*: Phaidra, Hippolytos'un masum olduğunu açığa vurarak canına kıyar. Belki de, böylece, iftira attığı Hippolytos'a, oğlu hakkında yalan söyleyerek kandırdığı Theseus'a ve aldattığı kız kardeşi Ariadne'ye (Phaidra'ya olan aşkı yüzünden Theseus, sevgilisi Ariadne'yi Naksos Adası'nda terk etmiş; efsanenin bir biçimine göre, Ariadne orada vahşi hayvanlarca öldürülmüştür) ettiği kötülüğün bedelini ödemiş olur.

118. *Kimi . . . eder:* Kendisi Ariadne'yi aldatmışken, Hippolytos'u aldatmayla suçlayarak yurdundan süren Theseus için söylenmiş bir söz.
- 119-120. *çünkü . . . kandırdığında:* Ariadne'yi terk ettikten sonra Phaidra tarafından aldatılan Theseus'a yönelik eleştiri sürmektedir.
- 122-123. *tutsak . . . ötekî:* Theseus, bütün ününe karşın, onu seven Ariadne ile kendisinin sevdiği Phaidra arasında Aşk'a tutsak düşmüştür.
125. *Hercules, Aşk'ın esir aldığı:* Hercules'in Iole'ye olan aşkını kıskanan karısı Deianira, kocasını yeniden elde etmek isterken, ölümüne yol açar.
- 125-126. *Akhilleus . . . yaşayan:* Akhilleus, birçok talihsiz aşk yaşamıştır: Savaşa gitmek için Deidamia'dan ayrılmak zorunda kalır; Briseis'i Agamemnon'a teslim etmeye zorlanır; Troya Savaşı'nda kendi eliyle öldürdüğü Amazon Penthesilea'ya son anda âşık olur; son olarak, Priamos'un kızı Polyksene'ye olan aşkı, Paris'in tuzağına düşmesine ve öldürülmesine yol açar.
127. *Şu . . . Phyllis:* Theseus ile Phaidra'nın oğlu Demophoon, Trakya kralının kızı Phyllis'e âşık olur; ondan ayrılırken döneceğine söz verdiği tarihte dönmeyince, Phyllis kendini öldürür.
129. *Aşk'ın ve Iason'un peşinden:* Âşık olduğu Iason'un peşinden — *şehir şehir:* Karadeniz kıyısındaki Kolkhis'ten Yunanistan'daki Korinthos'a.
130. *ne . . . kardeşine:* Medea, babası Aietes'i aldatıp Iason ve Altın Post'la kaçarken, peşine düşen babasını ve adamlarını oyalamak için küçük kardeşi Apsyrtos'u kesip doğrar ve parçalarını yola serper.
132. *onun . . . için:* Medea, Iason'u dehşete düşüren bu eylemlerinden ötürü, onun aşkını daha çok hak ettiğini düşünür.
- 133-134. *Hypsipyle . . . alan:* Iason, Medea'ya olan aşkı yüzünden Lemnos kraliçesi Hypsipyle'yi terk eder — *barbar aşktan:* Iason'un Medea'ya olan aşkından (Yunan bakış açısına göre, Medea "barbar", yani "yabancı"dır).
135. *Güzelliğiyle ünlü olan:* Helena.
136. *çoban:* Priamos'la Hekabe'nin oğlu Paris — *talihsizce:* Paris'in Helena'yı görüp âşık olması ve kaçırması, Troya Savaşı'nın başlamasına yol açar.
- 137-138. *büyük . . . dünya:* Troya Savaşı ve yıkıcı sonuçları.
- 140-141. *Oinone:* İda Dağı'ndaki su perisi Oinone, çobanlığı sırasında Paris'e âşık olur. Paris, Helena için onu terk eder — *Menelaos:* Paris, Sparta'da konduğu Menelaos'un sarayından Helena'yı kaçıtır — *Hermione:* Menelaos'la Helena'nın kızı Hermione, daha çocukken nişanlandığı Orestes yerine, Akhilleus'un oğlu Neoptolemos'a verilecek; Orestes, Neoptolemos'u öldürüp Hermione'yle evlenir.
142. *ve . . . Protesilaos'unu:* Laodamia, Troya seferinde Troya kıyılarına

- çıkan ilk Yunanlılar arasındaki kocası Protesilaos'un öldürülmesi üzerine, üzüntüsünden canına kıyar.
143. *ve . . . sadık*: Argia, 'Thebai kralı Krcon'un yasağına rağmen, ölen kocası Polynecikes için cenaze töreni düzenler.
144. *ağgözlü . . . Amphiaraios'un*: 'Thebai'ye karşı savaşta öleceğini önceden gören kâhin Amphiaraios'un gizlendiği yeri eşi Eriphyle, bir gerdanlık karşılığında Polynecikes'e bildirir.
- 146-147. *kadınların . . . yönetene*: Ruhlarını, onlara böyle acımasızca hükmeden Aşk'ın insafına teslim etmiş olan kadınların.
150. *mersinlerin*: Mersin, aşk tanrıçası Venüs'e adanmış bitkidir.
151. *Venüs'ü*: 'Tanrılar safı, aşk ve güzellik tanrıçası Venüs'le açılır.
- 151-152. *Mars'ı, demir vurulmuş*: Venüs'le Mars'ın seviştiklerini gören Apollon, bunu Venüs'ün kocası Vulcanus'a bildirir; Vulcanus demir bir ağ örerek iki sevgiliyi bu ağla yakalar.
153. *Pluto'yla Proserpina*: Yeraltındaki ölümler ülkesinin tanrısı Pluto, genç kız Proserpina'yı yeraltına kaçırıp ölümler ülkesinin tanrıçası yapar — *ötede bir başlarına*: Yeraltı tanrıları oldukları için.
154. *kıskanç Iuno*: Iuno, kocası Iupiter'in sürekli aldatmalarından ötürü kıskançtır.
- 154-156. *Apollon'u . . . çarpan*: Apollon, Aşk 'Tanrısı Cupido'yu çocuk yaşından ve bir çocuk için uygun olmayan yayından ötürü küçümser. Cupido da, Apollon'u Daphne'ye âşık ederek intikamını alır; 'Tesalya'daki Pencus Irmağı'nın kızı olan Daphne, Apollon'un aşkından kurtulmak için babasına yakarır ve babası onu bir defne ağacına dönüştürür.
158. *bütün tanrıları Varro'nun*: Romalı yazar Marcus 'Terentius Varro'nun (İÖ 116-İÖ 27) *Antiquitates Rerum Humanorum et Divinarum* (İnsanlarla ve 'Tanrılarla İlgili Şeylerin 'Tarihçeleri) adlı yapıtının tanrılarla ilgili olan 16 kitabına gönderme. Bu yapıt günümüze ulaşmamıştır.
- 159-160. *ve . . . arabanın*: Sayısız aşkından ötürü "sayısız bağla yüklü" olan Iupiter, bu bölümdeki âşıklar alayının son kişisidir. Iupiter, Eski Roma'nın zafer alaylarında yenik komutanın bulunduğu yerde —zafer arabasının önü— durmaktadır.

Aşkın Utkusu II

11. *ruhlardan biri*: Masinissa (İÖ y. 240-İÖ 148), Kuzey Afrika krallıklarından Numidya'nın hükümdarı. İkinci Kartaca Savaşı'nın (İÖ 218-İÖ 201) son yıllarında Roma'yla ittifak kurmuş, Kartaca'ya karşı seferinde Scipio'ya yardım etmiştir.

12. *dosttu admıza*: Latin/İtalyan adına — *öteki acımasız ve katır*: Sophonisba ("öteki"), Kartacalı Hasdrubal'ın kızı, önce Syphax'ın, daha sonra Masinissa'nın eşi; Scipio'nun zaferi üzerine, Roma karşıtı tutumundan ötürü, düşmanın eline geçmemek için kendini öldürmüştür.
14. *Scipio'nun*: Bkz. ÜU I 23 ve ilgili not — *eşinin*: Sophonisba.
26. *önderlerini*: Aşk — *kim bu ikili*: bu ikilinin –senin ve yanındakinin– özelliği nedir?
31. *Şu yüce insana*: Scipio.
32. *Laelius*: Gaius Laelius, Scipio'nun sadık arkadaşı olup Kartaca'ya karşı onunla birlikte savaşmış, sonra konsül olmuştur (İÖ 190). Aynı adı taşıyan ve İÖ 140'ta konsül olan oğlu Laelius da, Scipio Aemilianus'un yakın dostuydu.
38. *en Batı ya*: İspanya ve Afrika.
39. *bize*: Sophonisba'yla bana.
41. *pek az gece*: Masinissa'nın kısa süren evliliği.
55. *Saygıda . . . oğul*: Bir baba gibi sayıyor, bir oğul gibi seviyordum onu.
61. *ve . . . oldum*: Bana acı çektirecek eylemi yaptım (Sophonisba'nın kendini öldürdüğü zehiri ona sağlayarak).
62. *yakaran*: Sophonisba (bazı yorumculara göre, Scipio).
69. *verdiğim sözü tutmak için*: Scipio'ya ve Roma'ya olan sözümü tutmak için.
70. *bu dansta*: Aşk'ın izleyicileri arasında.
77. *bu adamdan*: Petrarca.
78. *kalan hepsinden*: Romalılardan, dolayısıyla onların soyunu sürdüren İtalyanlardan.
81. *üç kez*: Kartaca'ya karşı üç savaşta.
82. *Başka bir şeyden*: Hannibal'ın Roma'ya karşı seferlerinden.
- 94-95. *Sol . . . birisinin*: Selevkos Krallığı'nı kuran Makedonyalı komutan I. Selevkos (İÖ 358/354-İÖ 281), Stratonike'yle evlenmiş; oğlu Antiokhos'un üvey annesi Stratonike'ye âşık olması üzerine, çşini oğluna bırakmıştır. Bu sıra dışı durumlarının bir göstergesi olarak, üçlü sol yanda ve doğru yolun dışında yürümektedirler.
99. *kız da*: Stratonike.
102. *ve . . . için*: Romalıların İÖ 64'te Selevkos Krallığı'na son vermeleriyle, Suriye bir Roma cyaleti haline gelmiştir (İÖ 62).
104. *başka bir yoldan*: Ötekilerin gittiğinden farklı bir yoldan.
105. *ilkine*: Selevkos.

106. *Latince konuştuğumu:* Latince (İtalyanca) konuştuğumu, yani bir düşman olduğumu.
110. *sizinle savaştım:* Aslında, Romalılarla savaştım, I. Antiokhos değil, III. Antiokhos'tur.
114. *bizde:* Suriye'de.
136. *Yunanistan'a . . . Kserkses'in:* Pers kralı I. Kserkses'in (İÖ y. 519-İÖ 465) İkinci Pers Savaşı için Yunanistan'a götürdüğü dev ordu.
137. *çıplak:* Savunmasız.
- 142-143. *Biri . . . Andromeda'dan:* Perscus, Habeşistan'da bir deniz canavarına kurban edilmek üzere kayaya bağlanmış olan Andromeda'yı kurtarıp onunla evlenir.
- 145-146. *oradaydı . . . mahvolan:* Sudaki kendi görüntüsüne âşık olarak aşkından criyip tükenen Narkissos.
147. *tek yoksulluğu . . . olması:* Narkissos, kendisine âşık olduğu için, sevdiği nesneye bütünüyle sahiptir; ama yoksulluğu da buradan kaynaklanır, çünkü arzusuna kavuşması olanaksızdır.
148. *güzel bir çiçeğe:* Narkissos, criyip tükendikten sonra nergis çiçeğine dönüşür.
- 149-150. *ve . . . taş:* Narkissos'a âşık olan Ekho, karşılıksız aşkı yüzünden tükenip ses ve taş dönüşür.
- 151-152. *İphis de . . . eden:* Kıbrıslı güzel Anaksarete'yi ("başkasını") seven İphis, ondan karşılık görmeyince canına kıyar.
- 158-159. *Alkyone'yle Keyks . . . günlerinde:* Denizde boğulan Keyks'in ölüsü kıyıya vurduğunda, onu bekleyen eşi Alkyone de kendini dalgalara bırakır; tanrılar ikisini deniz kuşu yapar. Dişisinin denizde kuluçkaya yatabilmesi için Zeus, Rüzgâr Tanrısı Aiolos'a kış dönümünden yedi gün önce ve sonra yelleri dindirmesini buyurur.
- 160-162. *Aesacus . . . uçarak:* Priamos'un oğlu Aesacus, Hesperia'ya âşık olur; sevdiği kız ölünce, deniz kıyısındaki bir kayalıktan kendini atarak canına kıymaya çalışır, ama bir karabatağa dönüştürülür.
- 163-164. *Ve . . . kaçan:* Megara kralı Nisus'un başında kızıl bir saç teli vardır ve krallığının yazgısı bu tele bağlıdır. "Acımasız" kızı Scylla, onu koparıp babasının düşmanına, âşık olduğu Minos'a vermek ister; öncrisini geri çeviren Minos'un gemisinin arkasından giderken, bir kuşa dönüşür ve o andan sonra, bir deniz kartalına dönüşmüş olan babası Nisus peşini bırakmaz.
- 164-168. *koşan Atalante'yi . . . tek kişi:* Usta bir avcı ve koşucu olan Atalante, taliplerini kendisiyle yarışmaya zorlar, hepsini geçer ve sonra öldürürmüş. Hippomenes koşuya başlamadan yanına üç altın elma almış, Atalante'nin yaklaştığını görünce elmalardan birini yere dü-

- şürür, kız da dayanamaz, eğilip elmayı yerden alır, böylece geri ka-
lırmış. Ilippomenes bu yolla yarışı kazanıp Atalante'yle evlenmiş.
- 170-171. *Acis'i . . . homurdanan*: Su perisi Galatea'yı seven Sicilyalı çoban
Acis, kıskançlıktan deliye dönen Polyphemos tarafından öldürülür.
- 172-174. *Denizde . . . hınçlı*: Büyülü bir otun etkisiyle bir deniz tanrısına dönü-
şen balıkçı Glaucus, Skylla'dan aşkına karşılık göremez ve büyücü
Kirke'den yardım ister. Glaucus'a âşık olan ve ondan karşılık göre-
meyen Kirke de, Skylla'yı bir deniz canavarına dönüştürür.
- 175-177. *Canens . . . süslerini*: Latium kralı Picus, Kirke'nin aşkını geri çevi-
rince, tanrıça onu bir ağaçkakana dönüştürür; bunun üzerine, karısı
Canens üzüntüsünden ölür. Picus'u "değiştiren kadın" (Kirke), ona
adını (Lat. *picus*: "ağaçkakan") ve bu kuşun rengârenk güzel tüyle-
rini bırakır.
178. *Egeria'yr*: Superisi Egeria, Roma kralı Numa Pompilius'un karısı ve
yol göstericisi olup, kocasının ölümü üzerine sessizce gözyaşı döker
ve bir pınara dönüşür.
- 179-180. *sarp . . . yüz karası*: Skylla bir deniz canavarına dönüştürüldükten
sonra, Calabria kıyısında, Messina Boğazı'ndan geçen denizciler
için son derece tehlikeli bir kaya haline gelir.
- 181-183. *ve . . . tutanr*: Erkek kardeşi Macarcus'u yasak bir aşkla seven
Canace'yi babası intihar etmeye zorlar; burada, sağ elinde kalem,
Macarcus'a veda mektubunu yazarken, sol elinde ise kınından çıkar-
ılmış hançeri tutarken gösterilmektedir.
184. *Pygmalion'u . . . kadımyla*: Heykeltçi Pygmalion yaptığı kadın hey-
keline âşık olur; yardım istediği Venüs, bu heykeli canlı bir kadına
dönüştürür.
- 185-186. *Kastalia . . . boyunca*: Kastalia ile Aganippe, Parnassos'ta iki pınar
olup şiiir esinini simgeler.
187. *ve . . . kanan*: Cydippe, ona âşık olan Acontius'un bir elma üzerine
yazdığı evlilik andını okur ve onunla evlenmek zorunda kalır.

Aşkın Utkusu III

- 14-15. *Pompeius . . . ağlayan*: Pompeius (bkz. *ÜÜ* I 90-94 ve ilgili not),
Pharsalos'ta Caesar karşısında bozguna uğradıktan sonra eşi
Cornelia'yla Mısır'a kaçmış; Caesar'ı karşısına almaktan ürken Mısır
kralı Ptolemaios'un adamlarınca öldürülmüştür.
16. *Şu . . . Klytemnestra'yr*: Agamemnon ("büyük Yunanlı"), Troya
Savaşı'ndan sonra yurduna döndüğünde, karısı Klytemnestra ve
sevgilisi Aigisthos tarafından öldürülür.

19. *Hypermestra*: Danaos'un elli kızının en küçüğü. Danaos, amca oğullarıyla evlenmek zorunda kalan kızlarına gerdek gecesi kocalarını öldürmelerini emreder. Hypermestra dışında hepsi kocalarını öldürür.
20. *Pyramus'la Thisbe*: Bir dut ağacının altında sevgilisi 'Thisbe'nin kanlı örtüsünü bulan Pyramus, üzüntüsünden kendini öldürür. Aslında ölmemiş olan 'Thisbe, ölü yatan Pyramus'u görünce canına kıyar – *gölgede*: Dut ağacının gölgesinde.
21. *denizdeki . . . Hero*: Leandros, sevgilisi Hero'yla buluşabilmek için, onun pencerede tuttuğu meşalenin kılavuzluğunda her akşam Çanakkale Boğazı'nı yüzerek geçer. Bir akşam meşale sönünce, Leandros boğulur; ertesi gün sevgilisinin ölüsünü gören Hero da kendini denize atar.
- 22-24. *Şu . . . gidişini*: Troya Savaşı'ndan sonra Yunanlı kahraman Odysseus'un, "sadık karısı" Penelope'nin onu beklediği yurdu Ithake'ye dönmesi, birçok serüven ve engel yüzünden gecikir. Bu engellerden biri de, Odysseus'a âşık olan büyücü Kirke'nin, onu adasında yaklaşık bir yıl süreyle tutmasıdır.
- 25-27. *Öteki . . . onu*: Hannibal (bkz *ÜU* II 8 ve ilgili not), bütün yaşamı boyunca Romalılara karşı savaşmıştır. Apulia'da (Puglia) kaldığı sırada, bir sokak kadınına ("düşkün bir kız") tutulduğu söylenir.
- 28-29. *Şu . . . kraliçeydi*: Pontus kralı VI. Mithradates'in (bkz *ÜU* II 130-132 ve ilgili not) karısı Ipsikratea, Romalılara karşı seferlerinde kocasının yanında olmak için saçlarını kestirip asker kılığına girmiştir.
30. *kölece . . . kendine*: Nasıl da kraliçelik gururuna hükmediyor!
31. *Diğeri . . . aşkını*: Iulius Caesar'a karşı düzenlenen suikastın önderlerinden Marcus Iunius Brutus'un (bkz *ÜU* I 53 ve ilgili not) karısı Portia, suikastten önce kocasına yürekliliğini göstermek için bir bıçakla bacağından kendini yaralamış ve kocasının ölümü üzerine, kor halindeki kömür parçalarını yutarak kendini öldürmüştür.
- 32-33. *şu . . . verem*: Caesar'ın kızı Iulia (İÖ 59'da Pompeius'la evlenmiş; İÖ 54'te ölmüştür), kocasının yeni karısı Cornelia'ya daha büyük bir sevgiyle bağlı olmasından dertlidir.
- 34-36. *Şuraya . . . Rahel'e*: Hz. Yakub, dayısı Laban'ın kızı Rahel'le evlenmek için, dayısına yedi yıl hizmet eder; ama düğün gecesi Rahel'in yerine kız kardeşi Lea geçirilir. Yakub, Rahel'le evlenebilmek için yedi yıl daha hizmet eder. Bkz. *Tekvin* 29: 15-30.
38. *babası*: Yakub'un babası İshak, Laban'ın kız kardeşi Rebeka'yı sever ve onunla evlenir. Bkz. *Tekvin* 24.
- 38-39. *dedesi . . . evinden*: Abram (Hz. İbrahim), Tanrı'nın buyruğu üzerine, karısı Sara'yla yurdu Haran'dan ayrılıp sonradan Kenan diyarı oldu-

ğunu öğrendiği ülkeye göç ederek yeni bir kavim kurar. Bkz. *Tekvin* 12: 1-6; *ÜU* II 70-72.

- 40-42. *Sonra . . . düktiği*: Davud, Uriya'nın karısı Bat-şeba'yı baştan çıkarır; ölmesi için savaşa gönderdiği Uriya ölünce, Bat-şeba'yla evlenen Davud, Peygamber Natan'ın uyarısı üzerine yaptığından pişman olup tövbe eder. Bkz. *I. Samuel* 11: 1-12 ve 25.
- 43-45. *Aynı . . . Tanrı'dan*: Aynı aşk tutkusu, Davud'un en bilge oğlu Süleyman'ın üzüne de gölge düşürüyor gibidir: Süleyman, yaşlılığında, birçok yabancı kadına tutulur, bu kadınlar onu yabancı ilahlara tapmaya sürükler, Tanrı'dan uzaklaştırırlar. Bkz. *I. Krallar* 11: 1-8.
- 46-48. *Ötekine . . . Abşalom'dan*: Davud'un oğlu Amnon ("öteki"), üvey kız kardeşi Tamar'a tutulur ve ona zorla sahip olur, ama hemen ardından sevgisi büyük bir nefrete dönüşür. Tamar'ın kardeşi Abşalom, bu lekeyi temizlemek için Amnon'u öldürtür. Bkz. *II. Samuel* 13.
- 49-51. *Tamar'dan . . . yaslayan*: Şimşon, Delila'ya âşık olur; kadının tatlı sözlerine kanarak, gücünün hiç kestirmedeği saçlarından kaynaklandığını söyler. Delila, Şimşon'u dizleri üzerinde uyuttuktan sonra, adamlarından birine saçlarını kestirip onu düşmanlarına teslim eder. Bkz. *Hâkimler* 16: 4-21.
- 52-57. *Bak . . . acele*: Genç dul Yudit, Bethulia şehrini Asur kuşatmasından kurtarmak için, hizmetçisiyle düşman ordugâhına gider; orada bir gece, komutan Holofernes'le birlikte olacağı izlenimini vererek çadırına girer, içkiden sızmış olan Holofernes'in başını keser ve kesik başla şehrine geri döner. Bkz. *IU* 142; *ÜU* II 118-120.
- 58-61. *Şkem'i . . . bunların*: Genç Şkem, Yakub'un kızı Dina'ya zorla sahip olduktan sonra, kardeşlerinden onu kendine eş olarak ister. Dina'nın kardeşleri "hileyle" karşılık verip, Şkem, babası Hamor ve bütün hemşerileri sünnet olurlarsa, buna razı olacaklarını söylerler. Ne var ki, sünnetin ardından, Dina'nın kardeşleri Şimcon ile Levi, Şkem'i, Hamor'u ve bütün erkekleri öldürürler. Bkz. *Tekvin* 34.
- 62-64. *Bak . . . bağlanıyor*: Pers kralı Ahaşveroş, karısı Vaşti'nin itaatsizliği üzerine, ülkesinde evlenmemiş kızlar arasından kendine yeni bir eş arar ve Yahudi Ester'i seçer. Bkz. *Ester* 1-2.
64. *Bir düğümden*: Vaşti — ötekine: Ester.
- 68-72. *İnsafsız . . . işitmeyen*: Roma'nın atadığı Yahuda eyaleti kralı I. Herodes (IO 73-IS 4), kendisini aldattığı kuşkusuyla karısı Miryam'ı öldürtmüştü, ama sonradan yaptığına pişman olmuş, canlıymış gibi karısının adını anmaya devam etmiştir.
74. *Prokris*: Prokris, kocası Kephalos'un sadakatsizliğinden kuşkulandır, onu avlanırken gizlice izler ve onun tarafından yanlışlıkla öldürülür

— *Artemisia*: Artemisia, kocası Karya satrabı Mausolos'un ölümü üzerine (İÖ 354), onun adına Halikarnassos'ta (Bodrum) bir anıtmeczar yaptırmıştır — *Deidamia*: Akhilleus, 'Troya Savaşı'ndan kaçmak için, Skyros kralı Lykomedes'in sarayında kız kılığında yaşarken, kralın kızı Deidamia'yı baştan çıkarır, sonra onu terk eder.

76. *Semiramis*: Asur kraliçesi Semiramis, oğluyla encest ilişkisi ve bunu yasal hale getirmesiyle bilinir (ayrıca bkz *ÜÜ* II 103-105 ve ilgili not) — *Byblis*: Byblis, erkek kardeşi Caunus'a âşık olur, aşkına karşılık bulamayınca ağlayarak pınara dönüşür — *Myrrha*: Myrrha, babasına âşık olur ve onunla kimliğini gizleyerek birlikte olur; durum açığa çıkınca kaçır ve bir ağaca dönüşür.
- 80-82. *Lancelot . . . kadınlar*: Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nden Lancelot, Kral Arthur'un eşi Guinevere'le ilişkiye girer; 'Tristan, dayısı kral Mark'ın evleneceği Prenses Isolde'ye âşık olur.
- 83-84. *ve . . . dökerək*: Riminili çift, Paolo Malatesta ile Francesca da Polenta'dır. Francesca, kocası Gianciotto'nun kardeşi Paolo'ya âşık olur; iki sevgiliyi suçüstü yakalayan Gianciotto, onları öldürür. Paolo-Francesca çifti, Dante'nin anlatımıyla ölümsüzleşmiştir (bkz *Cehennem* V 73-142).
86. *borudan önce titreyen*: Daha savaşın başladığını haber verene savaş borusu çalmadan korkudan titreyen.
87. *önceden hissedip*: Çekceceğim acıyı önceden sezip.
89. *genç bir kız*: Laura.
99. *aynı . . . hepimiz*: Hepimiz aynı günahı işledik; hepimiz aşka teslim olduk.
102. *beni . . . huzurlu*: Petrarca'yı tutsak alan (kendine âşık eden) Laura, bu aşka karşılık vermediği için Aşk'ın bağlarından özgür ve huzurludur.
110. *öyle tehlikeliydi ki*: Petrarca'nın aşkı öncelikle cinsel/tensel nitelikli olduğu ve bu da onu günahkâr kıracacağı için.
121. *o yabanıl güzelin*: Laura'nın.
125. *bu efendi*: Aşk.
130. *Az . . . güzeli*: Laura'yı Aşk bağıyla az ya da çok bağlayabilecek kimse yok.
133. *ve . . . arasında*: Güneş görkemiyle nasıl öteki yıldızlardan üstünse, Laura da öyle öteki kadınlardan üstündür.
146. *kötü yıldız*: Petrarca'nın altında doğduğu ve üzerinde etkisi olan yıldız.
147. *bininden birini bile*: Bin yakarıdan birini bile.
157. *yılan*: Günah.

160. *düşmanımın*: Laura'nın. "Düşman", Petrarca'nın Laura için *Canzoniere*'de sıkça kullandığı bir nitelemedir.
167. *ateşimi*: Sevdığım kadını.
- 172-174. *biliyorum . . . yoksâ*: Aklın yardımından yoksun olduğunda ve onu Aşk'a karşı savunacak kimsesi olmadığında, soylu bir ruhu bağlamak için ne kadar az ipin yeterli olduğunu biliyorum.
178. *çarklarının*: Aşk'ın da 'Talih'inki (çarkıfelek) gibi değişken çarkı vardır.

Aşkın Utkusu IV

1. *başkasının*: Aşk'ın (ya da Laura'nın).
2. *kesilince bütün sinirleri*: Bütün gücü yok olunca.
- 13-14. *onu . . . ölen*: Orpheus, ölen karısı Eurydike'yi diriltmek amacıyla ölümler ülkesine gider. Yeraltı Tanrısı, onun müziğinden öyle etkilenir ki, arkalarına bakmamaları koşuluyla Eurydike'yi alıp götürmesine izin verir; Orpheus son anda bu koşulu çiğneyince karısını sonsuza dek yitirir. Başka bir kadınla olmamaya karar veren Orpheus, Bakkhalar tarafından öldürülür.
15. *çoktan . . . seslenen*: Vergilius, Orpheus'un Bakkhalar tarafından koparılan başının, İber Irmağı'nda sürüklenirken, hâlâ Eurydice'ye seslendiğini yazar: "Eurydice diye kendi sesi ve soğumuş diliyle / sesleniyordu . . . 'Ah, Eurydice!'" (*Georgicalar* IV 525-526).
16. *Alkaios'u*: Yunanlı lirik şair Alkaios (İÖ 7.-6. yüzyıl).
17. *Pindaros'ı*: Pindaros (İÖ y. 518-İÖ y. 438), Eski Yunan'ın en büyük lirik şairi kabul edilir.
- 17-18. *Anakreon'u . . . perilerini*: Anakreon (İÖ y. 570-İÖ y. 485), İyonya'nın son büyük lirik şairi olup genellikle aşkı ve şarabı yücelten şiirleriyle bilinir.
19. *Vergilius*: Vergilius (bkz. *ÜÜ* III 16-17 ve ilgili not), burada çoban şiirlerinin şairi olarak yer alır.
22. *Ovidius*: Publius Ovidius Naso (İÖ 43-İS 17), burada aşkı konu alan yapıtlarından ötürü anılır: *Amores* (Aşklar), *Heroides*, *Ars Amatoria* (Aşk Sanatı) ve *Remedia Amoris* (Aşkın Çareleri) — *Catullus*: Gaius Valerius Catullus (İÖ 84-İÖ 54), Eski Roma'nın en iyi lirik şairi kabul edilir ve özellikle Lesbîya'ya aşkını anlattığı şiirlerle bilinir.
23. *Propertius*: Sextus Propertius (İÖ 55/43-İÖ 16'dan sonra), Eski Roma'nın en büyük ağıt şairidir. Sevgilisi için yazdığı *Cynthia* adlı ağıtıyla bilinir.
24. *Tibullus*: Romalı şair Albius Tibullus'un (İÖ y. 55-İÖ y. 19), iki ki-

taptan oluşan yapıtının ilk kitabında Delia adıyla andığı bir kadına, ikinci kitabında ise Nemesis adıyla andığı bir başka kadına olan aşkını dile getiren şiirler yer alır.

- 25-27. *Genç . . . özgü*: Eski Yunan'ın en iyi lirik şairlerden Sappho (İÖ 6. yüzyıl).
31. *İşte Dante'yle Beatrice*: Büyük İtalyan şairi Dante Alighieri (1265-1321) ile özellikle *Yeni Hayat* ve *İlahi Komedya*'yla ölümsüzleştirdiği "esin perisi" Beatrice Portinari.
- 31-32. *İşte Selvaggia, işte Cino da Pistoia*: Asıl adı Guittoncino dei Sigibuldi olan, İtalyan şairi, yazarı ve hukukçusu Cino da Pistoia (y. 1270-1336/37), "tatlı yeni üslup" şairlerinin önde gelenlerindendir. Dante onu en iyi aşk şairi olarak tanımlamış, Petrarca ölümü üzerine ağıt niteliğinde bir şiir (*Canzoniere* 92) yazmıştır. Selvaggia, Cino'nun sevdiği kadının adıdır.
- 32-33. *Guittone . . . onu*: Guittone d'Arezzo (y. 1230-1294), Toskana Saray Şiiri okulunun kurucusudur. Burada "kızgın olması"nın nedeni, "tatlı yeni üslup" akımıyla birlikte şiirinin ikinci plana düşmüş olmasıdır.
34. *iki Guido*: Guinizzelli ile Cavalcanti. Guido Guinizzelli (y. 1230-1276), *stilnovisti* ("yeni üslupçular") adıyla bilinen yeni şiir hareketinin habercisi sayılır. Guido Cavalcanti (y. 1255-1300), "tatlı yeni üslup" akımının önde gelen şairlerindendir; Dante'den sonra 13. yüzyıl İtalyan edebiyatının en önemli şairi ve yazınsal kişiliği kabul edilir — *bir zamanlar değer verilen*: Petrarca, bu şairlerin temsil ettiği şiirin büyük ölçüde aşıldığını düşünüyordu.
35. *Bolognalı Onesto*: Onesto degli Onesti (y. 1240-1303), Guittone çizgisini sürdüren şairlerdendir. Dante, *Halkdilinde Belagat*'ta öteki Bolognalı şairlerle birlikte onun da adını anar.
- 35-36. *Sicilyalı . . . sonuncu*: 13. yüzyılda, Güney İtalya'da, II. Federico'nun sarayında doğup gelişen Sicilya Okulu şairleri. Petrarca, bir zamanların bu en ünlü şairlerini "burada" (kendi şiir anlayışı çerçevesinde) sonuncu gördüğünü belirtmektedir.
37. *Sennuccio*: Sennuccio del Bene (y. 1275-1349), geç yeni üslupçulardandır; Petrarca'yla birbirlerine şiirlerini göndermişler, Petrarca *Canzoniere*'deki bazı şiirlerinde ona seslenmiş ve ölümü üzerine üzüntüsünü dile getiren bir şiir yazmıştır (*Canzoniere* 287) — *Franceschino*: Genç şair Franceschino degli Abizzi, Petrarca'yla tanıştıktan kısa bir süre sonra, şairle Parma'da buluşmaya giderken aniden ölmüştür (1348).
- 38-39. *sonra . . . yabancı*: İtalyan şairlerinden sonra gelen Provans şairlerinin giyimleri farklıdır ve farklı bir dil konuşurlar.

- 40-42. *Hepsi . . . şairiyle*: Ünlü Provans şairi ve trubaduru Arnaut Daniel (12. yüzyıl), karmaşık bir ölçü, girift uyaklar ve anlamdan çok ses için seçilmiş sözcüklere yer veren şiir üslubu *trobar clus*'nün ustası sayılır.
44. *Bir Peire*: Peire Vidal (12.-13. yüzyıl), İtalya'ya ilk gelen Provans şairlerinden — *ve öteki*: Peire Rogier (12. yüzyıl) — *Arnaut*: Arnaut de Marueilh (12.-13. yüzyıl), Arnaut Daniel'den daha az ünlü olup Provans edebiyatına aşk mektubu türünü getirmiştir.
45. *ve . . . edilenler*: Aşk'a daha gözü pek direnenler.
46. *Bir Raimbaut'yla*: Raimbaut de Aurenga (12. yüzyıl), aşkta sadakatin altını çizer, bazı liriklerini Provans kadın şairi Beatrice için yazmıştır.
- 46-47. *ötekinden . . . yazar*: Raimbaut de Vaqueiras (12.-13. yüzyıl), şiirlerinden yalnızca Monferrato Markisi Bonifacio'nun kızı (ya da kız kardeşi) Beatrice'yi yüceltmıştır.
48. *ve . . . Giraut*: Peire d'Alvernia (12. yüzyıl), ya uzun ömründen, ya da Alvernia'nın en eski şairlerinden olduğu için "yaşlı"dır — *Giraut de Borneilh*: Borneilh (12. yüzyıl), Dante'nin *Araf* XXVI 118-119'da belirttiğine göre, hem düzyazıları, hem aşk şiirleriyle "herkesin önüne geçmiş"tir.
- 49-51. *Folquet . . . için*: Folquet de Marselha (ö. 1231), Cenovalı olup sonra Marsilya'ya taşınan bir tüccarın oğludur; şairlik uğraşının sonunda rahipliği seçmiş ve 1205'te Toulouse Piskoposu olmuştur.
- 52-53. *Jaufre . . . için*: Jaufre Rudel (12. yüzyıl), yalnızca adını duyduğu Trablus Kontesi'ne âşık olmuş ve onu görebilmek için denizi aşmış ("yelkenle küreği kullanarak"), hasta düşmüş, kontesin kolları arasında can vermiştir.
- 53-54. *Guilhem . . . solan*: Guilhem de Cabestanh (12.-13. yüzyıl), sıra dışı ölümüyle hatırlanır: Aşk şiirlerini yazdığı Seremonda'nın kıskanç kocası Raimon de Castel Rossillon tarafından öldürülmüştür.
55. *Aimeric . . . Gaucelm*: Aimeric de Peguilhan (12.-13. yüzyıl), Bernart de Ventadorn (12. yüzyıl), Uc de Saint Circ (13. yüzyıl) ve Gaucelm Faidit (12.-13. yüzyıl).
- 59-60. *iyi Tommaso'yu . . . şimdi*: Petrarca'nın Bologna'dan okul arkadaşı Messinalı Tommaso Caloiro (ya da Caloria), 1341'de genç yaşta ölmüştü.
67. *Çok . . . çkalr*: Kısa bir süre önce çoğunluğun boş uğraşlarını bırakmış, kendimi daha ciddi uğraşlara vermiştim.
68. *Sokrates'le Laelius'u*: Flaman müzisyen Ludwig van Kempfen (1304-1361) ile Romalı siyasetçi Angelo (ya da Lello) di Pietro Stefano Tosetti (ö. 1363). Petrarca, 1330'da, Lombec'de, Giacomo Colonna'nın

piskoposluk sarayında tanıştığı bu iki kişiden ilkince “Sokrates”, ikincisine ise “Laelius” adını takmıştı.

79. *onlarla . . . dalı:* Petrarca, 1341’de, defne yapraklarından oluşan başşairlik tacını giymişti. “Onlarla” sözü, büyük bir olasılıkla, başşairliğe giden yolda arkadaşlarının Petrarca’yla birlikteliklerini, ona olan katkılarını göstermektedir.
80. *belki çok erken:* Olgunluk çağında Petrarca, gençliğinde aldığı başşairlik payesinin “belki” çok erken olduğunu düşündür.
81. *çok . . . anısına:* Petrarca’da şairlik uğraşının simgesi defne (lt. *lauro*) tacı ile onu bu taca götüren sevgili (*Laura*), iç içe geçer.
82. *o güzelden:* Laura’dan.
83. *toplayamadım . . . yaprak:* Hiçbir somut karşılık göremedim.
84. *öyle . . . kökleri:* Bana karşı erdemleri (“kökleri”) öyle acımasız ve düşmancaydı.
- 86-87. *bu gözlerle gördüklerim:* *İffetin Utkusu*’nda betimlenecek olan şeyler.
- 88-90. *Yüksek . . . zihinlerce:* Budala zihinlerin tanrı konumuna yükselttikleri Aşk’ın iffet tarafından tutsak düşürüldüğünü görmek, yüksek trajik üslubun konusu, aşağı komik üslubun değil.
92. *başkasının:* Laura’nın ve ona eşlik eden erdemli kadınların.
93. *Homeros:* İÖ 9. ya da 8. yüzyılda yaşadığı ve *Ilyada* ile *Odysseia* destanlarını yazdığı kabul edilen Homeros, bu iki yapıtın etkileri düşünüldüğünde, belki de Batı edebiyatının en önemli şairidir — *Orpheus:* İnsanüstü müzik yetenekleri olan Orpheus, bir Musa (bir olasılıkla, epik şiirin koruyucusu Kalliope) ile Trakya kralı Oïagros’un (bazı kaynaklarda Apollon) oğludur. Bazı efsanelere göre, Apollon ona ilk lirini armağan eder. Orpheus’un çalışı ve söyleyişi öyle güzeldir ki, hayvanlar, hatta ağaçlar ve kayalar bile çevresinde dans etmeye başlarlar.
95. *atların:* Aşk arabasını çeken atlar — *bin engeli:* Aşk’ın peşinden giderken karşılaşılan tuzaklar ve tehlikeler.
96. *Aşk’ın annesinin yurduna:* Aşk’ın annesi Venüs’ün kutsal adası Kıbrıs.
100. *Aigeus’un . . . yerin:* Aigeus, Girit’ten dönen oğlu Theseus’un öldüğünü sanarak kendini denize atar. İçinde boğulduğu denize onun adı verilir: Aigaios Pontos (Ege Denizi).
101. *küçük bir ada:* Kıbrıs.
- 107-108. *ve . . . iken:* Hristiyanlık öncesi, pagan dönemde (Hristiyanlık haki-kati henüz bilinmezken) Kıbrıs, Tanrıça Venüs’ün önemli bir tapınma merkeziydi.
112. *soylu efendi:* Aşk.

113. *Hint Denizi'nden Thule'nine*: Doğu'nun en uç noktasındaki Hint Okyanusu'ndan, Batı'nın en uç noktasındaki Thule'ye. Latin yazarlarının uzaklığından ötürü hemen hep "son" nitellemesiyle andıkları Thule, büyük bir olasılıkla İzlanda ya da Shetland Adaları'na karşılık gelmektedir.
120. *Roma . . . Troya'nınkı*: Roma Krallığı'nın yıkımına yol açan olay, Roma'nın yedinci ve son kralı Tarquinius Superbus'un oğlu Sextus'un, soylu bir kadın olan Lucretia'yı; Troya'nın yıkımına yol açan olay ise, Troya kralı Priamos'un oğlu Paris'in Helena'yı kaçırmasıydı.
130. *Gündönümünün zaferiğine verdiği [mevsimdi]*: Gündönümünün günü geceden daha "üstün", yani daha uzun kıldığı [bahar mevsimiydi].
- 131-132. *ve . . . mevsimdi*: Ve kırlangıçla bülbülün yuva kurmaya ("tatlı uğraşına") geri döndüğü mevsimdi. Prokne ile Philomela, Atina kralı Pandion'un kızlarıdır. Prokne, Trakya kralı Tereus'la evlenir ve Itys adlı bir oğulları olur. Ama Tereus, Philomela'yla sevişir ve olup biteni kız kardeşine anlatmasın diye dilini koparır. İki kız kardeş İtys'i kesip babasına yedirerek öç alırlar. Tanrılar Prokne'yi kırlangıca, Philomela'yı bülbüle dönüştürürler.
134. *O . . . saatte*: Petrarca'nın Laura'ya âşık olduğu yer, zaman ve saatte.
135. *en büyük payı*: En büyük gözyaşı payını.
136. *şu kişi*: Aşk.
143. *zararlı kazanç*: Aşk'tan kazanç/yarar sağlamak, ruha zarar/kötülük etmek anlamına gelir — *yararlı zarar*: Aşkta başarısızlıklar, hiç olmazsa günah işlemeyi önler.
144. *en çok çıkanın en aşağı indiği*: Aşk merdiveninde en yukarı çıkan, ahlak merdiveninde en aşağı inmiş olur.
145. *yorucu dinlenme*: Huzursuz uykular — *dinlendirici eziyet*: Zevk veren acılar.
- 154-155. *Asla . . . öfkeyle*: Aşk'ın çalkantılı, huzursuz hapsi, aktif yanardağlar (Vulcano, Stromboli, Etna) ile volkanik patlamaların olduğu adalara (Lipari, Ischia) benzetilir.
162. *geçmiş şeyleri*: Geçmiş çağların âşıklarını.

Iffetin Utkusu

1. *Burada*: Aşk'ın hapisanesinde — *bir boyunduruğa*: aynı tutsaklığa.
- 7-9. *madem . . . ölümlü*: Hem Tanrı Apollon, hem ölümlü Leandros ("Abydoslu genç"), Aşk'ın silahlarıyla ("bir yay ve bir okla") vurulduğuna göre. Apollon için bkz AU I 154-156 ve ilgili not; Leandros için bkz AU III 21 ve ilgili not.

10. *ve . . . İuno'yla*: İuno (bkz AU I 154 ve ilgili not), birçok aşk macerası yaşayan "sayısız bağla yüklü" İupiter'in (AU I 159 ve ilgili not) aksine, bir tek kocasına aşkla bağlıdır.
- 10-12. *Dido . . . gibi*: Vergilius'un *Aeneis*'te (IV ve VI 450-476) anlattığına göre, Fenike kraliçesi Dido, kocası Sychacus'un öldürülmesi üzerine 'Tyros'tan ayrılır, Afrika kıyılarına çıkarak Kartaca'yı kurar, Kartaca'ya gelen Aeneas'a tutulur ve onun tarafından terk edilince kendini öldürür. Petrarca, bu "kurmaca öykü"yü değil, bir başka açıklamayı benimser: Dido, Gactulların kralı İarbas'ın kendisine göz koyması üzerine, ilk kocasının anısına bağlı kalmak için intihar etmiştir.
13. *başkası*: Laura.
15. *düşmanımı*: Laura'yı (bkz AU III 160 ve ilgili not).
- 17-18. *çünkü . . . uçuştan*: Laura'nın Aşk üzerindeki etkisinden sonra (aşağıda, 133-135. dizelerde anlatılan sahne), Aşk kanatlarından ve uçma olanağından yoksun kalır.
26. *İtna'nın . . . sarstığında*: Enceladus, önceki devlerle birlikte tanrılara karşı başarısız isyan girişiminden sonra, İupiter'in Sicilya'nın altına, baş kısmı İtna'nın altına gelecek şekilde gömdüğü devdir; dağın ağırlığı altında hareket ettikçe, Sicilya sarsılmıştır.
27. *Skylla'yla Kharybdis*: Skylla, Calabria'daki tehlikeli bir kaya; Kharybdis ise, Messina Boğazı'nda bir girdaptır.
31. *Herkes . . . çıkıyordu*: Hazır bulunanlardan (Aşk'ın tutsaklarından, onun zafer alayında yürüyenlerden) her biri, bir başına (kendi adına, başkasının etkisiyle değil, kendi isteğiyle) yüksek bir yere çıkıyordu.
34. *O fatih*: Hep kazanmaya alışmış olan Aşk.
42. *yüzünde . . . yandığım*: Yüzünde beni aşkla tutuşturan iki gözü ("iki kıvılcımı") olan.
43. *arzu*: Aşk'ın kazanması arzusu.
64. *öfke . . . onu*: Aşk'ı, Laura'ya saldırısının başarısızlığından sonra öfke ve küçümsemeyle dolu gördüğümde.
68. *altın okları Aşk'ın*: Aşk, altın okları âşık etmek için; kurşun okları ise aşkın etkisini yok etmek için kullanır.
70. *dirhem etmemiştir gerçek değeri*: En küçük bir değeri bile yoktur.
71. *Camilla'nın*: Camilla, Volskların kralı Metabus'un kızı olup Amazonlar gibi avcı ve savaşçı yetişmiş ve Aeneas'a karşı kahramanca savaştıktan sonra öldürülmüştür.
- 71-72. *diğer . . . giden*: Yayı göğüslerine rahatça dayayabilmek için bir meclerini kesip çıkaran savaşçı Amazonlar.

- 73-74. *böyle . . . karşısında:* Iulius Caesar, Pompeius'u Pharsalos Ovası'nda bozguna uğratmıştır (İÖ 48). Pompeius, Caesar'ın kızı Iulia'yla (bkz. AU III 32-33 ve ilgili not) evlenmiş olduğu için, Caesar'ın damadıydı.
93. *bakışının:* Laura'nın bakışının.
- 97-99. *Ani . . . Romalı'ya:* Hannibal, Roma'ya karşı kazandığı birçok zaferden sonra Scipio'ya ("genç Romalı") yenilmiştir. Bkz. ÜU II 8 ve ilgili not.
- 100-103. *böyle . . . çarptığında:* Bütün İsrail'in kaçtığı dev Golyat'ı, "Yahudi genci" Davud sapanla attığı tek taşla alt eder (I. Samuel 17: 48-50). Davud için ayrıca bkz. AU III 40-42 ve ilgili not.
- 104-105. *ne de . . . aldığı:* Skythia'yı fethi sırasında dul 'Tomris'in oğlunu öldüren Büyük Kyros, 'Tomris'in kurduğu pusuya düşerek öldürülmüştür.
113. *ne . . . ağıladığında:* Iupiter, tanrılara isyan eden devletlerden biri olan 'Typhcus'u Ischia (Inarime, Ischia'nın eski adıdır) Adası'nın altına savurmuştur.
114. *ne . . . ofladığında:* Yukarıdaki 26 no.lu nota bakınız.
119. *elinde . . . götüren:* Neptunus, Minerva 'Tapınağı'nda Medusa'nın "kızlığını bozar"; Minerva, onu yılan saçlı ve baktığı her şeyi taşla çeviren bir canavara dönüştürür. Perseus, Mercurius'un kanatlı sandalları ve Minerva'nın kalkanıyla Medusa'yı alt eder –kalkandaki yansımaya bakarak– ve başını keser. Petrarca, burada Akıl 'Tanrıçası kız oğlan kız Minerva ile tecavüze uğrayan ve güdülerıyla hareket eden Medusa arasında alegorik bir karşıtlık kurmaktadır.
120. *yeşim süttür:* Öfke ya da cinsellik güdülerini denetlediğine inanılan yeşim, nefse hâkim olmanın simgesi olarak görülüyordu.
121. *Lethe'ye batırılmış:* Unutuş pınarı Lethe, anıların olduğu kadar tutkuların da unutulmasını sağlar.
122. *elmas ve topaz:* Elmas, sağlamlığıyla, Laura'nın kararlılığını ve güçlülüğünü simgeler; keza topaz, bütün erdemlerin, özellikle iffetin simgesidir.
123. *eskiden . . . değil:* Kadınların artık elmas ve topaz zinciri takmamaları, bu iki taşın simgelediği erdemleri yitirdikleri anlamına gelir.
127. *orada olan:* Bu zafer alayında hazır bulunan, bu zafer alayına katılan.
129. *ne . . . birlikte:* Dokuz Musa (esin perisi) bile yapamaz bunu. Kalliope, epik şiirin; Klio ise, tarihin esin perisidir.
132. *Lucretia:* Tarquinius Superbus'un (bkz. ÜU I 129-130 ve ilgili not) oğlu Sextus'un zorla kaçırıp ırzına geçtiği Lucretia, bu onursuzlu-

- ğa dayanamayarak canına kıymıştır. Ayrıca bkz *AU* IV 120 ve ilgili not.
133. *Penelope*: 'Troya Savaşı'na gittikten tam yirmi yıl sonra İthake'ye dönen Odysseus'u bağlılıkla bekleyen karısı. Ayrıca bkz *AU* III 22-24 ve ilgili not — *Onlar*: Yalnızca Lucretia ile Penelope değil, Laura'nın safında yer alan bütün erdemli kadınlar.
135. *o arlanmazın*: Aşk'ın.
- 136-139. *Sonra . . . kıldır*: Decemvir Appius Claudius'un (bkz *ÜÜ* la 76 ve ilgili not) göz koyduğu pleb Virginia, hileli bir yolla ona köle olarak verilir; bunun üzerine, kızın babası Virginius, namusunu korumak için kızını öldürür ve cumhuriyet kurtuluşunun geri getirilmesi için decemviri ("on adam") yönetimine karşı bir halk ayaklanmasını başlatır.
- 140-141. *Alman . . . koruyan*: Gaius Marius'un Aquae Sextiae'da bozguna uğrattığı T'ötonların eşleri, Romalı askerlerin eline düşmemek için Marius'tan onları Vesta rahibeleri arasına kabul etmesini isterler; istekleri geri çevrilince, kendilerini öldürürler.
142. Yudit için bkz *AU* III 52-57 ve ilgili not. Yudit'in bu zafer alayında yer almasının nedeni, Holofernes'in cinsel arzusuna karşı koyması ve ölen kocasına olan bağlılığıdır.
- 143-144. *şu . . . yazgıdan*: Korsanların tutsak aldığı Yunanlı kız Hippo, kızlığını korumak için kendini denize atar.
- 148-151. *Vesta . . . elekle*: Vesta rahibesi Tuccia, haksız yere kız olmamakla suçlanır (Vesta rahibeleri, ömür boyu kız kalmaya ant içerlerdi); Tiber Irmağı'ndan Vesta Tapınağı'na bir elekle su taşıyarak masum olduğunu kanıtlar.
152. *Hersilia'yı . . . kadımlarıyla*: Sabinlerin kralının kızı Hersilia, kız arkadaşlarıyla birlikte Romalılarca kaçırılır. Romulus'la evlenen Hersilia, iki halk arasındaki barışa katkıda bulunur.
- 154-159. *sonra . . . gibi*: Bkz 10-12. dizeler ve ilgili not.
- 160-162. *Sonda . . . düşüncesine*: Floransalı genç kız Piccarda Donati, Azize Chiara tarikatına girerek rahibe olmuş; ama bu "işine yaramamıştır", çünkü ağabeyi Corso Donati ("bir başkası") onu manastırdan kaçırıp evliliğe zorlamış ve Piccarda kısa bir süre sonra ölmüştür. (Dante, *Cennet* III 97-108'de Piccarda'nın öyküsünü anlatır.)
161. *Arno kıyısında*: Floransa'da.
- 163-165. *Zafer . . . çıkmıştı*: Zafer alayı, Kıbrıs'tan Napoli yakınlarındaki Baia'ya gelerek karaya çıkmıştı.
166. *Barbaro*: Napoli'nin kuzeyinde, kıyıya yakın bir dağ — *Averno* (Lat. *Avernus*), ünlü göl; klasik yazarlara göre, buradan yeraltındaki ölümler ülkesine iniliyordu.

- 167-168. *çok . . . Sibylla'nın*: Kâhin kadın Cumae Sibylla'sının çok eski (klasik kaynaklarda, Sibylla'nın yüzyıllarca yaşadığı söylenir) mağarası, Averno Gölü yakınlarındadır.
168. *Liternum*: İtalya'nın güneyinde, Campania bölgesinde, Liri Irmağı'nın ağzı yakınlarında tarihî şehir.
- 169-171. *Böyle . . . Afrika'nın*: Scipio Africanus ("Afrikalı"), İÖ 187'den ölümüne kadar gönüllü sürgününü Liternum'da geçirmiştir. Scipio Africanus için bkz. *ÜU* I 23 ve ilgili not.
- 172-174. *Burada . . . güzelleriydi*: Burada, Liternum'da, Laura'nın düşmanına (Aşk'a) karşı kazandığı zaferin haberi –bu büyük haber– herkesin hoşuna gitti. İnsanların Laura'yı kişisel olarak görmeleri, bu zevki azaltmadı; o, zafer alayındaki en iffetli ve en güzel kişiydi.
173. *görme azaltmadı bu zevki*: Bu saptama, Claudianus'un "minuit praesentia famam" ("görünme/ortalarda olma, ünü azaltır") sözüyle açıklanabilir.
- 175-176. *'e . . . Scipio*: "Başkasının" (Laura'yla İffet'in) utkusunu izlemekten yüksünmeyen Scipio'nun, bu zafer törenine katılmasını sağlayan arınmışlık/namussuluk ünü, özellikle Kartaca'nın düşüşünden sonra tutsak alınan kızlara karşı saygılı tutumundan kaynaklanır.
178. *yüce şehre*: Roma'ya.
- 179-180. *Sulpicia'nın . . . alevi*: Fulvius Flaccus'un karısı Sulpicia, Roma'daki soylu kadınlarca en iffetli kadın seçilmiş; bu nedenle, İÖ 113'te, Venus Verticordia ("Gönül Değiştiren Venüs") Tapınağı'nın heykelini kutsayıp tanrıçaya adama görevi ona verilmişti. İffetin koruyucusu Venus Verticordia'nın, kadınların zihinlerini cinsel tutkulardan ("çılgin alev") arındırıp erdeme yönelttiğine inanılıyordu.
- 181-183. *İffet'in . . . olanı*: Roma'da İffet'e adanmış iki tapınak vardı: Biri ayrıcalıklı soylular (patriciler), önceki diğer yurttaşlar (plebler) için.
- 184-186. *Oraya . . . yapraklarını*: Aşk'a üstün gelen Laura ("güzel galip"), tapınağa ganimetlerini (yani, düşmanından aldığı silahları) yayar ve Apollon'un kutsal ağacı defne yapraklarından örülü tacını ("utkulu ve kutsal yapraklarını") oraya bırakır.
- 187-188. *genç . . . kanır*: Spurinna ("genç Toscanalı"), öyle yakışıklıymış ki, kadınlar gözlerini ondan alamaz, babalar, kocalar ve erkek kardeşler bu duruma son derece öfkelenirlermiş. Bunun üzerine, genç adam, kendi yüzünü yaralamış, insanların içinde yaralarını göstererek dolamış ve böylece üzerindeki kuşku kalkmış.
189. *ortak düşmana*: Aşk'a.
193. *Hippolytos'u*: Bkz. *AU* I 109-114 ve ilgili not — *Yusuf*: Yakub ile Rahel'in (bkz. *AU* III 34-36 ve ilgili not) oğlu; Mısır'daki köleliği sırasında (bkz. *ÜU* II 74-75 ve ilgili not) efendisi Potifar'ın karısının

ısrarlı birliktelik taleplerine karşı koymasıyla ünlüdür. Bkz. *Tekvin* 39: 7-20.

Ölümün Utkusu I

1. *O . . . kadın:* Laura (Aşk'a üstün geldiği için "utkulu").
5. *büyük düşmanı:* Aşk'ı.
19. *kakım:* Saflığın işaretci.
20. *yeşil:* Gençliğin simgesi.
21. *som altın:* Bir başka saflık simgesi — *topaz:* Bkz. *II* 122 ve ilgili not.
30. *karanlık ve kasvetli bir sancak:* 19-21. dizelerdeki sancığın aksine, Ölüm'ün sancığı simsiyahtır.
31. *bir kadın:* Ölüm.
32. *öyle . . . Phlegra'da:* 'Tesalya'daki Phlegra Vadisi'nde devlerle tanrılar arasındaki savaşa gönderme.
46. *Şimdi:* Gençlikte.
- 49-50. *Onlar . . . yalnız:* Laura'nın yanındaki kadınlar çoktan ölmüştür; Laura da, kısa bir süre sonra öleceğini bilmektedir.
51. *dünyada eşsiz olan:* Laura.
52. *Bir başkasını:* Petrarca.
54. *buradan:* Bu bedenden / bu dünyadan.
58. *o korkunç varlık:* Ölüm.
59. *onları:* Laura'nın yanındaki, hepsi daha önce ölmüş olan erdemli kadınlar.
60. *dişimle onları ısırdığımı:* Onları öldürdüğümü.
76. *Hindistan . . . İspanya'dan:* Hindistan ile Çin (Kathay) doğuyu; Fas ile İspanya batıyı göstermektedir.
89. *eski büyük anaya:* 'Toprağa.
100. *ve . . . göre:* Değerli taşlardan ve altından yapılmış mutfak eşyasından (bardaklar, tabaklar, vb) tahtayla camdan yapılmış olanlar.
102. *önceki uğraşım:* Önceki konuma: Laura'nın ölümüne.
105. *ve . . . titreten:* Ve insanların çok korktukları, bilinmez (ölüm) doğru geçiş ânı gelmişti.
107. *bedenden kopmamış:* Canlı.
108. *Merhametli:* Laura'nın gençliği, sevimliliği, erdemleri karşısında.
127. *ötekilere:* Laura'dan aşağı olan sıradan kadınlara.
134. *bağlayıp:* Aşk bağıyla.
144. *dizeler ya da uyaklarla:* Latince ya da İtalyanca şiirlerle.

154. *düşmanların*: Şeytanların / iblislerin.
 155. *karanlık çehresiyle*: Düşmanca bir görünümle, çehreyle.

Ölümün Utkusu II

1. *Korkunç . . . gece*: Laura'nın ölümünden sonraki, yani 1348 yılının 6 Nisan'ını 7 Nisan'a bağlayan gece.
2. *güneşi . . . çıkaran*: Güneşi (Laura'yı) söndüren; daha doğrusu, yenisinden gelmiş olduğu yere çıkaran.
5. *Tithonos'un ak eşi*: Aurora. Bkz AU I 5, 6 ve ilgili notlar.
6. *karışık . . . kaldıran*: Geleneksel inanca göre, şafağa doğru görülen rüyalar, en açık ve en güvenilir rüyalardı.
7. *o . . . kadın*: Çehresiyle Aurora'yı ya da baharı andıran Laura.
9. *binlerce başka taç*: Laura gibi taç giymiş olan Cennet'teki ruhlar.
17. *kıyıya*: Sorgu'un kıyısı (?).
18. *güzel . . . gölgelediği*: Defne, Laura'nın simgesi olduğuna ve kayın ağacı, geleneksel olarak yalnız yaşam ve pastoral şiirle bağlantılı görüldüğüne göre; bu iki ağaç, konuşmakta olan çifti (Laura ile Petrarca) gösteriyor olabilir.
36. *her . . . olan*: Kendilerini tamamıyla sıradan/bayağı zevklere vermiş olan.
43. *Sulla . . . Mezentius*: Bu beş tiran, kurbanlarına çektiydikleri ve ölümlü daha da korkunç kılan acılara gönderme yapar. Roma'daki aristokratik hizbin başı olan Lucius Cornelius Sulla (İÖ 138-İÖ 78), İÖ 82-79 yılları arasında bütün yetkileri elinde toplamış, olağanüstü bir acımasızlık örneği sergilemiştir. Marius (bkz ÜÜ I 109-110 ve ilgili not), özellikle yaşamının sonlarına doğru, kendisine ihanet ettiğine inandığı seçkin kişileri öldürtüp kitle kıyımına girişerek büyük bir acımasızlık göstermiştir. Neron'un yaptığı katliamları, Romalı tarihçi Suetonius *Neron* biyografisinin 33-38. bölümlerinde anlatır. İmparator Caligula (Gaius) da, acımasızlıklarıyla bilinir. Yarı efsanevi Etrüsk kralı Mezentius'un kötü ünü, Vergilius'un *Aeneis*'te (VIII 481-488) bu "zorba"nın "korkunç kıyımları" ve "vahşi cylemleri" üzerine anlattıklarından kaynaklanır.
44. *böğür . . . ateşler*: Petrarca, insanların yol açtığı acılardan sonra, doğanın neden olduğu hastalıkları sıralar.
50. *bir başına*: Tanrı'nın yardımı olmadan.
54. *söylendiğini işittiğimde*: Konuşan kişi, 62-66. dizelerde sözü edilen, Laura'nın başucundaki kadındır.
55. *Ne zavallıdır*: Konuşan kadının bu sözle kastettiği kişi, Petrarca'dır.

- 62-63. *onu . . . çeken*: İkimizi de seven, beni sana iyi davranmaya teşvik edip seni aşırı bir tutkunluktan alıkoyan kadını.
93. *kırhaç . . . anne*: Çocuklarını döven anne, bu cyleminden ötürü, onlara karşı daha az şefkatli değildir.
129. *o tatlı düğünden*: Petrarca'nın Laura'ya olan aşkı.
157. *ışıklar*: Bakışları (gözlerimin).
159. *tehlikeli kıvılcımlarından*: Petrarca'nın ateşli bakışlarından.
167. *çiçekli yurdunun*: Floransa'nın.
169. *yüreği*: Petrarca'nın yüreciği.
- 172-174. *Öyle . . . olalım*: Üçüncü gökküre (Venüs'inki), sabit ve değişmez bir yazgı uyarınca, nerede olursak olalım, beni böyle bir aşka götürecekti.
181. *tanrıça*: Aurora.
188. *ardınızdan gelişim*: Ölümüm.

Ünün Utkusu I

1. *o çehrede*: Laura'nın çehresinde.
3. *güneşini*: Laura'yı.
4. *o acımasız ve kötü kadın*: Ölüm.
6. *güzelliğin ışığını*: Laura'yı.
10. *aşk yıldızı*: Venüs gezegeni.
13. *hangi okuldan*: Hangi şiir okulundan.
22. *güzel kadının*: Ün'ün.
23. *Caesar*: Gaius Iulius Caesar (İÖ 100-İÖ 44), ünlü Romalı komutan, devlet adamı ve diktatör (İÖ 46-44). Galya'yı fethettikten (İÖ 58-50) ve iç savaşı (İÖ 49-46) kazandıktan sonra, bir dizi siyasal ve toplumsal reformu gerçekleştirmeye çalışırken, bir grup soylunun suikastı sonucu öldürülmüştür – *Scipio*: Scipio Africanus Maior ("Yaşlı") (İÖ 236-İÖ 184/183), Kartacalı komutan Hannibal'i Zama Çarpışması'nda (İÖ 202) yenerek, II. Kartaca Savaşı'na son veren Romalı komutandır. Bu zaferi nedeniyle Africanus ("Afrikalı") soyadını almıştır (İÖ 201). İÖ 190'da, Scipio ailesine ve dostlarına karşı siyasal bir saldırı başlatıldı; bunun üzerine, Scipio Roma'dan ayrılarak Campania'daki Liternum'a yerleşti ve ömrünün son yıllarını orada mütevazı bir çiftlikte geçirdi (bkz *IU* 169-171 ve ilgili not).
24. *hangisi daha yakındır*: Hangisi Ün'e daha yakındı.
25. *Biri*: Scipio.
26. *öteki her ikisinin*: Caesar'ın Kleopatra'ya olan tutkuya kendini kap-

- tırması (bkz *Alt* I 90 ve ilgili not), örtük olarak şanını azaltan bir yöndür.
28. *insanlar*: Eski Romalılar.
30. *hazen . . . Via Lata'dan*: Via Sacra ile Via Lata, eski zafer alaylarının geçtiği yollardır.
33. *adı . . . dostu*: Romalıların adı.
35. *ilk ikisi*: Caesar ile Scipio.
36. *birinin . . . oğlu*: Scipio'nun arkasından torunu Scipio Aemilianus, Caesar'ın arkasından ise oğlu Octavianus Augustus geliyordu. Africanus Minor ("Genç Afrikalı") olarak bilinen Scipio Aemilianus (İÖ 185/184-İÖ 129), Kartaca'yı yıkarak III. Kartaca Savaşı'na (İÖ 149-146) son veren ve İspanya'yı Roma'ya bağlayan (İÖ 134-133) Romalı komutandır. Caesar'ın evlat edindiği Caesar Augustus (İÖ 63-İS 14), ilk Roma imparatorudur.
37. *dünyada . . . kişi*: Bu sözler, genel bir övgü olmaktan çok, nesnel bir gerçeği yansıtır: Augustus, dünyayı tek başına, mutlak hükümdar olarak yönetmiştir, onunla eş konumda herhangi biri olmaksızın.
- 38-39. *oradaydı . . . isteyenler*: Africanus Maior'un amcası Cneus Cornelius Scipio Calvus ile babası Publius Cornelius Scipio. İkisi de, İÖ 211'de, İspanya'da Kartacalılara karşı savaşırken ölmüşlerdir.
40. *İki baba*: 38-39. dizelerdeki iki Scipio — *üç oğul*: "İkisi", Publius'un oğulları Africanus Maior ile Lucius Cornelius Scipio (Lucius, İÖ 190'da III. Antiokhos'u yendikten sonra Asiaticus — "Asyalı" — adını almıştır); "biri" ise, Cneus'un oğlu Publius Cornelius Scipio Nasica (İÖ 191'de konsül).
41. *biri önden gidiyor*: Africanus Maior — *ikisi arkadan geliyordu*: Asiaticus ile Nasica.
42. *ve . . . arasında*: Nasica.
- 46-48. *Claudius'tan . . . toprağını*: Gaius Claudius Nero, Metaurus Çarpışması'nda (İÖ 207) Kartacalı komutan Hasdrubal'ı yenilgiye uğratarak öldürmüş, böylece onun Hannibal'e destek vermesini önlemiştir.
49. *Gören . . . vardı*: Algılama gücü yüksekti ve çok hızlı harekete geçiyordu.
- 50-51. *ve . . . tutan*: Romalı komutan ve devlet adamı Quintus Fabius Maximus Cunctator (İÖ y. 275-İÖ 203), II. Kartaca Savaşı'nın (İÖ 218-201) başlarında uyguladığı oyalama taktikleriyle, gücünü toplaması ve Hannibal komutasındaki Kartaca ordusuna karşı saldırıya geçmesi için Roma'ya zaman kazandırmıştır. Cunctator ("Oyalayıcı") soyadını bu olaydan sonra almıştır.

52. *iki Fabius*: İÖ 295'te Samnitleri Sentinum'da bozguna uğratan Quintus Fabius Maximus Rullianus ile İÖ 121'de Allobrogları yenen Quintus Fabius Maximus Allobrogicus — *iki Cato*: Yunan kültürünün etkisine kararlı karşı duruşuyla ve Kartaca'ya olan nefretiyle bilinen Romalı devlet adamı, hatip ve Latince'nin ilk önemli düzyası ustası Marcus Porcius Cato (İÖ 234-İÖ 149) ile Afrika'da Iulius Caesar'a karşı Pompeius yanlılarını örgütleyen, Thapsos yenilgisinden (İÖ 46) sonra Caesar'a teslim olmamak için intihar eden "Genç Cato" lakaplı Marcus Porcius Cato (İÖ 95-İÖ 46) — *onunlaydı*: 50-51. dizelerde sözü edilen Cunctator.
53. *iki Paulus*: Romalılarla Kartaca arasındaki Cannae Çarpışması'nda (İÖ 216) kahramanca ölen Lucius Paulus Aemilius ile Makedonya kralı Perseus'u Pydna'da yenilgiye uğratan (İÖ 168) ve bu başarısından ötürü Macedonicus ("Makedonyalı") soyadını alan oğlu Lucius Paulus Aemilius (İÖ y. 228-160) — *iki Brutus*: Zorba Etrüsk kralı Lucius Tarquinius Superbus'u İÖ 509'da Roma'dan kovarak cumhuriyeti kurduğu ve aynı yıl ilk konsül seçildiği öne sürülen Lucius Iunius Brutus (İÖ 6. yüzyıl) ile Iulius Caesar'a karşı düzenlenen suikastın önderlerinden olan ve Philippi'deki yenilgisinden sonra intihar eden Marcus Iunius Brutus (İÖ 85-İÖ 42) — *iki Marcellus*: İÖ 222'de Insubrları yenilgiye uğratan (bkz. *ÜÜ* Ia 64-66 ve ilgili not), Güney Campania'yı Hannibal'in elinden kurtaran ve İÖ 211'de Syrakusa'yı alan Romalı komutan Marcus Claudius Marcellus (İÖ y. 268-İÖ 208) ile İÖ 196'da Boileri yenilgiye uğratan oğlu Marcus Claudius Marcellus.
54. *Regulus . . . seven*: Yaşamı büyük ölçüde efsanelerle örülü olan Romalı komutan ve devlet adamı Marcus Atilius Regulus (İÖ 3. yüzyıl). I. Kartaca Savaşı'nda (İÖ 264-211) Kartaca filosunu yenilgiye uğratmış; İÖ 255'te Kartacalılara yenilerek tutsak düşmüştür. Tutsak değişimi için gönderildiği Roma'da Kartaca önerilerinin geri çevrilmesini istemiş ve verdiği sözü tutarak Kartaca'ya dönmüş, burada işkenceden geçirilerek öldürülmüştür.
- 55-57. *Curius*: Manius Curius Dentatus (ö. İÖ 270), Samnitlere boyun eğdiren ve Epir kralı Pyrrhos'u Beneventum (Benevento) yakınlarında kesin bir yenilgiye uğratan Romalı komutandır — *Fabricius*: Gaius Fabricius Luscinus da, Güney İtalya'da Pyrrhos ve müttefiklerine karşı savaşmıştır — *çok . . . gelen*: Curius ile Fabricius'un burada anlamlarının nedeni, Roma sadelik ve tutumluluğunun örneği olmaları; Samnitlerin ve Pyrrhos'un önerdiği armağanları geri çevirmeleridir. Petrarca, karşı örnek olarak, erdemi hiçe sayıp altına önem veren iki kişiyi gösterir: Dokunduğu her şeyin altın olmasını dileyen, ama dileği yerine geldiği an vazgeçmek zorunda kalan (dokunduğu yiyecek ve içecekler de altına dönüştüğü için) efsanevi Frigya kralı

Midas ile Julius Caesar ve Pompeius'la birinci triumvirliği kuran, Carrhae Çarpışması'nda Partlarca öldürülen Marcus Licinius Crassus (İÖ y. 115-İÖ 53). Crassus için ayrıca bkz. *ÜU* Ia 148-150 ve ilgili not.

- 58-59. *Cincinnatus*: Romalı devlet adamı Lucius Quinctius Cincinnatus (İÖ 6.-5. yüzyıl), İÖ 458'deki çok kısa diktatörlüğü sırasında Aequi kabilesini yenmiş, sonra görevinden ayrılıp çiftliğine dönmüştür — *Serranus*: Gaius Attilius Regulus ("Serranus"), İÖ 257 ve İÖ 250'deki konsüllükleri sırasında Kartacalıları iki kez yenmiştir. İkisi hakkındaki ortak bir anekdota göre, ikisi de atandıkları görevleri tarlada çalışırken öğrenmişler (ikincisinin lakabı "Serranus," Latince *serere* – "tohum ekmek" – fiilinden gelir).
- 59-63. *büyük Camillus* . . . *yere*: Marcus Furius Camillus (ö. İÖ 365), İÖ 396'da Etrüsk kenti Veii'yi fethetmiş; İÖ 391'de savaş ganimetini usulsüz olarak zimmetine geçirmekle suçlanmıştır. Gönüllü olarak sürgüne gittikten sonra, İÖ 389'da Roma'ya dönerek diktatör atanmış ve şehri Galyalılardan kurtarmıştır.
- 64-66. *Sonra Torquatus* . . . *diye*: Titus Manlius Torquatus, İÖ 340'taki konsüllüğü sırasında, Latinlere karşı savaşa komutanlık ederken; emirlerine karşı gelip bir düşmanla teke tek çarpıştığı için, oğlunun başını kestirtmiştir.
- 67-69. *bir Decius'la* . . . *sunan*: Torquatus'la aynı yıl (İÖ 340) konsül olan Publius Decius Mus, Campania'da Latinlerle savaşırken, zafer karşılığında kendini Tanrı Manlar'a (ölülerin tanrılaştırılmış ruhları) kurban eder; aynı adlı oğlu, Sentinum'da Galyalılar, Samnitler ve Etrüsklere karşı savaşta aynı hareketi yinelemiştir (İÖ 295).
- 70-72. *Curtius* . . . *açılan*: Efsaneye göre, İÖ 362'de Roma Forumu'nda derin bir yarık açılır. Kâhinler, içine Roma'nın en değerli varlığı atılınca dek yarığın kapanmayacağını bildirirler. Hiçbir varlığın yürekli bir yurttaştan daha değerli olamayacağını söyleyen Marcus Curtius, atı ve silahlarıyla birlikte içine atlayınca, yarık hemen kapanır.
- 73-75. *Mummius* . . . *halkın*: Petrarca, Livius'un Roma tarihinin ilk on kitabından çeşitli öykülere yer verdikten sonra, Roma'nın Doğu'daki yayılmasının kahramanlarına geçer. *Mummius*: Lucius Mummius (İÖ 2. yüzyıl), Yunanistan'daki Roma egemenliğine karşı Akhaia Birliği'nin giriştiği ayaklanmayı bastıran Romalı devlet adamı ve komutan — *Laevinus*: Marcus Valerius Laevinus (ö. İÖ 200), İÖ 214'te, Makedonyalı V. Philippos'la mücadele etmiş; Sicilya'da barışı sağlamış; İÖ 210'da Güney İtalya'da Kartacalıları karşı koymuş; İÖ 208'de Afrika kıyılarını yakıp yıkmıştır — *Acilius*: Manius Acilius Glabrio, Thermopylai Çarpışması'nda (İÖ 190) Selevkos kralı III. Antiokhos'u ve Aitolialıları bozguna uğratmıştır — *Titus Flamininus*: Titus Quinctius Flamininus (İÖ y. 227-İÖ 174), Tesalya'daki

Kynoskephalai'de Makedonya kralı V. Philippos'u bozguna uğratmış; daha sonra, Korinthos'taki Isthmia Oyunları'nda Avrupa ve Asya'daki bütün Yunanlıların özgür olması ve kendi yasalarıyla yönetilmesi gerektiğini ilan etmiştir. Bu davranışından ötürü birçok Yunan kentinde kurtarıcı olarak karşılanmış, tanrılarla aynı ölçüde yüceltilmiştir.

- 76-78. *Oradaydı . . . zorlayan*: Roma elçisi Gaius Popilius Laenas, Selevkos kralı IV. Antiokhos'a Mısır ve Kıbrıs'ı derhal boşaltması için iltimat vermiş; Antiokhos düşünmek için zaman isteyince, Laenas kralın çevresine bir çember çizerek, Antiokhos'un çemberden çıkmadan kesin yanıt vermesini istemiş, Antiokhos da Roma'nın isteğini kabul etmiştir.
- 79-80. *ve şu zırhlı . . . atılan*: Marcus Manlius Capitolinus, İÖ 390'da Capitolium'u Galyalılara karşı savunmuştur; ama İÖ 384'te, plebleri arkasına alarak tiran olmaya kalkmakla suçlanmış, Tarpeia Kayası'ndan aşağı atılarak öldürülmüştür.
- 80-81. *ve şu . . . koruyan*: Horatius Cocles, İÖ 508'de. Etrüsklere ("bütün Toscana'ya") karşı tek başına Sublicius Köprüsü'nü savunur.
- 82-84. *ve şu . . . acıtır*: Gaius Mucius, İÖ y. 509'da Roma'yı Etrüsk kralı Lars Porsena'nın istilasından kurtarmış; Porsena'yı öldürmek için onun ordusuna gönüllü yazılmış, ama yanlışlıkla Porsena'nın uşağını öldürmüştür; sağ elini, ateşe sokup yakarak cezalandırmıştır. Scævola ("sol elli") soyadı bu cesur hareketinden ötürü verilmiştir.
- 85-87. *ve denizde . . . dağıtan*: İÖ 260'da, Kartaca donanmasını Sicilya'nın kuzey kıyısındaki Mylai açıklarında kesin bir yenilgiye uğratan Romalı komutan Gaius Duilius.
- 88-89. *Appius'u . . . dıvranan*: İÖ 307 ve İÖ 296'da konsül olan Appius Claudius Caccus ("Kör") –Petrarca'nın "gözlerinden tanıdım" demesinin nedeni budur– Etrüskler ve Samnitlere karşı seferlerinden çok, bayındırlık projeleri, hukuk ve edebiyat alanındaki katkılarıyla bilinir. Ne var ki, burada kendisinin ve ailesinin pleb karşıtı tutumları öne çıkarılmaktadır.
- 90-94. *Sonra . . . yaşamak*: Petrarca, Gnaeus Pompeius Magnus'un (İÖ 106-İÖ 48), Doğu'daki başarılarını (korsanlara ve Pontus kralı VI. Mithradates'e karşı zaferler, Suriye ve Filistin'in fethi) övmekte, talihsiz sonu için üzüntüsünü dile getirmektedir: Pompeius, Caesar'a yenilmiş (bkz. *IU* 73-74 ve ilgili not), Mısır'a kaçmış ve orada kral XIII. Ptolemaios tarafından öldürtülmüştür (bkz. *AU* III 14-15 ve ilgili not) — *yüce*: Pompeius'un lakabı Magnus'a ("büyük/yüce") gönderme — *belki . . . gibi*: Pompeius'un üç Thebaili kişiyle (Tanrı Bacchus, yarı Tanrı Alkides [Hercules] ve büyük savaşçı Epaminondas) birlikte anılmasının nedeni, ilk ikisinin yabancı ülkeleri fethetmiş,

üçüncüsünün ise ülkesinin özgürlüğünü savunmuş olmasıdır; Pompeius, üçünün ayrı ayrı elde ettiği şanı tek başına kendisinde toplamıştır — *en köttüsü* . . . *yaşamak*: Pompeius'un kötü ölümü, yaşlılıkta ünlü bir yaşamı nasıl ani bir çöküşün izleyebileceğinin örneği olarak gösterilmektedir.

- 95-96. *onu* . . . *olar*: Lucius Papirius Cursor ("Koşucu/Yarışçı"), Samnitlere karşı ikinci savaş sırasında çeşitli kereler konsül olmuş, en iyi komutanlardan biridir.
- 97-98. *ve* . . . *Corvus*: Papirius'un katı/sert tutumuna karşı, Marcus Valerius Corvus (ya da Corvinus) askerlerine karşı şefkatli tutumuyla bilinir.
- 100-102. *Souva* . . . *hak eden*: Pleb kökenli Lucius Volumnius, patrici (soylu) Appius Claudius'la aynı dönemde konsüllük yapmış ve onun kibrinin üstesinden gelmeyi bilmiştir.
103. *Cossus*: Önce konsül, sonra diktatör olan Aulus Cornelius Cossus, Volscileri yenilgiye uğratmıştır — *Philo*: Latinler ve Samnitlere karşı çeşitli zaferler kazanan Quintus Publilius Philo, İÖ 337'de *praetor*'luk görevini üstlenen ilk pleb olmuştur — *Rutilius*: Benzeri biçimde, Gaius Marcius Rutilius, İÖ 356'da diktatörlük konumuna yükselen ilk plebdir.
106. *Lucius Dentatus*: İÖ 454'de pleb tribunu olan Lucius Siccus Dentatus. 120 çarpışmaya girmiş ve 45 yara almıştır — *Marcus Sergius*: II. Kartaca Savaşı'nda çarpışmış, 23 yara almış ve sağ elini kaybetmiştir — *Sraevet*: Caesar'ın en cesur komutanlarından Marcus Cassius Scaeva, Britanya çıkarması sırasında tek başına birçok düşmanla çarpışmış, Dyrrachium'da Pompeius'un askerlerine karşı konumunu savunarak 120 yara almıştır.
107. *o* . . . *kayası*: Üçü de, düşmanlarına saldırırken birer yıldırım, kendilerini savunurken birer kaya.
108. *ama* . . . *vâris*: Ama Cicero'nun konsül olduğu İÖ 63'te cumhuriyeti yıkmaya yönelik başarısız girişimiyle "kötü vâris" Lucius Sergius Catilina (İÖ 108-İÖ 62), içlerinden birinin —onunla aynı soydan olan Marcus Sergius'un— ününü lekeliyor.
- 109-110. *Marius* . . . *öfkesini*: Gaius Marius (İÖ y. 157-İÖ 86), İÖ 107-105 arasında Numidya kralı Iugurta'yla savaşı sona erdirmiş; İÖ 102'de, Aquae Sextae'da Tötonları ("Alman öfkesini") ve İÖ 101'de Vercellae'da Kimberleri yenilgiye uğratmış, böylece İtalya'yı istiladan kurtarmıştır.
- 110-111. *Fulvius* . . . *yapan*: Quintus Fulvius Flaccus, İÖ 211'de Roma'yla ittifakına son vererek Hannibal'in safına geçen Capua'yı kuşatmış; senatonun gönderdiği ve şehrin önemli kişilerinin yaşamlarının esirgenmesini bildiren mektupları, içeriğini tahmin ederek infazlar sona erinceye kadar açmamıştır.

112. *dahasoylu Fulcius*: Marcus Fulvius Nobilior ("Daha Soylu"), İÖ 189'da Aitolia Birliği'nin başkenti Ambrakia'yı kuşatıp ele geçirmiştir.
- 112-114. *ve tek . . . taşırar*: Petrarca'ya göre, kahraman değil, birer demagog ("geveze") ve kışkırtıcı/isyancı oldukları için, 'Tiberius Gracchus (İÖ 162-İÖ 133) ile Gaius Gracchus (İÖ 154-İÖ 121) zafer alayında yer almazlar; buna karşılık, kazandığı askerî zaferlerle babaları 'Tiberius Sempronius Gracchus oradadır.
- 115-117. *ve o . . . barındıran*: Makedonya'daki bir isyanı bastırdığı için Macedonicus ("Makedonyalı") lakabını alan ve hem kendisinin, hem oğullarının askerî ve siyasal başarıları nedeniyle "mutlu" olarak bilinen Quintus Caccilius Metellus (İÖ y. 190-İÖ 105). Petrarca, Yaşlı Plinius'a dayanarak görünürdeki bu mutluluğun gerçek olmayabileceğini belirtmektedir.
118. *babasından*: İÖ 206'da konsül olan Quintus Caccilius Metellus.
- 118-120. *vârislerinden . . . getiren*: Metellus ailesinin çeşitli ülkelerde zaferler kazanan önceki üyeleri.
121. *Sonra*: Bu söz, Roma'nın cumhuriyet döneminin kahramanlarından imparatorlara geçişi gösterir — *Vespasianus*'u: 69-79 arasında Roma imparatoru olan 'Titus Flavius Vespasianus (17-79).
- 121-122. *oğluyla . . . değil*: Zafer alayında, Vespasianus'un "iyi ve yakışıklı" oğlu 'Titus Flavius Vespasianus (39-81) yer alır; "yakışıklı ve hain" oğlu 'Titus Flavius Domitianus (51-96) yer almaz.
123. *iyi Nerva*: Marcus Cocceius Nerva (26-98), 96'da senato tarafından imparator seçilmiştir — *Traianus*: 98-117 arasında Roma imparatoru olan Marcus Ulpius 'Traianus (53-117), imparatorluğun sınırlarını genişletmeye çalışmış, kapsamlı bir bayındırlık programı yürütmüş ve refah düzeyini yükseltmiştir. Partlara karşı seferden dönerken Kilikya'da ölmüştür.
124. *Aelius Hadrianus*: 117-138 arasında Roma imparatoru olan Publius Aelius Hadrianus (76-138), geniş Roma İmparatorluğu'nu birleştirip temellerini sağlamlaştırmıştır — *Antoninus Pius*: 138'de imparator olan Antoninus Pius (86-161), çağdaşlarınca iyiliğiyle övülür.
125. *iyiler geçidi*: Burada Petrarca, evlat edinilerek başa geçme kurumu üzerine genel olarak olumlu bir yargıda bulunmaktadır (*UU* 1a 98-101'de olduğu gibi) — *Marcus*: Marcus Aurelius (bkz *AU* I 100-101 ve ilgili not).
128. *büyük kurucu*: Roma'nın efsanevi kurucusu Romulus — *beş kral*: Romulus'tan sonra gelen beş ardılı.
- 129-130. *öteki . . . erdemden*: Domitianus'tan farklı olarak, 'Tarquinius Superbus zafer alayından dışlanmaz, ama yalnızca hatalı tutumlarının cezasını görmek için buradadır.

Ünün Utkusu II

2. *Mars'ın cesur halkına:* Romalılara. Efsaneye göre, Roma'nın kurucusu Romulus, Savaş Tanrısı Mars'ın oğludur.
8. *Hannibal:* İlkçağ'ın en büyük askerî önderlerinden biri olan Kartacalı komutan Hannibal (İÖ 247-İÖ y. 183), II. Kartaca Savaşı'nda (İÖ 218-201) Roma'ya karşı Kartaca kuvvetlerinin komutanlığını yapmıştır. Scipio'nun Afrika'ya saldırması üzerine, ülkesini savunmak için İÖ 203'te İtalya'yı terk etmiş; Zama Çarpışması'nda bozguna uğramıştır. İç anlaşmazlıklar yüzünden Kartaca'dan kaçmak zorunda kalmış, Romalılara tutsak düşmemek için kendini öldürmüştür.
- 8-9. *dizelerle . . . bezenen:* Petrarca, Troya kuşatmasına katılan Yunanlı savaşçıların en cesuru Achilleus'un ününün biraz da Homeros'un *İlyada*'da anlattıklarına ("dizelerle ezgisi söylenen") bağlı olduğunu ve abartıldığını ("büyük bir ünlü bezenen") düşünür.
10. *iki seçkin Troyalı:* Yunanlılara karşı Troya direnişinin kahramanları Hektor ile Aeneas — *iki büyük Pers:* Yorumcular, iki büyük Pers için değişik adlar önermişlerdir. Hemen hemen kesin olan adlardan biri, I. Darcios (İÖ 550-İÖ 486) olup yönetici dehası ve büyük yapı projeleriyle ünlüdür; sınırlarını Batı'ya doğru genişletmişse de, Yunanlılarca durdurulmuştur. İkinci ad için önerilenler arasında, en akla yatkın olanları, II. Kyros ile III. Darcios'tur.
- 11-12. *Philippos . . . fetheden:* II. Philippos (İÖ y. 382-336), ülkesinde iç barışı sağlayarak ve Yunanistan'da egemenlik kurarak, oğlu Büyük İskender'in fetihlerine uygun bir zemin hazırlamıştır. Büyük İskender (İÖ 356-İÖ 323), İÖ 336-323 arasında Makedonya kralı ve tarihteki en büyük komutanlardan biridir. Pers İmparatorluğu'nu yıkarak Yunanistan'dan ("Pella'dan" — İskender'in doğduğu yer) Hindistan'a kadar uzanan büyük bir imparatorluk kurmuş, Eski Yunan uygarlığının Doğu'ya yayılmasında etkili olmuş ve efsanevi bir kahramana dönüşmüştür.
13. *Öteki Aleksandros'u:* Epir kralı ve Büyük İskender'in [Aleksandros] dayısı I. Aleksandros Molossis (İÖ y. 362-İÖ y. 331) — *oradan uzakta değildi:* Epir, Makedonya'dan uzak olmadığı için.
- 14-15. *böyle . . . alıyorsun:* I. Aleksandros, İtalya'nın güneyine saldırmış, ama Romalılarca durdurulmuş ("başkaydı önündeki engel") ve İÖ y. 331'deki bir çarpışmada öldürülmüştür; Petrarca, Talih'in Büyük İskender'e verdiği şanı, dayısından esirgediğini belirtmektedir.
16. *üç Thebailı:* Daha önce ÜU I 193'te adları geçen Bacchus, Alkides (Hercules) ve Epaminondas.
17. *ötekinde:* Öteki grupta: Üç Thebailinin oluşturduğu grubu, Troya kuşatmasına katılan Yunanlılardan altı önemli kişinin oluşturduğu bir grup izlemektedir — *Aias:* Telamonoğlu Aias, Achilleus'tan sonra en

yiğit savaşçıdır; ölen Akhilleus'un silahları ona değil de, Odysseus'a verilince çıldırır ve kendini öldürür — *Diomedes*: 'Troya'da savaşan Argoslu Yunanlılar arasında en yiğit olanı; Ulysses'le ayrılmaz iki dostturlar — *Ulysses*: 'Troya Savaşı'na katılan Yunanlı kahramanların en ünlüsü; *Odysseia*'nın baş kişisi Ulysses, gücü kadar bilgisi ve aklıyla bilinir.

18. *dünyaya . . . olan*: Petrarca, Dante'nin de içinde yer aldığı (bkz *Cehennem* XXVI 90-142) bir geleneğe uyarak, Ulysses'in yolculuklarını olumlu bir gözle –yeni bilgi ve deneyimler arayışı olarak– değil, olumsuz bir gözle –insana çizilen sınırların cüretkâr bir tutumla aşılması olarak– görür.
19. *çok . . . Nestor*: Yunanlıların danışmanı, Pylos kralı Nestor, bilgisi, görgüsü ve uzun yaşamıyla bilinir.
- 20-21. *Agamemnon . . . sokan*: Menelaos, kaçırılan karısı Helena'yı geri almak için 'Troya Savaşı'nı başlatmıştır (bkz *AU* I 135-138 ve ilgili notlar). 'Troya seferinin başı olan kardeşi Agamemnon, yurduna dönüşünde karısı Klytemnestra tarafından öldürülmüş; bu da, oğlu Orestes'in, Klytemnestra ve sevgilisi Aigisthos'tan intikam almasına yol açmıştır.
- 22-24. *Leonidas . . . yapan*: I. Leonidas, İÖ 490-480 yılları arasında Sparta kralıdır; Kserkses komutasındaki Perslerin ilerleyişini geciktirmek için, dar Thermopylai Geçidi'nde 300 adamıyla kendini feda etmiştir (İÖ 480). 22-23. dizeler, Leonidas'ın çarpışmadan önce askerlerine söylediği sözlerce göndermedir: "Öğle yemeğinizi yiyin öyleyse, asker dostlarım, çünkü akşam yemeğini ölüler arasında yiyeceksiniz."
- 25-27. *Alkibiades . . . şehresiyle*: Atinalı siyasetçi ve komutan Alkibiades (İÖ y. 450-İÖ 404), parlak zekâsı ve konuşma yeteneğiyle Atina siyasetini uzun süre etkilemeyi başarmıştır.
28. *Miltiades . . . kurtaran*: Miltiades (Genç) (İÖ y. 554-İÖ 489?), İÖ 490'da Marathon Savaşı'nda Perslere karşı zafer kazanan komutan. Başarısız Paros Adası seferi yüzünden çarptırıldığı para cezasını ödeyemeyince hapse atılmış, yaralarının etkisiyle ölmüştür.
- 29-30. *ve iyi oğlu . . . çözen*: Miltiades'in oğlu, Atinalı devlet adamı ve komutan Kimon (İÖ y. 510-İÖ y. 451), babasının cenaze töreninin yapılabilmesi için onun yerine hapse girmiştir.
31. *Theseus*: Theseus, Menestheus'un başlattığı ayaklanmayı bastırmayarak Atina'dan sürülür, Skyros Adası'na gider, ama adanın kralı Lykomedes onu uçurumdan aşağıya atarak öldürür — *Themistokles*: Atinalı devlet adamı Themistokles (İÖ y. 524-İÖ y. 460), Salamis Deniz Savaşı'nın (İÖ 480) kazanılmasını sağlayarak, Yunanistan'ın Pers egemenliğine girmesini önlemiştir; İÖ 472'de çeşitli entrikalar

sonucunda sürgüne gönderilmiş, Perslerle işbirliği yapmakla suçlanınca, Perslere sığınmıştır.

32. *Aristeides*: Atinalı devlet adamı ve komutan Aristeides (İÖ 5. yüzyıl), İÖ 485'te sürgüne gönderilmiştir. Ona "Adil" lakabını kazandıran ahlaki dürüstlüğü yüzünden, Petrarca Aristeides'i Fabricius'a (bkz. *ÜÜ* I 55-57 ve ilgili not) benzettir.
- 33-36. *Hepsine . . . kadar*: Hepsine yurtlarında gömülme acımasızca yasaklanmış olmasına rağmen, yurttaşlarının ("başkasının") bu kusuru/hatalı tutumu, onları daha da utkulu kılıyor; çünkü iki zıt şey/olay arasındaki fark, ikisi arasındaki süre ne kadar azsa, kendini o kadar iyi belli eder.
- 37-39. *Bu . . . eylemlerinden*: Yukarıdaki üçüyle (Theseus, Themistokles ve Aristeides) birlikte yürüyen Phokion (İÖ y. 402-İÖ 318), İÖ 322-318 arasında Atina'nın fiili yöneticisi olan Atinalı devlet adamı ve komutandır. Atina'yı büyük bir hoşgörü ve dürüstlikle yönetmesine karşın, ihanetle suçlanarak görevden alınmış ve idam edilmiştir.
40. *Dondüğümde*: Bu söz, bir önceki gruptan kopuşu gösterir. — *Cesur Pyrrhos'u*: Epir kralı Pyrrhos (İÖ 319-İÖ 272), Güney İtalya'yı ele geçirmek istemiş, Romalıları Herakleia'da (İÖ 280) ve Apulia'daki Ausculum'da (İÖ 279) yendikten sonra, Beneventum'da (İÖ 275) Roma'yla yaptığı savaşta ağır kayıplar vermiştir; yurduna döndükten sonra, Argos sokaklarındaki bir çatışma sırasında öldürülmüştür.
- 41-42. *ve . . . olmaması*: Masinissa'nın Romalıları olan bağlılığı (bkz. *AU* II 11 ve ilgili not) ölümünden sonra bile sürmekte ve Romalılardan ayrı tutulmasını haksızlık olarak görmektedir.
- 43-44. *Onun yanında . . . Hieron'u*: Çünkü bu iki kişi (Masinissa ile Hieron) Roma'nın dostudur.
44. *Syrakusalı Hieron'u*: Syrakusa tiranı II. Hieron (İÖ 306-İÖ 215), I. Kartaca Savaşı sırasında Roma'yla ittifak yapmış, zor anlarda da Romalıları bağlı kalmıştır.
- 44-45. *acımasız . . . uzakta*: Önceki iki kişinin –Masinissa ile Hieron'un– aksine (bu yüzden "onlardan epey uzakta"dır), Kartacalı komutan Hamilkar Barkas (İÖ y. 290-İÖ 229) Roma'nın can düşmanıdır ve oğlu Hannibal'i Romalıları büyük bir nefret içinde yetiştirdiği için "acımasız"dır.
- 46-48. *Çıtlak . . . kalkanın*: Lidya'nın zenginliğiyle ünlü son kralı Kroisos (İÖ y. 595-İÖ y. 546), Perslere yenilerek diri diri yakılmaya mahkûm edilir, yüksek sesle Solon'un bilgeliğini övdüğü için ve mucizevi bir şekilde ateşi söndüren yağmur sayesinde bu cezadan kurtulur.
49. *Syphax*: Numidya hükümdarı ve Sophonisba'nın (bkz. *AU* II 12 ve ilgili not) ilk kocası Syphax (İÖ 3. yüzyıl), Romalıları yenilip tutsak düşmüş (İÖ 203) ve onun yerine Romalıların desteğiyle rakibi Masi-

nissa Numidya tahtına çıkmıştır — *benzeri talihsizlik içinde*. Syphax da, Kroisos gibi bir talihsizlik yaşamış —ordugâhı ateşe verilmiş— ve onun gibi bu talihsizlikten kurtulmayı başarmıştır.

- 50-51. *Brennus . . . tapınağının*: Brennus (ö. İÖ 279), İÖ 279'da Yunanistan'ı başarısız bir saldırı düzenleyen Galyalı önderdir. Thermopylai Geçidi'nde Yunan savunmasını geçmeye çalışırken ağır kayıplar vermiş, sonra Delphoi'ye doğru ilerlemiş, buradaki çarpışmada yaralanmıştır. Geri çekilmek zorunda kalan Galyalıların çok azı kurtulabilmiş; Brennus, tutsak düşmemek için intihar etmiştir.
52. *Değişik giysili*: Farklı ülkelerden gelen insanların oluşturduğu bir saf olduğu için.
54. *bir . . . kapalı*: Yahudiler, 'Tanrı'nın seçilmiş kavmi olarak, pagan ulusların oluşturduğu topluluktan ayrı bir grupturlar.
- 55-56. *ve . . . öndeydi*: İsrailoğullarının başında Kral Davud yürümektedir; Ahit Sandığı'nı Kudüs'e getirttikten sonra, bu sandığın korunacağı görkemli bir tapınak ("büyük bir ev") kurmak istemiş, ama 'Tanrı'nın Peygamber Natan aracılığıyla ortaya koyduğu iradesi karşısında vazgeçmiştir (bkz *II. Samuel* 7).
- 57-59. *ama . . . binayr*: Davud'un tapınak tasarısını oğlu ve ardılı Hz. Süleyman gerçekleştirmiştir.
60. *ama . . . kalırsa*: Süleyman'ın küfre sapmasına yol açan aşklarına gönderme (bkz *AU* III 43-45 ve ilgili not).
61. *Musa*: Hz. Musa, Yahudiliğin en büyük peygamberi olup, İsrailoğullarının Mısır'da kölelikten kurtulmasına önderlik etmiş, halkıyla 'Tanrı arasındaki antlaşmayı simgelediğine inanılan On Emir'le birlikte önceki kutsal yasaları yürürlüğe koymuştur.
- 61-63. *Tanrı'nın . . . şey*: Kutsal Kitap'ta, 'Tanrı'nın Hz. Musa'yla yüz yüze konuştuğu belirtilir: "Ve Rab, Musa'yla bir adam arkadaşıyla konuşur gibi, yüz yüze konuştu" (*Çıkış* 33: 11). Ayrıca bkz *Sayılar* 12: 8 ve *Tesniye* [Yasanın Tekrarı] 34: 10.
- 64-66. *ve şu . . . için*: Musa'dan sonra İsrailoğullarının başına geçen Yeşu, savaşta yenik düşürdüğü Amorileri izleyebilmek için, 'Tanrı'nın izniyle günü uzatır: ". . . Yeşu Rabbe söyledi; ve İsrail'in gözü önünde dedi: Dur, ey Güneş . . . Ve Ay . . . Güneş durdu, ve ay yerinde kaldı" (*Yeşu* 10: 12-13). Ayrıca bkz *ÜU* Ia 158-159.
- 67-69. Yeşu'nun bir önceki notta açıklanan cylemine gönderme.
- 70-72. *atamızı . . . ona*: Hz. İbrahim ve göçü üzerine bkz *AU* III 38-39 ve ilgili not.
73. *oğlu*: İshak (bkz *AU* III 38 ve ilgili not).
- 73-74. *torunu . . . gelinin*: Yakub ("torunu") ve Rahel'le Lea'nın ("iki gelinin") yer değiştirmesi üzerine bkz *AU* III 34-36 ve ilgili not.

- 74-75. *Bilge . . . uzakta*: Hz. Yusuf'un dürüstlüğü üzerine bkz. *IU* 193 ve ilgili not. Yusuf'un babası Yakub'dan "biraz uzakta" olmasının nedeni, kardeşlerince tüccarlara satılması ve götürüldüğü Mısır'daki zorunlu köleliğidir.
77. *onu*: Hz. Âdem — *ötesine hiçbir gözün ulaşamayacağı*: Hz. Âdem, ilk insan olduğu için.
78. *itaatsizliği . . . bozar*: Hz. Âdem, 'İlâhı'nın yasağına karşı gelerek, iyilik ve kötülüğü bilme ağacının meyvesi elmayı yemiş ve yeryüzü cennetinden kovulmuştur. Bkz. *Tekvin* 3.
79. *Daha yakında*: Zaman olarak Âdem'den sonra geldiği için — *büyük gemiyi yapar*: 'İlâhı'nın buyruğuyla bir gemi yaparak ailesini ve hayvanları tufandan kurtaran Nuh Peygamber. Bkz. *Tekvin* 6: 13-22.
- 80-81. *büyük kuleyi . . . yüklü*: Hristiyan geleneğinin, ana günah kibri gösterdiği için "günah ve hatayla yüklü" gördüğü Babil Kulesi'ni başlatan Nembrot. Kutsal Kitap'taki Babil Kulesi anlatısında (*Tekvin* 11: 1-9) Nembrot'un adı anılmamakla birlikte, ilk Hristiyan yazarlarından Dante'ye, kulenin yapımı ile bu ad arasında bağlantı kurulmuştur.
- 82-84. *iyi Yuda'yı . . . gibi*: Yuda Makkabi (İÖ y. 200-160), babası Mattathias'ın izinden giderek din özgürlüğü uğrunda IV. Antiokhos'a karşı savaşmış; bir dizi zafer kazandıktan sonra, İÖ 160'ta savaşırken ölmüştür.
- 86-87. *güzel . . . bakmaya*: Kutsal Kitap'tan kişilerin oluşturduğu gruptan, ünlü kadınlar grubuna geçiş.
- 89-91. *Antiope'yle . . . Menalippe*: Petrarca, iki üçlükte mitsel savaşçı kadınlar halkı Amazonlardan bazılarının adını anar: *Antiope'yle Orithia*: Amazon kardeşler — *Hippolyta*: Önceki ikisinin kardeşi olan Hippolyta, oğlu Hippolytos'un genç yaşta ölümüne (bkz. *AI* I 109-114 ve ilgili not) ağlamaktadır — *Menalippe*: Bir başka Amazon.
- 91-93. *öyle . . . kız kardeşi*: Amazonların her biri öyle hızlı ki, Hercules'in (Alkides) onları yenmesi, kendisi için bir şans oldu: Kız kardeşlerden birini (Menalippe) o elde etti, ötekini (Hippolyta) ise Theseus.
- 94-99. *o dul . . . adındadır*: 'Tomris-Kyros öyküsü için bkz. *IU* 104-105 ve ilgili not — *şimdi de . . . sonunu*. . . : 'Tomris, şimdi bile Kyros'un ününü yok ediyor, çünkü Kyros kendi korkunç sonu hakkında söylenenleri duyunca. . .
100. *Sonra . . . Troya'yı*: Amazon kraliçesi Penthesilea, 'Troya Savaşı'nda 'Troyalılara destek vermiş ve Akhilleus tarafından öldürülmüştür.
101. *ve . . . açar*: Amazonlarla birlikte bir başka bakire savaşçı ilerler: Latınlar 'Turnus'un safında, Aeneas komutasındaki 'Troyalılara karşı savaşan Camilla.

- 103-105. *Sonra . . . koşar:* Petrarca'nın sıkça yararlandığı Valerius Maximus'un anlattığı bir anekdota göre, Asur kraliçesi Semiramis, saçını doğru dürüst tarayamadan Babil'deki bir isyanı bastırmaya koşar.
- 106-107. *ikisi de . . . ateşle:* Semiramis, oğluyla encest ilişkisi yüzünden (bkz. *AU/III* 76); Kleopatra ise, Caesar'dan çocuğu olduktan sonra Antonius'la ilişkiye girdiği için.
107. *o dansta:* Hareketli geçitte, yürüyüşte, safta.
- 108-117. *Zenobia'yı . . . utkumuzun:* 267/268'den 272'ye değin Roma kolonisi Palmyra'nın (bugün Suriye'de) kraliçesi olan Zenobia, Roma'ya bağımlı olmaktan hoşlanmadığı için, 269'da Mısır'ı ele geçirmiş, daha sonra Anadolu'nun büyük bir kısmını fethetmiş ve Roma'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Aurelianus'a yenilerek Roma'ya getirilmiş, Romalı bir senatörle evlenerek yaşamının son yıllarını İtalya'da geçirmiştir. Klasik kaynaklar, Zenobia'dan güzel ve iffetine son derece düşkün bir kadın olarak söz ederler.
119. *Yudit . . . bırakan:* Yudit-Holofernes öyküsü için bkz. *AU/III* 52-57.
121. *Ninos:* Asur kralı Ninos, Ninive kentinin efsanevi kurucusudur; on yedi yılda bütün Batı Asya'yı fethettiği söylenir. Baktra Kuşatması sırasında Semiramis'le tanışıp evlenir — *her insanlık tarihinin başlangıcı:* Antikçağ tarihçilerine göre, insanlık tarihi, Ninos'un fetih savaşlarının tarihiyle başlıyordu.
122. *büyük vârisini:* İÖ 605-562 yılları arasında Babil kralı olan II. Nabukadnezar. Askerî başarıları ve Yahudi tarihinde oynadığı rolle tanınır. Hükümdarlığı sırasında Babil en parlak dönemini yaşamıştır. Petrarca, apokrif *Yudit* kitabındaki "Asur kralı Nabukadnezar" ifadesine dayanarak, Nabukadnezar'ın Ninos'un "vârisi" olduğunu düşünür.
123. *kibrin . . . sürüklediği:* Kutsal Kitap'ta belirtildiğine göre: "Bunların hepsi Kral Nabukadnezar'ın başına geldi. . . . Kral: 'İşte onurum ve yüceliğim için üstün gücümle krallığımın başkenti olarak kurduğum büyük Babil!' dedi. Daha sözünü bitirmeden gökten bir ses duyuldu: 'Ey Kral Nabukadnezar, krallık senden alındı. İnsanlar arasından kovulacak, yabanıl hayvanlarla yaşayacaksın. Öküz gibi otlarla besleneceksin' (*Daniel* 4: 28-32).
- 124-125. *Belos . . . yüzünden:* Ninos'un babası Belos, ölümünden sonra tanrı gibi tapılan ilk insan olmuştur. Ama bu "hatanın", yani putperestliğin "kaynağı" kendisi değil; "başkası"dır (söz konusu uygulamayı başlatan oğlu Ninos).
- 125-126. *Zerdüşt . . . olan:* Kendi adıyla anılan dinin kurucusu İranlı peygamber Zerdüşt (İÖ y. 628-İÖ y. 551), Yakındoğu ile Akdeniz bölgesinin Helenistik döneme özgü gizli bilimleri ve büyü uygulamalarıyla bağlantılı olduğuna inanılan efsanevi bir kişiliğe dönüşmüştür.

127. *o, bozguna uğratan*: Romalıların, Crassus ve oğlu Publius komutasında, Partların Mezopotamya'daki topraklarına karşı giriştiği saldırıyı Carrhae'da (Harran) durduran ve Romalıları ağır bir yenilgiye uğratan (İÖ 53) Part kralı I. Orodes — *önderlerimizi*: Romalı önderleri, komutanları.
128. *uğursuz . . . geçen*: Romalı kuvvetlerin Fırat'ı geçmesi, sonradan, acı ile alınmış yanlış bir karar olarak değerlendirilmiştir.
- 130-132. *Nerede . . . kaçan*: İÖ 120-İÖ 63 arasında Pontus kralı olan VI. Mithradates (İÖ y. 132-İÖ 63), çevredeki küçük devletleri egemenliği altına alarak, kısa bir süre Roma'nın Anadolu'daki egemenliğine meydan okumuştur. İÖ 87-65 arasında Romalılarla üç kez çarpıştıktan sonra, oğlunun önderlik ettiği bir ayaklanmayla karşılaşınca intihar etmiştir.
134. *Kral Arthur*: Britanya ile ilgili pek çok Ortaçağ romansında adı geçen efsanevi kral. Yuvarlak Masa Şövalyeleri'yle birlikte anılır. Petrarca, *AU* III 79-81'de Arthur şövalyelerinin efsanevi yönünü vurgular — *üç Caesar Augustus*: Üç imparator (Caesar Augustus adı, dolaylı adlama yoluyla "imparator" anlamına gelir).
135. *biri . . . Lothringenli*: Sırasıyla: Tripolitania'daki [bugünkü Trablus-garp] Leptis Magna'da doğan Lucius Septimius Severus (146-211); İspanya'da doğan I. Theodosius ("Büyük") (347-395) ve Petrarca'nın yanlışlıkla Lothringenli (bugünkü Lorraine) olduğunu belirttiği Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'nun kurucusu Charlemagne (742-814).
136. *on iki şövalyesi*: Geleneğe göre, Charlemagne'in İspanya'da Araplara karşı savaşmak üzere kurduğu on iki şövalyeden oluşan topluluk.
- 137-141. *sonra . . . yuvayı*: Aşağı Lorraine dükü ve I. Haçlı Seferi'nin önderlerinden Godefroi de Bouillon (y. 1060-1100), Temmuz 1099'da Kudüs'ün Müslümanlardan alınmasından sonra Filistin'in ilk Latin hükümdarı olmuştur. Haçlı Seferi'ne katılmış birçok önderin Kudüs'ü savunmasız bırakarak Avrupa'ya geri dönmesinin ya da Filistin'in başka bölgelerine yerleşmelerinin nedeni, Godefroi yönetiminin yarattığı hoşnutsuzluktu. Petrarca'nın bu dizelerdeki sözleri — "kutsal girişim" (Kutsal Kabrin kurtarılması); "doğru adımlar" (Hristiyanları Kudüs'e götüren gerekçelerin doğruluğu/haklılığı); "yuva" (Kudüs'teki Hristiyan krallığı) — ve bir sonraki üçlükteki "öfke boşalması", Haçlı zihniyetini olduğu gibi benimsediğini gösterir.
144. *köpeklerin*: (Hristiyan/Haçlı bakış açısına göre) inançsızların/Müslümanların.
- 149-150. *Sarazen'i . . . zarar getiren*: Eyyubi hanedanının ilk hükümdarı Salaheddin Eyyubi (1137/1138-1193), Kudüs'ü Haçlılardan alarak (1187),

kentte 88 yıl süren Frank işgaline son vermiş, Hristiyanların ("bizimkiler") misilleme olarak düzenledikleri III. Haçlı Seferi'ni etkisiz hale getirmiştir.

151. *Lauria*: Aragon amirali Ruggiero di Lauria (1245-1304), 1282-1285 yılları arasında Anjouları birçok kez yenilgiye uğratmıştır.
- 152-153. *Lancaster Dükü . . . olan*: Lancaster Kontu (1345) ve sonra Dükü (1351) olan Henry, uzun süre Fransızlara karşı savaşmış ve Akıtanya'nın yönetimini üstlenmiştir (1345-1347).
- 160-161. *İyi . . . olan*: Anjoulu Roberto (1278-1343), Anjou Hanedanı'ndan gelen Napoli kralı (1309-1343). Petrarca, 1341'de onun sarayındaki bir sınavın ardından başşairlik tacını giymiştir — *Argos*: Mitolojide yüz gözlü dev; uyuduğu zaman bile gözlerinin hepsi kapanmaz, ne kadarı kapanırsa, o kadarı açık kalıp bakarmış.
- 162-163. *yüce Colonna'm . . . cömert*: Yorumculara göre, büyük bir olasılıkla Stefano Colonna il Vecchio ("Yaşlı") (y. 1265-1348/1350).

Ünün Utkusu III

4. *Platon'u*: Petrarca, Ortaçağ'ın gencl eğiliminin (bkz 7 nolu not) aksine, Platon'u (İÖ 428/427-İÖ 348/347) en önemli filozof olarak görür.
5. *o safta*: Düşünürler safında — *hedefe*: Hakikatin bilgisi.
6. *kişinin . . . ulaşabildiği*: Kişi, hakikatin bilgisine ancak göğün, yani Tanrı'nın izniyle ulaşabilir.
7. *Aristoteles . . . deha*: Aristoteles (İÖ 384-İÖ 322), Ortaçağ'ın en önemli kabul ettiği filozoftur; o kadar ki, dönemin metinlerinde Filozof sözcüğü doğrudan Aristoteles'i gösterir.
- 8-9. *Pythagoras . . . veren*: Geleneğe göre, *philia* ("sevgi") ve *sophia* ("bilgelik") sözcüklerinden oluşan *philosophia* ("bilgeliliği sevmek"; "felsefe") sözünü ilk olarak Pythagoras (İÖ 6. yüzyıl) kullanmış: Ona göre, bilgelik, yalnız tanrılara özgü olduğu; insana ise, ancak bilgeliliği sevmek, ona ulaşmaya çalışmak düştüğü için.
10. *Sokrates*: Platon'un hocası Sokrates (İÖ 470/469-İÖ 399) için bkz ÜU IIa 11-15 ve ilgili not — *Ksenophon*: Petrarca, Ksenophon'u (İÖ 445-İÖ 355) neredeyse yalnızca Sokrates'in öğrencisi olarak görür. Ayrıca bkz ÜU IIa 21-22 ve ilgili not.
- 10-12. *ve o . . . bunu*: Homeros. Burada, Homeros'un *Ilyada*'sı, üç yer adıyla anıştırılır: Öykünün geçtiği Troya ve Yunan ordusunun başkomutanı Agamemnon'un hüküm sürdüğü iki şehir (Argos ile Mykenai).
- 13-14. *O . . . oğlunun*: "O (Homeros), Laertes'in oğlu Odysseus'un ve Tanrıça Thetis'in oğlu Akhilleus'un yolculuklarını anlattı şiirlerinde": *Odysseia* ile *Ilyada*'ya gönderme.

15. *ilk: Eskiılığı ya da (daha az bir olasılıkla) öteki şairlere olan üstünlüğü nedeniyle — ressamı oldu eski anıların.* Cicero'ya bir gönderme: "Geleneğe bakılırsa, Homeros da körmüş. Ama yazdıklarını okuduğumuzda, şiir değil, resim görürüz; Yunanistan'ın her bölgesini . . . öyle canlı resmetmiştir ki, kendisinin görmediklerini bizim görmemizi sağlar" (*Tusculum Tartışmaları* V 39, 114).
- 16-17. *Onunla . . . Mantova'da:* Publius Vergilius Maro (İÖ 70-İÖ 19), Mantova (Mantua) yakınlarında doğmuştur. Petrarca, şiirde Vergilius'u en üstün model olarak görür (düzyazıda Cicero'yu öyle gördüğü gibi) — *onunla yarışır gibi:* Vergilius, şiir alanında adeta Homeros'la yarışıyordu.
- 18-20. *ve geçişiyile . . . çiçekleri:* Marcus Tullius Cicero'nun (İÖ 106-İÖ 43) geçişiyile otların filizlenmesi, onun belagat gücünü simgeler. Petrarca, düzyazıları için, "belagatin en üstün çiçeği" olarak nitelediği ve hayranlık duyduğu Cicero'yu örnek almıştır; ona seslendiği iki mektubundan ikincisinde, bunu çok açık olarak dile getirir: "Ey Roma belagatinin büyük atası! Yalnızca ben değil, kendilerini Latin dilinin çiçekleriyle süsleyen herkes şükranlarını sunuyor sana. Tarlalarımızı senin pınarından aldığımız sularla suluyoruz. Sen, açıkça kabul ediyoruz bunu, bize yön veren öndersin . . . önümüzdeki yolu aydınlatan ışık, senin ışığındır. Kısacası, yazı sanatında ve ilkelerinde ulaşabildiğimiz beceriye, senin manevi varlığıyla ulaştık" (*Familiares* 24.4).
21. *Onlar . . . dilimizin:* Onlar –Vergilius ile Cicero– dilimizin şiirde ve düzyazıda en seçkin kişileri, şanıdırlar.
- 22-24. *Sonra . . . onurlardan:* Cicero'dan sonra söylevleriyle ünlü Atinalı Demosthenes (İÖ 384-İÖ 322) gelmektedir; ama belagat alanında birincilik Cicero'nun olduğu için, ikincilik konumundan pek memnun değildir.
- 25-27. *alev . . . duyabilen:* Bu dizeler, Demosthenes ile siyasal rakibi Aiskhines arasındaki rekabetin doruk noktasına gönderme yapar: Ktesiphon, yurduna olan hizmetlerine karşılık Demosthenes'in altın bir çelenkle onurlandırılmasını halka önerir, Aiskhines bunun yasaaya aykırı olduğunu belirterek dava açar. Aiskhines'in konuşması *Ktesiphon'a Karşı*'ya Demosthenes *Çelenk İçin*'le karşılık verir ve davayı kazanır; davayı yitiren Aiskhines gönüllü sürgünle Rodos'a çekilir.
26. *gürlemesi:* Demosthenes'in hitabetinde egemen olan özellik, sertlik ve şiddettir.
- 28-30. *Sırasıyla . . . geldiğini:* Petrarca, felsefenin (4-10. dizeler), epik şiirin (10-17. dizeler) ve belagatin (18-27. dizeler) ünlü adlarını andıktan sonra, artık böyle bir sıraya göre ilerlemeyeceğini belirtmektedir.

- 31-33. *çünkü . . . yitiriyordu*: Petrarca, bir önceki üçlükte dile getirdiği gerçeğe –artık belli bir sıraya/düzene göre ilerlemeyecek oluşu– açıklama getirmektedir.
- 34-35. *Solon'u . . . veren*: Atinalı Solon (İÖ y. 630-İÖ y. 560), yurttaşların borçtan dolayı köleleştirilmesine olanak veren ve birçok suç için ölüm cezası öngören Drakon Yasaları'nı gözden geçirerek Atina hukukuna daha insancıl bir nitelik kazandırmıştır. Petrarca, iyi yasaların da, kötü uygulanmaları durumunda olumsuz sonuçlara yol açabileceğini belirtmektedir.
36. *öteki . . . övündüğü*: ÜU IIa 25-26'da olduğu gibi, Solon'un adının anılması, öteki altı Yunanlı bilgeyi çağrıştırmaktadır.
38. *Varro'nun*: Eski Roma'nın en büyük bilginlerinden Marcus Terentius Varro (İÖ 116-İÖ 27) — *üçüncü*: Vergilius ile Cicero'dan sonra.
40. *Crispus Sallustius: Iughurta Savaşı ile Catilina Tertibi'nin yazarı* Sallustius (İÖ 86-İÖ 35).
- 41-42. *onu . . . Livius*: Tarihçi Titus Livius'un (İÖ 64-İS 17) Sallustius'u küçümsediği bilgisi, Yaşlı Seneca'dan kaynaklanır.
44. *komşusu*: Verona ile Padova birbirine uzak olmadığı için.
- 44-45. *Plinius . . . bilge*: Çok farklı konularda yazdığı yapıtlarla, olağanüstü öğrenme hızı ve çalışkanlığıyla bilinen Gaius Plinius Secundus (23-79) ya da Yaşlı Plinius, 79 yılının Ağustos ayında Vezüv Yanardağı ateş püskürmeye başlayınca, bilimsel araştırma merakıyla bir tekneye binip dağın yakınına gitmiş ve yağın kızgın küllerden boğularak ölmüştür.
- 46-50. *Sonra . . . önlem*: Yeni Platonculuğun kurucusu ve *Enneades*'in (Dokuzluklar) yazarı filozof Plotinos (205-270), bugün verem ya da cüsam olduğu sanılan bir hastalığa yakalanarak son günlerini yalnız geçirmiştir.
- 51-54. *Sonra . . . ünlerin*: Petrarca, Romalı hatipleri sıralar; son ikisi, Cicero'dan (özgün metinde, doğum yerine göndermeyle "Arpinumlu" diye anılır) farklı bir üslup anlayışını savunmuşlardır.
- 55-57. *Thukydides'i . . . meydanın: Peloponnesos Savaşı'nın yazarı* Yunanlı tarihçi Thukydides (İÖ 460-İÖ y. 396).
58. *Herodotos: Historiae'nin (Herodot Tarihi)* yazarı Herodotos (İÖ 5. yüzyıl).
- 59-60. *ve . . . giysisiyle*: Geometrinin temellerini atan Eukleides (İÖ 4.-3. yüzyıl), bilimini temsil eden bir giysiyle belirir.
- 61-64. *ve bize . . . önermelerini*: Yeni Platoncu Porphyrios'un (y. 234-y. 305) iki yapıtına gönderme: Günümüze ulaşmayan *Hristiyanlara Karşı* (61. ve 64. dizeler) ile *Isagoge* (62-63. dizeler). Petrarca'ya göre, Hristiyanlık karşıtı tutumuyla Porphyrios, Hristiyanlara ("bize") karşı

- bir kaya haline gelmiş; önergelerini hakikate (Hristiyan hakikati-ne) karşı birer silah, güçlü çıkarımlarını birer ok gibi kullanmıştır.
- 65-66. *ve Kosluyu . . . sözleri:* Petrarca, Kos'ta (İstanköy) dünyaya gelen ve tıbbın babası kabul edilen Hippokrates'in (İÖ y. 460-İÖ y. 377) ya-pıtı *Aphorismoi* (Özlü Sözler) iyi anlaşılmış olsa, tıbbı katkılarının daha da büyük olacağını belirtir.
67. *Apollon'la Aesculapius:* Apollon ile hekimlik tanrısı oğlu Aescula-pius, tıbbın mitsel kurucularıdır — *ondan:* Hippokrates'ten.
- 68-69. *kapalı . . . sanki:* Apollon'la oğlunu örten karanlık ve çehrelerinin güçlkle ayırt edilebilmesi, uzun zaman öncesinden geliyor olma-la-rındandır.
- 70-72. *Pergamon'lu . . . o:* Pergamon doğumlu Galenos (129-y. 199), tıp bilimi-nin ("çağımızda yozlaşan sanatın") kurucusu sayılır. Petrarca, tıbbın Galenos'la, Hippokrates'in "özlü ve anlamı kapalı" *Aphorismoi*'ine göre daha kesin ve sağlam bir nitelik kazandığını belirtmektedir.
73. *Anaksarkhos:* Abderalı filozof Anaksarkhos'un (İÖ 4. yüzyıl), Kıbrıs tiranı Nikokreon'un verdiği korkunç ölüm cezasını son derece ce-surca karşıladığı anlatılır.
- 74-75. *ve . . . döndüremediği:* Ksenokrates (İÖ 4. yüzyıl), Platon'un kurduğu Akademia'nın başkanlığını İÖ 339'dan ölümüne dek sürdürmüştür. Yunanlı fahişe Phryne'nin iltifatlarını ve Büyük İskender'in arma-ğanlarını geri çevirmesiyle bilinir.
76. *Başı eğik . . . gördüm:* Eski Yunan'ın en ünlü matematikçisi ve mu-cidi Arkhimedes (İÖ 287-İÖ 212), yaptığı savaş araçlarıyla şehri Syrakusa'nın Roma kuşatmasına karşı savunulmasına katkıda bu-lunmuştur; burada, Romalı bir askerin uyarısına karşın, uğraştığı bir matematik problemini yarım bırakmak istemediği için öldürüldüğü sıradaki düşünceli, dalgın haliyle yer almaktadır.
- 77-78. *ve Demokritos'u . . . kalan:* Atomculuğun kuramcısı Demokritos (İÖ y. 460-İÖ y. 370), burada hakkındaki iki anekdotla yer almaktadır: Felsefe çalışmalarına kendisini adayabilmek için gözlerini kör et-mesi; babasının mirasını reddederek ülkesine bağışlaması.
- 79-80. *Hippias'ı . . . gösteren:* Sofist Hippias'a (İÖ 5. yüzyıl) atfedilen bir söz.
- 80-81. *Arkesilaos'u . . . kuşkulanan:* Hippias'a karşıt olarak, Akademia filo-zoflarından Arkesilaos (İÖ 316/315-İÖ y. 241), şüpheci bir yaklaşım olan "yargıdan kaçınma" görüşünü savunmuştur.
82. *sözleri . . . gördüm:* Filozof Herakleitos (6.-5. yüzyıl), yapıtını çok güç anlaşılır bir üslupla yazdığı için İlkçağ'da "Karanlık Heraklei-tos" olarak anılmıştır.
- 83-84. *Ve kinik . . . olan:* Petrarca, kinik filozof Diogenes'in (İÖ 4. yüzyıl),

dört temel ilkesinden –“kendine yeterlilik”, “utanmazlık”, “sözünü sakınmazlık” ve “yöntemli eğitim”– ikincisine gönderme yapmaktadır (Diogenes, bu ilkeden yola çıkarak, yerleşik davranış kalıplarının dışında, başkalarınınca “sefil” denebilecek koşullarda yaşamıştır).

- 85-87. *ve başka . . . inanarak*: Anaksagoras’la (İÖ y. 500-İÖ y. 428) ilgili bir anekdota göre filozof, Yunanistan’dan yurduna bilgi yüklü döndüğünde, tarlalarını ekilmemiş ve harap halde görünce memnun olmuş (bu yolla zenginliğin yol açacağı kıskançlıktan kurtulacağı için).
88. *Dikaiarkhos*: Gezimeci (peripatetik) filozof Dikaiarkhos (4. yüzyıl) değişik konularda eser vermiştir.
- 89-90. *ve . . . Plutarkhos*: “Öğretileleriyle birbirinden oldukça farklı” sözü, yalnızca farklı uğraşları (sırasıyla hatiplik, filozofluk ve tarihçilik) gösterebileceği gibi, bir değer yargısını da gösteriyor olabilir, çünkü bu üç kişi sırasıyla Domitianus, Neron –acımasızlıklarıyla bilinen iki imparator– ve iyiliğiyle bilinen Nerva’ya hocalık etmişlerdir: Marcus Fabius Quintilianus (İS 1. yüzyıl), *Institutio Oratoria*’nın (Hitabet Eğitiminin İlkeleri) yazarıdır; Lucius Annacus Seneca (İÖ 4-İS 65), birçok yapıtı arasında özellikle felsefi eserleri, mektupları ve tragedyalarıyla bilinir; Yunanlı tarihçi Plutarkhos’un (İS 1.-2. yüzyıl), en önemli yapıtı *Bioi Paralleloi*’dur (Paralel Yaşamlar).
- 91-96. *Orada . . . görünmesi*: Petrarca, sofistleri ve hakikati aramak için değil, kendilerini kanıtlamak için diyalekteği bir araç olarak kullananları eleştirmektedir.
- 97-99. *Karneades’i . . . sözlerinde*: Olasılık (hiçbir şeyin kesin olarak bilinemeyeceği) kuramını savunarak, Akademia’nın şüphecilik yönelimini keskinleştiren Karneades (İÖ 214/213-İÖ 129), İÖ 155’te Roma’ya giden Atinalı elçiler arasında yer almış ve orada adalet kavramı üzerine iki karşıt tezi savunan iki konuşma yapmıştır.
- 100-103. *uzun ömrünü . . . bunu*: Karneades, bilge kişiler arasındaki rekabet yüzünden birbiriyle çatışır hale gelen çeşitli felsefe okullarını uzlaştırmaya çalışmış, ama bunu başaramamıştır.
103. *sanatlar*: Bilimler ya da felsefi öğretiler.
105. *şişen*: Kibirle şişen.
- 106-109. *İyi Sirosluya . . . tutkuyla*: Siro Adası’nda doğan Pherekydes (İÖ 6. yüzyıl), ruhun ölümsüzlüğünü savunmuş, böylece “insanların umudunu artırmış”tır. Buna karşılık, Epikuros (İÖ 341-İÖ 270) ruhun bedeni terk ettiği anda atomlarına ayrıştığını, dolayısıyla ikinci bir yaşamın olmadığını, ölümden de korkulmaması gerektiğini öne sürer. Epikuros’u Cicero’nun yazıları ve Kilise Babaları’nın polemikleriyle tanıyan Ortaçağ, onu ilahi takdiri ve ruhun ölümsüzlüğünü inkâr etmekle çıkarılamaz görmüştür.

110. *ışık karşısında*: Hakikatin ışığı karşısında; başka bir deyişle, ruhun ölümsüzlüğü gerçeği karşısında.
- 111-112. *ustalarına . . . Aristippos'tan*: Epikuros'a onun izinden giden iki filozof eşlik eder: Epikurosçuluğun yayılmasında etkili olan öğrencisi Metrodoros ile Epikurosçu etîğin öncüsü Aristippos (İÖ 5.-4. yüzyıl).
- 113-114. *Sonra . . . Khrysippos'un*: Mecazi bir dille, Khrysippos'un (İÖ 3. yüzyıl), mantık konusundaki birikimi ("büyük dokuma tezgâhı") üzerine diyalektik sanatıyla ("iğle") ustalıklı bir uslamlamalar bütünü ("örgü") kurduğu belirtilmektedir.
- 115-117. *Stoacıların . . . yumruğunu*: Stoacı okulun kurucusu Kıbrıslı Zenon (İÖ 336-İÖ 264), burada simgesel iki hareketiyle görülmektedir: Filozof, retorik ile diyalektik arasındaki farkı göstermek için, önce açık avucunu (retoriğe özgü dilsel anlatımın genişliği), sonra da kapalı yumruğunu (diyalektiğin kavramsal özlülüğü) gösterirmiş.
- 118-120. *ve . . . kavramı*: Petrarca son biçimini vermediği için, değişik biçimlerde yorumlanan bu üçlüğü şöyle açıklayabiliriz: Soyut/belirsiz kavramı, gerçekliğe yaklaştıran, ona somut bir biçim veren Kleantes'in, kendi düşüncesine (ya da hocası Zenon'un düşüncesine) kesinlik kazandırmak için, incelikli uslamlamalardan oluşan bir yapı ördüğünü/kurduğunu gördüm. Kleantes (İÖ 4.-3. yüzyıl), Zenon'un ölümünden sonra İÖ 263-232 arasında stoacı okula önderlik eden filozoftur.

Zamanın Utkusu

16. *Dört atımı*: Adları ve simgeledikleri şeyler değişmekle birlikte, Güneş'in arabasını çeken dört at geleneksel bir imgedir.
17. *okyanusta besliyor*: Güneş, günbatımında, atlarına okyanusun suyundan içirtir.
23. *öyle ki . . . gücünü*: Güneş daha hızlı hareket ettiğinde, zaman daha çabuk geçecek ve insanların üzü daha çabuk son bulacaktır.
- 28-30. *Ben . . . olan*: Ben, yeryüzü kurulmadan önce nasıl idiysem öyleyim, gündüz gece yuvarlak ve sonsuz yörüngem boyunca dönmeye devam ediyorum.
41. *Zaman'ın . . . yüreği*: Zaman'a bağlı/geççici şeylere bağlanmak/bel bağlamak.
49. *Buzu . . . ve . . . gülü*: Kışı ve baharı.
58. *sona*: Ölüme.
71. *çok geniş*: Hiç bitmeyecekmiş gibi.
84. *sonsuzdur . . . safı*: Kutsal Kitap'ın Vulgata (Latince) çevirisinden İtalyancaya aktarım: "Infinitus stultorum est numerus" (Vaiz 1: 15).

93. *ortak kafesin*: İnsanlık durumunun.
94. *o, tek başına ışıldayan*: Güneş; kendi ışığıyla parlayan tek yıldız.
97. *arpa*: Yem, daha hızlı koşsunlar diye.
98. *kraliçe*: Un.
99. *şimdiden . . . bazılarının*: Zaman'ın hızlanmasıyla, bazılarının üni şimdiden sönmeye başlıyordu.
101. *kurtbağrılarını*: Kurtbağrı, gelip geçiciliğin simgesidir.
- 103-105. *Güneş . . . dönüştüğünü*: "Güneş, dönüşüyle, yalnızca yılların değil, onyılların (özgün metinde: 'beş yılların, beş yıllık sürelerin' [*lustris*]), yüzyılların geçmesini sağlayacak, zihnün ürünü eserlere üstün gelecek, ünlü kişilerin yok oluşuna tanıklık edecek."
- 106-108. *Ne . . . vadisinde*: Petrarca, Yunan, 'Troyalı ve Romalı ünlülere ülkelerindeki ırmakların adlarıyla gönderme yapar: 'Tesalya'daki Peneus ile 'Trakya'daki Hebros (bugün Meriç) arasındaki topraklar Yunanistan'ı; 'Troya yakınlarında akan Ksanthos (Skamandros ya da Küçük Menderes), 'Troya'yı; 'Tiber ise Roma'yı gösterir.
111. *büyük zehirdir*: Çünkü büyük adları (ünü) yok eder.
115. *ve . . . vermez*: Zaman, adil bir paylaşım gitmeden, her şeyi yok eder.
116. *dışınızdaki*: Beden.
118. *kendisiyle döndürür*: Kendisiyle birlikte sürükler.
121. *boynuzu*: Boynuz, Kutsal Kitap'ta kibrin simgesidir.
122. *onları*: Boynuzları.
126. *onların*: Boynuzların.
133. *rüzgârla*: Var olmayan şeylerle/boş şeylerle.
136. *Nasıl da . . . ölenler*: Ebedi yaşama yükseldikleri için.

Ebediliğin Utkusu

6. *dünyanın beni küçümsediğini*: Boş hayallerle oyaladığını.
7. *ve . . . olduğumu*: Şimdiki, bilinçli halim ile boş hayallere kapıldığım gençlik halim arasındaki farkı görüyorum, biliyorum.
11. *sonu*: Yaşamın sonunu, ölümü.
17. *bu şeyler*: Ölümlü şeyler.
- 26-27. *daha önce . . . değiştirenin*: Zaman'ın.
28. *üç kısmını*: Geçmiş, şimdi, gelecek.
29. *yalnız birinde*: Şimdide.
- 31-33. *ve sanki . . . vardı*: Nasıl çimensiz ve boş bir toprakta görünüm hep aynı ise, öyle aynıydı zaman; geçmiş-şimdi-gelecek ayrımı yoktu.

- 40-42. *Güneş . . . çoğalır:* Ebedilikte Güneş artık burçlar kuşağının değişik burçlarından geçmek zorunda kalmayacak. Güneş'in bu geçişlerine bağlı olarak sabahları çalışmak için uyanır, akşamları işi bırakırız; çalışma saatlerimiz de, bu mevsim değişimlerine bağlı olarak daha uzun ya da daha kısa olur.
43. *O yüce toplulukta:* Cennet'teki ruhlar arasında.
45. *sonsuz bellekte:* 'Tanrı'nın belleğinde.
55. *O: 'Tanrı.*
62. *Bir saat:* Ölüm saati.
- 70-72. *Bir kez . . . dayandı:* Görüşümüzü engelleyen tepeleri andıran "önce" (geçmiş) ve "sonra" (gelecek) ortadan kalkınca, (geleceğe ilişkin) umudunuzun/beklentinizin ve (geçmişe ilişkin) anılarınızın dayandığı hiçbir şey olmayacak.
73. *Onların değişkenliği:* Geçmiş ile gelecek, umut ile anı arasında gidip gelme.
- 79-81. *yıllar . . . dek:* Artık ölümlülerin önüne zaman ("yıllar") hükmetmeyecek; bir kez ünlü olan, sonsuza dek öyle kalacak (ama başka nedenlerden ötürü, yani 'Tanrı'nın yanında olmakla şan edinecek).
84. *sözünü ettiğim sona:* Cennet'teki mutluluğa.
- 86-87. *o güzel . . . önce:* Çok genç ölen Laura.
93. *nereye:* Kimse.
94. *o zaman . . . ben:* O zaman Cennet'teki öteki ruhlar beni gösterecekler.
- 95-96. *İşte . . . kişi:* İşte hep ağlamış olsa da, gözyaşlarıyla başka herkesin sevincinden daha kutlu kişi, çünkü Laura'nın geri çevirişleri onu erdemin yoluna girmeye yönlentmiş.
- 100-102. *Ne zaman . . . gize:* "Bu (bedenlerin dirilişi ve Son Yargı Günü) ne zaman olacak bilmiyorum; İsa'nın en sadık yoldaşlarına (havarilere) bile açılmayan böyle yüce bir gize kim yaklaşabilir?" 101. dize, Yeni Ahit'in çeşitli bölümlerine gönderme yapar: "O günü ve saati, ne gökteki melekler, ne de Oğul bilir; Baba'dan başka kimse bilmez" (Matta 24: 36 / Markos: 13: 32). Ayrıca bkz. *Matta 24: 42 ve 44; Filçilerin İşleri 1: 7.*
103. *gün:* Son gün.
105. *herkesin . . . olacağı:* Örümcek ağları gibi saydam olacağı, 'Tanrı'nın adaletinden hiçbir şeyi gizleyemeyeceği.
113. *herkesin yola çıktığını:* Kendisine ayrılan yere gittiğini.
116. *altın ve toprak:* Dünya malı.
120. *içten içe mutluluk duyan:* Alçakgönüllü, ama huzurlu yazgılarından sessizce mutluluk duyan.

- 130-132. *daha da... görüşüşleri*: Petrarca'nın sözünü ettiği, Ölüm'e ve Zaman'a yenik düşen kişiler, eskisinden daha da güzel bir görünüme bürünüp unutuşu ve ölümün yol açtığı bozulmaları Zaman'a ("günlerin hırsızına") ve Ölüm'e bırakacaklar. Başka bir deyişle, ruhlar ebedi yaşama kavuştuklarında, Zaman ile Ölüm artık var olmayacak.
133. *en genç ve diri çağlarında*: En genç ve diri çağlarındaki halleriyle, görünümleriyle.
135. *yeniden doğmaya giden*: Yeniden var olmak, yeniden doğmak için Cennet'e giden.
136. *o güzel*: Laura.
138. *bütün haliyle*: Bedeni ve ruhuyla.
139. *bir ırmağın*: Durance.
142. *taşa*: Mezar taşına.
143. *tülüne*: Bedenine.

EK

Ek bölümü, yarım bırakılmış olan *Ölümün Utkusu* la'yı; sonradan *Ünün Utkusu* I ve II şeklinde iki ayrı bölüme dönüşecek olan *Ünün Utkusu* la'yı ve sonradan *Ünün Utkusu* III'e dönüşecek olan *Ünün Utkusu* IIa'yı içerir.

Ölümün Utkusu Ia

1. *Ham çağda ve uygun*: (Eski Roma'nın) cumhuriyet ve imparatorluk döneminde.
2. *şanlı tepeyi*: Capitolium. Bkz. AU I 14 ve ilgili not.
3. *bütün tutsaklar*: Zafer alaylarının bir parçasını oluşturan tutsaklar — *Kutsal Yoldan*: Zafer alaylarının geçtiği *Via Sacra* (ayrıca bkz. ÜU I 29-31).
4. *o hükümdarın*: Caesar Augustus. Bkz. ÜU I 36, 37 ve ilgili notlar.
5. *tüm dünyayı betimlemek*: Dünya çapında nüfus sayımı yaptırmak.
6. *yücelik . . . alan*: Öteki hükümdarları yücelik şanından yoksun bırakan, bu ünü onların elinden alan.
- 7-8. *şu ötekinin . . . için*: Gaius Marius'un (bkz. ÜU I 109-110 ve ilgili not) Aquae Sextiae'da (Aix-en-Provence) Tötonlara karşı elde ettiği zaferle ilgili olarak, tarihçi Florus şunu anlatır: "Romalılar öyle büyük bir coşkuyla savaştılar ve öyle büyük bir düşman kıyımı oldu ki, galip Romalı, kanlı ırmaktan su kadar barbarların kanını içti" (*Epitoma de Tito Livio* [Titus Livius'un Özeti] I 38, 9).

10. *şimdi söze dükereğim utkunun*: Laura'nın Aşk üzerindeki etkisinin.
12. *bu . . . yüz*: Laura'nın yüzü.
13. *tatlı bir çatık kaşlılıkla*: Laura'nın doğal sevimliliği ile Aşk'ın ayartılarına karşı koymadaki kararlılığını birleştiren bir betimleme.
14. *batıya doğru*: Ya da "günbatışı"na, "batmakta olan güneş"e doğru (bu durumda, dize mecazi olarak, Laura'nın "yaşamının günbatımı"na, yani ölüme doğru gittiği şeklinde okunabilir).
- 14-15. *batıya . . . Tiren'in*: Laura, bir önceki utkunun sonlandığı Roma'dan (IU 178), Fransa'nın güneydoğusundaki Provence'a doğru ilerler.
- 16-17. *Sorgue . . . sularıyla*: Berrak suları ile Sorgue'un ve bulanık suları ile Durance'in "daha büyük ırmakta," yani Rhône Irmağı'nda birleştiği yerde – başka bir deyişle, Avignon'un doğusunda.
18. *bir . . . Parnassos'un*: Akademia (Platon'un kurduğu felsefe okulu) ile Parnassos Dağı (Romalı şairlere göre esin perisi Musaların evi), dolaylı adlama yoluyla, felsefe çalışmalarının ve şiir esininin ayrıcalıklı yeri olarak Vaucluse'ü (bkz. AU I 8 ve ilgili not) gösterir.
- 19-21. *orada . . . o güzel*: Onu gördüğüm ilk andan beri bana iyilik etmeyi esinleyen Laura ("o güzel"), onun güzel ışığının gözlerime ulaştığı ve gözlerimi ebedi kurtuluşa ("iyi limana") çevirdiği o yerde durdu.

Ünün Utkusu Ia

- 1-12. Başlangıç, *Ölümün Utkusu* II'nin sonuna bağlanır: Petrarca, hem Laura ona gördüğü için mutlu, hem ondan ayrıldığı için üzgündür (dize 1); Laura'yla konuşmasının sonunu anımsar (dize 2-3) ve onsuz geçirmek zorunda olacağı "elemlî ve ağır günler"den yakını (dize 4), sonra Laura'nın hayaletinin uzaklaşıp Cennet'teki kutlu ruhlara geri döndüğünü görür (dize 5-6); bu arada yeni gün doğar (dize 7-9; krş. ÖU II 178-180); Petrarca uyanır (dize 10-11) ve bu noktada Ün Utkusu görüşü başlar (dize 12).
- 10-11. *o güzel . . . yüreğimi*: Laura, öldükten sonra da ("hâlâ"), Petrarca'nın yüreğine hükmetmektedir ("açıp kapayan").
- 13-14. *Ey . . . eşlik et*: Ünlülerin geçit töreninden önce, Petrarca esin perilerine seslenir: Lirik şiirin esin perisi Polymnia'ya ve dokuz esin perisinin annesi Mnemosyne'ye ("Bellek").
- 14-15. *üslubuma . . . hazırlanan*: Şimdiye kadar işlediğinden farklı bir konuyu işlemeye hazırlanan üslubuma. Edebiyat yapıtının deniz yolculuğuna benzetilmesi gelenekseldir.
- 17-18. *orta . . . yıkandı*: Dünyanın orta kesiminde ve güneşin akşam (batışında) ve sabah (doğduğunda) okyanusta yıkandığı batıyla doğu

uçlarında: Başka bir deyişle, yeryüzünün her yerinde, çünkü bu bölümde sözü edilen kişiler arasında Romalıların yanı sıra yabancılar da vardır.

20. *kraliçenin*: Ün'ün.
23. *sağyanında*: Daha onurlu yanında.
- 23-24. *şu . . . getiren*: Petrarca, Gaius Iulius Caesar'ın (bkz. *ÜU* I 23 ve ilgili not) başarıları arasında, Galya'yı ("Fransa") fethini ve bazı Germen kabilelerine ("Almanya") karşı düzenlediği seferleri anımsatır.
25. *Augustus*: Bkz. *ÜU* I 36, 37 ve ilgili notlar — *Drusus*: Claudius Nero Drusus (İÖ 38-İÖ 9), Livia Drusilla'nın oğlu ve Roma imparatoru 'Tiberius'un kardeşi olup, İÖ 12-9 arasında, Ren ve Elbe ırmakları arasındaki Germen topraklarını işgali altında tutan Roma ordusuna komuta etmiştir. Augustus, Livia Drusilla'yla evlendikten sonra (bkz. *AU* I 95-96 ve ilgili not), Drusus'u evlat edinmişti.
- 26-27. *ve . . . olanı*: Scipio Africanus Maior (bkz. *ÜU* I 23 ve ilgili not) ile Scipio Africanus Minor (bkz. *ÜU* I 36 ve ilgili not).
28. *Papirius Cursor*: Bkz. *ÜU* I 95-96 ve ilgili not.
29. *Curius ile Fabricius*: Bkz. *ÜU* I 55-57 ve ilgili not — *her iki Cato*: Bkz. *ÜU* I 52 ve ilgili not.
30. *ve . . . uğrayan*: Pompeius ve "yüce" nitelemesi için bkz. *UU* I 90-94 ve ilgili not; Pharsalos'ta ("Tesalya'da") uğradığı bozgun için bkz. *IU* 73-74 ve ilgili not.
31. *Valerius Corvinus*: Bkz. *ÜU* I 97-98 ve ilgili not.
- 31-32. *şu Torquatus . . . öldüren*: Bkz. *ÜU* I 64-66 ve ilgili not.
33. *birinci . . . oturuyordu*: Lucius Iunius Brutus (bkz. *ÜU* I 53 ve ilgili not; "birinci" nitelemesi, onu orada birlikte görüldüğü Marcus Brutus'tan ayırmak içindir), 'Torquatus'un zafer alayında onun yanında yer alır, çünkü kendi oğullarını, Roma'dan kovduğu 'Tarquinius Superbus yanlısı bir komploya karıştıkları gerekçesiyle idama mahkûm etmiştir.
34. *cesur . . . kamyla*: Marius ve Aquae Sextae'da 'Tötonlara karşı zaferi konusunda bkz. *ÜU* I 109-110 ve ilgili not; *ÖU* Ia 7-8 ve ilgili not. "Köylü" nitelemesi, Marius'un kökenini gösterir.
- 35-36. *o yaşlı . . . durduran*: Quinus Fabius Maximus (bkz. *ÜU* I 50-51 ve ilgili not).
- 37-39. *Claudius Nero . . . onlara*: Claudius Nero (bkz. *ÜU* I 46-48 ve ilgili not), Metaurus zaferinden sonra "Hasdrubal'ın başını keserek, acımasız kardeşi Hannibal'in ordugâhına atmış" ve "Hannibal acısından sırtını onlara dönmüş"tür (bu son hareket, Hannibal'in Calabria'ya stratejik çekilişini simgeler).

40. *Mucius . . . yakan*: "Hedefi tutturamayan (şaşıran) sağ elini yakan" Mucius Scævola. Bkz *ÜU* I 82-84 ve ilgili not.
41. *Horatius . . . karşı*: "Tek başına bütün Etrüsk ordusuna karşı koyan" Horatius Cocles için bkz *ÜU* I 80-81 ve ilgili not.
42. *çünkü . . . erdeme*: "Çünkü ne ateş Mucius Scævola'nın erdemine üstün gelir, ne kılıç (düşmanın sayısız silahı) Horatius'unkine."
- 43-45. *ve . . . evini*: Halkın sevgisini kazanmak için gösterdiği çabalardan ötürü kendisine Publicola ("Halkın Dostu") lakabı takılan Publius Valerius (ö. İÖ 503), Palatinum Tepesi'ndeki gösterişli evinden ötürü tiran olmaya özenmekle suçlanınca binayı yıktırmaktan çekinmemiştir.
- 46-47. *ve şu, . . . yakınlarında*: Roma'nın cumhuriyet döneminden dört kişilik grup, İÖ 499'da Regillus Gölü yakınlarında Tarquinius Superbus'un müttetikleri Latinleri yenilgiye uğratan Aulus Postumius ile son bulmaktadır.
- 47-51. *ve Afrika'ya . . . yüceltilen*: Önceki grubu I. Kartaca Savaşı'nın üç kahramanı izlemektedir: Gaius Lutatius Catulus, Gaius Duilius (bkz *ÜU* I 85-87 ve ilgili not) ve "Afrika'ya (yani Kartacalılara) ilk saldıran" Appius Claudius Caudex.
- 52-54. *Utkulu . . . sancağı*: Camillus (bkz *ÜU* I 59-63 ve ilgili not), burada Roma kuşatmasını sona erdirmek için altın isteyen Galyalıların önerisini geri çevirip altını uzaklaştırırken, "kılıcını döndürürken" (savaşa hazırlanırken) ve düşmanın fethettiği sancağı geri alırken gösterilmektedir.
56. *Cossus'u . . . ganimetle*: Düşmanı Tolumnius'tan aldığı ganimetle (silahlarla) Cossus (bkz *ÜU* I 103 ve ilgili not).
57. *diktatör Aemilius Mamercus*: Üç kez (İÖ 437, 434 ve 426) diktatör olan ve 425'te diktatör iken Fidena şehrindeki ayaklanmayı bastıran Romalı.
- 58-60. *ve başka . . . gelen*: Bu üçlük, pleb kökenli olan, ama "askerî güçleriyle soylululuk kazanan" kişilere ayrılmıştır: Tolumnius için bkz *ÜU* I 100-102 ve ilgili not; Rutilius ve Philo için bkz *ÜU* I 103 ve ilgili not; Gracchus için bkz *ÜU* I 112-114 ve ilgili not.
61. *İlos'un . . . başkasının ki*: İlos, Troya'nın (bkz 137. dize ve ilgili not) oğlu ve Troya'nın kurucusudur (Troya, önceki adı İlyon'u ondan alır). Onun soyundan, yani bir Troyalı olan Aeneas, Latin Lavinia'yla birleşerek (bkz *AU* I 107-108 ve ilgili not) Roma halkının atası olmuştur.
64. *İki Paulus*: Bkz *ÜU* I 53 ve ilgili not.
- 64-66. *iyi . . . öldüren*: Marcus Claudius Marcellus (bkz *ÜU* I 53 ve ilgili not), İÖ 222'de Galyalı Insubrları Casteggio yakınlarında yenilgiye uğratmış ve Viridomarus'u teke tek karşılaşmada öldürmüştür.

67. *geriye dönerek*: Petrarca'nın bakışı Roma'nın ilk dönemlerine uzanır.
- 68-69. *İlk . . . olarak*: Roma'nın ilk dört kralı.
70. *Cincinnatus'u . . . saçlarıyla*: Petrarca'nın da katıldığı ve klasik kaynaklarda yer almayan yanlış bir yoruma göre, Lucius Quinctius (bkz. *ÜU* I 58-59 ve ilgili not) Cincinnatus ("Kıvırcık Saçlı") lakabını dağınık saçlarından almıştır.
71. *büyük . . . öfkesiyle*: Fabius Rullianus (bkz. *ÜU* I 52 ve ilgili not), soylu bir nedenden kaynaklanan öfkesiyle (Samnitlerin tahriklerine karşılık verme isteği).
72. *Metellus'u . . . yüküyle*: Lucius Caccilius Metellus'un (ö. İÖ 221), İÖ 241'de Vesta Tapınağı'nda çıkan yangın sırasında Minerva'nın heykelini ("değerli yük") kurtarmaya çalışırken kör olduğu söylenir.
- 73-74. *Regulus . . . ölürken*: "Gerek yaşarken gerçekleştirdiği eylemlerden, gerek şanlı ölümünden ötürü övgüyü hak eden" Attilius Regulus için bkz. *ÜU* I 54 ve ilgili not.
- 74-75. *Appius'u . . . gösteren*: Appius Claudius Caccus ("Kör") (bkz. *ÜU* I 88-89 ve ilgili not), Pyrrhos'un önerdiği barışı geri çevirmek için senatoda bir konuşma yapmıştır.
76. *yanında . . . mahmuzu*: Petrarca'nın bu dizede sözünü ettiği Appius konusunda görüş birliği yoktur; olası adaylar arasında şunlar yer alır: Roma'yı İÖ 451-450 yılları arasında yöneten ve zorbaca uygulamaları yüzünden devrilen on kişilik kurulun (deccmviiri) başı Appius Claudius; 471'de konsül olan ve aşırı askerî disipliniyle bilinen Appius Claudius ve İÖ 368'de konsül olan ve Romalı pleblere konsül olma hakkını tanıyan yasalara karşı oluşuyla bilinen Appius Claudius Crassus. Her üç durumda da, "mahmuz" sözünü olumsuz anlamıyla, "kışkırtma, zulüm, baskı" olarak anlamak gerekir.
77. *iki Fulvius'u*: Flaccus ile Nobilior, *ÜU* I 110-112'de de yan yanadırlar – *Manlius Vulso*: İÖ 256'da Attilius Regulus'la konsül olan Vulso, Kartaca donanmasını yenilgiye uğratmış ve Afrika'ya bir sefer düzenlemiştir; İÖ 250'de Marsala'yı kuşatmıştır.
- 77-78. *şu . . . özgürleştiren*: Titus Quinctius Flamininus için bkz. *UU* I 73-75 ve ilgili not.
- 79-81. *Virginus da . . . verem*: Virginus'un eylemi ve bunun siyasal sonuçları için bkz. *IU* 136-39 ve ilgili not.
82. *cömertçe . . . Decius*: Bu dize, Petrarca'nın "cömertçe kanını feda eden" Deciusların sayısını belirlemede kararsız kaldığını göstermektedir; daha ünlü olan iki Decius'un (bkz. *ÜU* I 67-69 ve ilgili not) yanına, Epir kralı Pyrrhos'a karşı Apulia/Auscukum'daki (Puglia/Ascoli) savaşta kendini Tanrı Manlar'a kurban eden Publius Decius Mus'u eklemek istiyor gibidir.

83. *iki büyük . . . getirdiği*: Savaşta birlikte ölen iki akraba –Cneus ve Publius Scipio– için bkz. *ÜU* I 38-39 ve ilgili not — *İspanya'nın dize getirdiği*: Bu söz. “İspanya'yı dize getiren” şeklinde de okunabilir; ancak tarihsel kaynaklar burada benimsenen yorumu doğrulamaktadır.
84. *Marcius . . . alan*: Scipio kardeşlerin İspanya'da ölmesinden sonra, Lucius Marcus Septimus senatodan izin almadan onların yerine ordunun başına geçmiştir.
86. *“Asyalı”*: Bkz. *ÜU* I 40 ve ilgili not.
- 86-87. *o . . . seçtiği*: Scipio Nasica. İÖ 204'te Hannibal İtalya'yı istila edince, Romalılar Ana Tanrıça Kybele'yi Roma'ya getirmeleri durumunda düşmanı yenebilecekleri yolundaki bir kehanete uyarak, gökyüzünden indiği söylenen siyah taşı Pessinus'tan (Ballıhisar) kentlerine taşırlar. Senato, bu taşı Eski Roma kenti Ostia'da teslim alacak en erdemli Romalı yurttaş olarak Nasica'yı seçer.
88. *Laelius . . . yakındır*: İki Laelius ve onların Scipiolarla (“iki Cornelius”) dostlukları hakkında bkz. *AU* II 32 ve ilgili not.
- 89-92. *oysa . . . gibiydiler*: Oysa Felix (“Mutlu”) adıyla anılan Metellus Macedonicus (bkz. *ÜU* I 115-117 ve ilgili not), Aemilianus Scipio ile karşı görüşler içinde olmuştur. Bununla birlikte, ikisi de yalnızca yurtlarının iyiliğini hedefledikleri için Petrarca onları öte dünyada uzlaştırır.
92. *babaları*: Baba Metellus için bkz. *ÜU* I 118 ve ilgili not.
93. *onu defneden soyur*: Metellus Macedonicus'un oğulları, cenaze töreni sırasında babalarının naaşını omuzlarında taşımışlardır.
- 94-95. *Sonra . . . yitizilir*: Metelluslar ile Vespasianus'un yan yana olması, Cumhuriyet Roma'sından İmparatorluk Roma'sına geçişi belirler. Vespasianus'un “yapılı” gövdesi ve “zorlanan bir insanı andıran yüzü”, tarihçi Suetonius'tan (*Vespasianus* XX 1) alınmış bilgilerdir.
96. *oğlu Titus'la*: Vespasianus'un oğlu Titus için bkz. *ÜU* I 121-122 ve ilgili not.
- 97-98. *Domitianus . . . için*: Domitianus için bkz. *ÜU* I 121-122 ve ilgili not; yakışsız davranışları yüzünden zafer alayından dışlanması, yakın akrabalarının öfkesine ve utancına yol açmaktadır.
100. *Traianus . . . Marcus*: Bu dört imparator için bkz. *ÜU* I 123, 124 ve ilgili notlar.
101. *o da . . . edinseydi*: Bu dize “o da daha iyisini evlat edinmeliydi” şeklinde de okunabilir. Marcus Aurelius'a yönelik bu eleştirinin nedeni, Roma tahtını bıraktığı öz oğlu Commodus'un (161-192) acımasız ve kötü yönetimiyle, imparatorluğun istikrar ve refah dönemini sona erdiren iç kargaşaya yol açmış olmasıdır.

- 102-105. *ta . . . dünya*: Theodosius için bkz. *ÜU* II 135 ve ilgili not.
- 106-108. *Biraz . . . kalmıştır*: Alba Longa kralları. Öteki Romalı hükümdarlarından “ayrı” bir grup oluşturmakla birlikte, onların öncelleri oldukları için onlardan çok uzak değildirler (“biraz ayrı”); ama ünleri, onlardan sonra gelenlerin parlak ünlerinin gölgesinde kalmıştır.
- 109-110. *Oradaydı . . . atan*: Aeneas ile Lavinia’nın (ya da Creusa’nın) oğlu Ascanius, Alban Tepesi’nin (“tenha tepe”) kıyısında Alba Longa şehrini kurmuştur.
- 111-112. *Atıs*: Alba kralı — *Numitor*: Romulus’la Remus’un dedesi ve Roma kralı soyunun atası; kızı Rea Silvia’yı evlenmesin diye Vesta tanrıçasına rahibe yapmış; Tanrı Mars’tan gebe kalan Rea, Romulus’la Remus’u doğurmuştur — *Silvius*: Aeneas ile Lavinia’nın oğlu ve Ascanius’un ardılı — *Proca*: Numitor’un babası — *Capys*: Bir başka Alba Longa kralı — *eski ve yeni Latin kralı*: Kızı Lavinia’yı Aeneas’la evlendiren Latinus ile Latinus Silvius.
113. *Agrippa*: Bir başka mitsel Alba kralı.
- 113-114. *veikisi . . . tepesine*: Tiberinus, Tiber Irmağı’nda boğulduğu, Aventinus ise Aventinus Tepesi’ne gömüldüğü için, bu iki yer onların adlarını taşır.
115. *biri*: Petrarca’nın rehberi.
- 116-118. *ve gece . . . kralların*: Giriştikleri savaşıardan çok (“daha az güçlü”), barış çylemleriyle (“daha bilge”) ünlü olan ilk Latium kralları, zaman olarak uzaklıkları nedeniyle belli belirsiz seçilebilmektedir.
- 118-120. *Saturnus*: Efsaneye göre, İupiter’in kovduğu Saturnus, Latium’a sığınmış, buraya tarımı getirmiş ve Altın Çağ’ı başlatmıştır — *Picus*: Saturnus’un oğlu ve ardılı, Faunus’un babası — *Faunus*: “Eski” Latinus’un babası — *Ianus*: Saturnus’un Latium’a sığınmasına izin veren Latium kralı — *Camilla’yla Turnus*: Camilla (bkz. *UU* II 101 ve ilgili not) ile Turnus (bkz. *AU* I 107-108 ve ilgili not), Aeneas karşısında uğradıkları yenilgiden ötürü düşüncelidirler.
122. *nehrin ötesinde*: Nehir, genel olarak, İtalyanları yabancılardan ayıran sınırın bir simgesi olabileceği gibi; bu bağlamda, yalnızca Hannibal’le ilgili olarak, Akdeniz’in (dolayısıyla, Roma ile Kartaca arasındaki nefretin) bir imgesi de olabilir.
- 122-123. *büyük . . . yaralayan*: “Anısı (Roma’ya karşı kazandığı zaferler) hâlâ İtalya’yı yaralayan büyük Kartacalı” Hannibal için bkz. *UU* II 8 ve ilgili not.
- 124-125. *Bir gözünü . . . komutan*: Hannibal, Arno’nun (“Toscana Irmağı”) sularının kabardığı (“taştığı”) kış mevsiminde (“soğuk mevsimde”), hastalıktan ötürü bir gözünü Arezzo yakınlarında (“yurdumda”) yitirmişti (“bırakmıştı”). — *yurdumda*: Arezzo (Roma dönemindeki adıyla Arretium), Petrarca’nın doğduğu yerdir.

127. *öyle ki . . . komutan*: Bilindiği gibi, Alpler'i aşarak İtalya'ya giren Hannibal'in güçleri arasında filler de bulunuyordu. Petrarca'nın dizeleri, Juvenalis'in *Yergiler* X 157-158'deki sözlerini çağrıştırır: "Bu nasıl bir yüz, nasıl da karikatürlük bir malzeme, / Gatula vahşisine [file] binmiş giderken tek gözlü komutan" – Dürüşken-Alova çevirisi).
- 128-129. *kral . . . olan*: Methone Kuşatması'nda (İÖ 354) bir gözünü yitirmiş olan II. Philippos (bkz. *ÜU* II 11-12 ve ilgili not).
- 130-131. *Spartalı . . . eder*: Petrarca'nın da benimsediği Romalı bakış açısına göre "acımasızlara hizmet eden", yani Kartaca ordusunda paralı asker olan Ksanthippos, İÖ 255'te Attilius Regulus'u Afrika'da yenmiştir.
132. *ve . . . çıkan*: Spartalı Gylippos, İÖ 414'te Syrakusa'yı Atinalıların kuşatmasından kurtarmıştır.
- 133-134. *Ölüler . . . bırakanları*: Hercules, Aeneas, Theseus ve Ulysses, yaşarken Hades'e ("ölüler ülkesine") giden mitoloji kahramanlarıdır.
135. *Hercules*: Bkz. *AU* I 125; *ÜU* I 90-94; II 16, 91-93 ve ilgili notlar. Hercules'in Cerberus'u ölümler ülkesinden kurtarması, başardığı on iki işin en zorudur – *Aeneas*: Bkz. *AU* I 107-108 ve ilgili not; *IU* 10-12 ve ilgili not, 156; *ÜU* II 10 ve ilgili not. Aeneas, ölümler ülkesinde babası Anchises'le görüşerek kendisini bekleyen parlak yazgıyı onun ağzından öğrenir — *Theseus*: Bkz. *AU* I 116; *ÜU* II 31, 93. Theseus, Ölümler Kraliçesi Persephone'yi kaçırıp yeryüzüne getirmek için, Peirithoos'la birlikte ölümler ülkesine iner — *Ulysses*: Bkz. *AU* III 22; *ÜU* II 17; III 14. Ulysses, Kirke'nin önerisi üzerine kâhin Teiresias'ın ruhunu bulmak ve ondan İthake'ye dönüş yolunun ne olacağını öğrenmek için ölümler ülkesine gider.
136. *Hektor'un*: Bkz. *ÜU* II 10 — *babasıyla*: Priamos — *fazla uzun yaşayan*: Troya kralı olarak, kendi krallığının yok olduğunu gördüğü için.
137. *Dardanos*: Atlas'ın kızı Elektra ile Zeus'un oğlu, Troya kral soyunun atası — *Tros*: Troya kral soyunun atalarından biri, Troya'ya adını veren kurucu kahraman, İlos'un (bkz. 61. dize ve ilgili not) babası.
138. *Onları yazanlar*: Başta Homeros (bkz. *AU* IV 93; *ÜU* III 10) olmak üzere bu kahramanlar üzerine yazan şairler-yazarlar — *daha çok ünlenen*: Petrarca, Troyalı kahramanların karşısına Yunanlı kahramanları koyar ve bu ikinci grubun ünlerinin kendi eylemlerinden ("zaten ünlü"), ama özellikle haklarında yazılanlardan kaynaklandığını belirtir; başka bir deyişle, ünlerinin abartıldığını ima eder.
139. *Diomedes*: Bkz. *ÜU* II 17 — *Akhilleus*: Bkz. *ÜU* II 8-10 — *Atreusoğulları*: Agamemnon ve Menelaos için bkz. *ÜU* II 20-21.
140. *iki Aias'ın*: Telamon'un oğlu Aias için bkz. *ÜU* II 17 ve ilgili not.

Oilcus'un oğlu Aias, 'Troya'nın yağmalanması sırasında, Athena 'Tapınağı'nda Cassandra'nın ırzına geçer ve tanrıça tarafından cezalandırılır.

- 140-141. *Tydeus . . . dost:* Yurtlarından sürgün edilen 'Tydeus ile Polynceikes, Argos'ta kavgaya tutuştukları sırada, bir kehanete göre kızlarını evlendirmesi gereken iki kişinin onlar olduğunu anlayan Argos kralı Adrastos'un araya girmesiyle barışırlar.
- 142-143. *ve . . . ölen:* Yunan mitolojisinde, 'Thebai kentine karşı savaşırken ölen ve "Thebai'ye Karşı Yediler" olarak anılan yedi komutan; Petrarca, 140. dizede ikisini ('Tydeus ile Polynceikes) anıldığı bu "talihsiz topluluk"un kalan beş kişisini kastetmektedir.
- 143-144. *ve . . . yazılan:* 'Troya'yı kuşatan Yunanlı kahramanlar. Petrarca, "çok şey yapan"a eklediği "sarıım" sözüyle ve "daha fazlası yazılan" yorumuyla, Yunanlı kahramanların ünlerinin abartılı olduğunu bir kez daha (137-138. dizelerin yanı sıra) vurgular.
145. *Penthesilea'yı . . . olan:* Bkz. ÜÜ II 100 ve ilgili not (orada Penthesilea'nın Yunanlılara karşı yaptıklarından çok, trajik ölümü vurgulanır).
- 146-147. *Hippolyta . . . kıyılarında:* Hippolyta ile Orithia'nın adları (TU II 88-90'da da yan yana görünürler), 'Tuna'nın döküldüğü Karadeniz kıyılarında yaşadıkları varsayılan Amazonları temsilen anılmaktadır.
- 148-150. *Ve . . . sonunda:* Skythia kraliçesi 'Tomris'in, Kyros'u öldürttükten sonra (bkz. İU 104-105 ve ilgili not), onun gövdesinden koparılmış başını kan dolu bir kaba batırdığı ve "Kana susamışsın mademki, kana boğuyorum ben de seni", dediği söylenir. Carrhae Çarpışması'nda öldürülen Crassus'un (bkz. ÜÜ I 55-57; II 127 ve ilgili notlar) başının, ağgözlülüğünün bir karşılığı olarak erimiş altınla doldurulduğu anlatılır.
151. *Philopoimen'i . . . savaşta:* Akhaia Birliği'nin askerî gücünün artmasında önemli rol oynayan Yunanlı komutan Philopoimen (İÖ y. 252-İÖ 182), Messinia'nın ayaklanmasının ardından çıkan çarpışmada tutsak düşmüş ve zehirlenerek öldürülmüştür. Savaş sanatı konusundaki becerisi, Livius'un değerlendirmesinden kaynaklanır: "Askerî beceri ve deneyim açısından, en ünlü komutanlarla boy ölçüşebilirdi" (*Roma Tarihi* 35.26, 3).
- 152-153. *Masinissa'yı . . . bağlılık:* Masinissa ve Romalılara bağlılığı konusunda bkz. AU II 11 ve ilgili not.
- 154-156. *Leonidas'ı . . . denizde:* *Leonidas:* Bkz. ÜÜ II 22-24 — *Epaminondas:* Bkz. ÜÜ I 90-94 — *Miltiades ve Themistokles:* Bkz. ÜÜ II 28, 31.
- 157-159. *Davud'u . . . kaldığı:* Bu üçlük, Kutsal Kitap kişilerine ayrılmıştır: Davud (bkz. ÜÜ II 55-56), Yuda Makkabi (bkz. ÜÜ II 82-84) ve Yeşu (bkz. ÜÜ II 64-66).

- 160-162. *İskender'i . . . için*: Büyük İskender için bkz. *ÜU* II 11-15.
163. *Arthur'u ve Charlemagne'ı*: Kral Arthur için bkz. *ÜU* II 134; Charlemagne için bkz. *ÜU* II 135.

Ünün Utkusu IIa

- 1-3. *Güzel . . . onurunu*: Ün ("güzel ve şanlı kadın"), cylemleriyle ünlü kişilerle "bezeli" sağdan geldikten sonra, "onurunun öteki sütunu-na" (yani, Ün'e eşlik eden, sol yanındaki öteki safa, düşünürlerin safına) döndüm.
- 4-6. *ve . . . açar*: Yunanlı filozoflar. Petrarca, tanrısal gerçeklerin araştırılmasına yönelik felsefi düşünmeyi, göğe açılmış bir pencere gibi görür.
- 7-8. *onu . . . yerleştireni*: *ÜU* III 4-6'dan farklı olarak, Platon burada ideler öğretisiyle anılır. Petrarca, Antikçağ'da başlayan bir yanlış anlamayı sürdürerek, ideleri dünyayı yaratan zihinsel güce bağlar.
- 8-9. *bunda . . . çıkarır*: Özellikle Platon'un ideler öğretilerine karşı çıkan Aristoteles. Aristoteles, Platon'un aksine, tümellerin nesnelerden önce ideler dünyasında var olduğunu değil, nesnelere içkin olduğunu düşünüyordu.
10. *ve . . . hakikatin*: Aristoteles'in Platon'la kişisel dostluğu, ondan farklı düşünmesini engellememiştir. Aristoteles'e atfedilen ünlü bir söze göre, Aristoteles "Platon'un dostu, ama hakikatin daha büyük dostu"dur.
- 11-15. *Sonra . . . için*: Sokrates için bkz. *ÜU* III 10 ve ilgili not. Bu dize-lerdeki Sokrates'le ilgili nitelermelerin –"felsefenin babası" olması; "neşeli" olması; "felsefeyi gökten yeryüzüne indirmesi"– birincil kaynağı Cicero'dur.
- 16-18. *Sonra . . . düşüşlerle*: Petrarca'nın bu polemikinin kimlere (sofistler?) yönelik olduğu bilinmemektedir.
- 19-20. *Pythagoras'ı . . . almışsa*: Bkz. *ÜU* III 8-9 ve ilgili not.
- 21-22. *ötekini . . . borazan*: Ksenophon için bkz. *ÜU* III 10 ve ilgili not. Ksenophon, ya verimli bir yazar olduğu, ya da üslubunun güzelliği nedeniyle "gür sesli borazan" olarak nitelenir.
- 22-24. *Solon'u . . . anladığı*: Efsanevi bir öyküye göre, Kroisos'un (bkz. *ÜU* II 46-48 ve ilgili not) konduğu olan Solon (bkz. *ÜU* III 34-35 ve ilgili not), onu yaşamı sona ermeden kendisini mutlu saymaması konusunda uyarmıştır.
- 25-26. *ve öteki . . . ün*: Solon, Eski Yunan'ın Yedi Bilgesinden biri kabul edilir; ne var ki, Solon kalan altı bilgeden üstün görülür (bununla ilgili olarak bkz. *ÜU* III 36 ve ilgili not).

- 27-30. *Sonra . . . Yunanistan*: Demosthenes'le Aiskhines arasındaki çekişme konusunda bkz. *ÜÜ* III 25-27 ve ilgili not.
- 31-36. *Ksenokrates . . . insan*: *Ksenokrates*: Bkz. *ÜÜ* III 74 ve ilgili not — *Anaksagoras*: Bkz. *ÜÜ* III 85-87 ve ilgili not — *Kleanthes*: Bkz. *ÜÜ* III 118-120 ve ilgili not — *Epikuros*: Bkz. *ÜÜ* III 108-109 ve ilgili not.
- 37-39. *Sonra . . . için*: Demokritos'la ilgili bu anekdot için bkz. *ÜÜ* III 77-78 ve ilgili not.
- 40-41. *Khrysippos . . . eğilimli*: Khrysippos için bkz. *ÜÜ* III 113-114 ve ilgili not. "Karanlık ve kasvetli şeylere . . . eğilimli" sözü, farklı halkların ölü gömme âdetlerine olan ilgisine bir gönderme olsa gerektir.
- 41-44. *iki . . . ettiklerim*: Diogenes için bkz. *ÜÜ* III 83-84 ve ilgili not; Parmenides'in "sarp bir kayanın" üzerinde münzevi bir yaşam sürdüğü efsanesi, kaynağını Martianus Capella'dan alan bir yanlış anlamadır.
44. *Anthistenes*: Anthistenes (İÖ 6.-5. yüzyıl), kinikler okulunun kurucusu olup hazzı küçümsüyordu — *Anakharsis*: Anakharsis (İÖ 6. yüzyıl) ise parayı küçümsüyordu.
45. *Krantor*: Krantor (İÖ 4.-3. yüzyıl), acının yararlı olduğunu savunuyordu — *Anaksimenes*: Sokrates öncesi filozoflardan Miletoslu Anaksimenes'in (İÖ 6. yüzyıl) bu filozoflar arasında yer alması, büyük bir olasılıkla Petrarca'nın bir yanlış anlamasından — Anaksimenes'i, Apolloniali Diogenes'in değil, kinik Diogenes'in (43. dize) hocası sanmasından — kaynaklanmaktadır.
46. *Anaksarkhos*: Bkz. *ÜÜ* III 73 ve ilgili not.
- 46-47. *Kalyana . . . için*: Büyük İskender'in maiyetine katılan Hintli filozof Kalyana, yaşlılık ve hastalık yüzünden ölmek üzere olduğunu hissederek kendini diri diri yakmıştır.
- 47-48. *şu . . . gören*: Empedokles'in (V. yüzyıl), Etna yanardağına atlayarak kendini öldürdüğü söylenir.
- 49-50. *Varro . . . geliyorlarda*: Varro için bkz. *ÜÜ* III 38 ve ilgili not; Tullius Marcus Cicero için bkz. *ÜÜ* III 19, 53 ve ilgili notlar.
50. *Seneca*: Bkz. *ÜÜ* III 90 ve ilgili not.
51. *Vergilius*: Bkz. *ÜÜ* III 16-17 ve ilgili not — *Homeros*: Bkz. *ÜÜ* III 10-12 ve ilgili not.
- 55-56. *Defneden . . . mersinden*: Bütün pagan şairlerin başında defne, sarmaşık ya da mersinden taç vardır. Bu üç bitki/ağaç, sırasıyla Apollon, Bacchus ve Venüs'e adanmış olup kutsaldırlar.
- 56-57. *biri dışında . . . söyleyen*: Mezmurlar'ın vahyedildiği Hz. Davud (bkz. *ÜÜ* Ia 157-159 ve ilgili not).
- 58-59. *Euripides'in . . . yazarı*: Petrarca, tragedya yazarları Euripides (İÖ

- 480-406) ile Sophokles'i (İÖ 496-406), özellikle Latin yazarların övgüleri temelinde önemli görür.
60. *[. . .]* Petrarca, önce "ve Yunanlılar ve bizimkilerden birçok kimseyi" dizesini yazmış, sonra silmiş, sayfanın kenarına "Hesiodos" adını not düşmüş; ne var ki, sonradan bu dizeye son biçimini vermemiştir.
61. *bizimkileri*: Romalı şairleri.
65. *şu . . . Aquinolı*: Volterralı şair Aulus Persius Flaccus'un (İS 34-62) altı yergiden oluşan kitabı günümüze ulaşmıştır; Aquinolı yergici Decimus Iunius Iuvenalis (İS 1.-2. yüzyıl), on altı yergiden oluşan ünlü *Saturae*'in (*Yergiler*) yazarıdır.
66. *ikisi de . . . öfkesini*: Petrarca, Iuvenalis'in bir dizesini, iki şairi nitelermek için kullanır: "Yeteneğim olmasa da, öfke şiir yazdırıyor bana" (*Yergiler* I 79).
67. *Ondan . . . liriyle*: Yunan lirik şiirinin ("liriyle") mirasçısı kabul edilen Quintus Horatius Flaccus (İÖ 65-8). Iuvenalis'ten ("ondan") önce gelmesinin nedeni, salt kronolojik olabileceği gibi, lirik şiirin yergiyi üstünlüğünü gösteriyor olabilir.
- 68-69. *Floransalı . . . Rufinus'un*: Claudius Claudianus (4.-5. yüzyıl), üç şiirinin başlıklarıyla anılmaktadır: "Pluto'nun" sözü, *De raptu Proserpinae*'a (Proserpina'nın Kaçırılışı); "Stilicho'nun" sözü, *De consulatu Stilichonis*'e (Stilicho'nun Konsüllüğü); "Rufinus'un" sözü ise, *In Rufinum*'a (Rufinus'a Karşı) gönderme yapar.
- 70-72. *Statius'u . . . yanında*: Publius Papinius Statius (y. 45-96), Latin edebiyatında Gümüş Çağ adı verilen dönemin en önemli epik ve lirik şairlerindendir. Burada konu edilen Vergilius'a olan saygısını ve hayranlığını, kendisi de *Thebais* adlı destanın sonunda alçakgönüllü bir dille belirtir.
73. *Lucanus'ın*: Kimilerine göre *Aeneis*'ten sonra Latin edebiyatının en büyük destanı olan *Pharsalia*'nın yazarı Marcus Annæus Lucanus'un (39-65) Corduba'da ("uzak İspanya'dan") doğduğu bilgisi, Suetonius'un "Lucanus'un Yaşamı"nda yer alır.
74. *Columella*: Gades'te (İspanya) dünyaya gelen Romalı asker ve çiftçi Lucius Iunius Moderatus Columella (İS 1. yüzyıl), çiftçilerin yaşamının değişik yönlerini konu alan *De Re Rustica*'sıyla (Köy Yaşamı Üzerine) bilinir — *Martialis*: Eşsiz *Epigramlar*'ın yazarı Marcus Valerius Martialis de (40-104), önceki iki şair gibi İspanya'da (Bilbilis) doğmuştur.
75. *büyük . . . onlara*: Üç İspanyol kökenli şairden sonra, bu kez Burdigala (Bordeaux, Fransa) doğumlu Latin şairi ve retorik ustası Decimus Magnus Ausonius'un (y. 310-y. 395) adı anılır.

78. *ama sessiz kalamam . . .*: Bu yarım bırakılan dize, büyük bir olasılıkla “*** [bir şair/yazar adı] hakkında” sözüyle tamamlanacaktı.
- 79-80. *Lucilius . . . Naevius*: Petrarca, Latin edebiyatının başlangıç döneminden altı adı sıralar: Yergi türünün gelişmesinde önemli bir rolü olan Gaius *Lucilius* (İÖ 180-İÖ y. 103/102); Latin edebiyatının kurucusu sayılan ve özellikle *Annales* (Yıllıklar) destanıyla bilinen şair, yergici, destan ve oyun yazarı Quintus *Ennius* (İÖ 239-169); Accius’tan önceki en büyük Romalı tragedya yazarı Marcus *Pacuvius* (İÖ 220-y. 130); Roma tiyatrosunun temellerini atan komedya yazarı *Plautus* (İÖ y. 254-İÖ 184); çağdaşlarının en büyük tragedya şairlerinden biri olarak değerlendirdikleri *Lucius Accius* (İÖ 170-İÖ y. 86) ve en eski Latin epik şair ve oyun yazarlarından *Gnaeus Naevius* (İÖ y. 270-İÖ y. 200).
- 80-81. *ve başkaları . . . kestiren*: Bu nitelme, hemen ardından gelen aşk şairleri topluluğunu gösterir.
82. *Anakreon* için bkz. *AU* IV 47 ve ilgili not — *Alkaios* için bkz. *AU* IV 16 ve ilgili not — *Catullus* için bkz. *AU* IV 22 ve ilgili not.
84. *Propertius* için bkz. *AU* IV 23 ve ilgili not — *Ovidius* için bkz. *AU* IV 22 ve ilgili not — *Tibullus* için bkz. *AU* IV 24 ve ilgili not.
- 85-86. *Ibykos . . . gidiyordu*: İtalya’daki Yunan kolonisi Rhegion’da (“Calabrialı”) dünyaya gelen Ibykos (İÖ VI. yüzyıl), Eski Yunan lirik şiirinin dokuz ustasından biri sayılır.
- 87-88. *genç . . . tarihinden*: Sappho için bkz. *AU* IV 25-27 ve ilgili not.
90. *kusurlu*: Boşluklarla dolu.
- 91-94. *Padovalı . . . yolculuktan*: Livius için bkz. *ÜU* III 41-42 ve ilgili not — *kuruluşundan yola çıkarak Roma’nın*: Livius’un Roma tarihini konu alan temel yapıtı *Ab Urbe Condita*’ya (Şehrin [Roma’nın] Kuruluşundan Başlayarak) gönderme — *büyük yolculuktan* (bu konuda bkz. *ÜU* Ia 15 ve ilgili not): Livius’un yapıtının olağanüstü geniş kapsamına gönderme.
96. *Sallustius*: Bkz. *ÜU* III 40 ve ilgili not.
- 97-98. *Trogus . . . girmeyen*: Tarihçi Pompeius Trogus’un (İÖ 1. yüzyıl-İS 1. yüzyıl), kırk dört kitaptan oluşan *Historiae Philippicae* (Philippos Tarihleri) adlı yapıtı günümüze ulaşmamıştır.
98. *Iustinus*: Romalı tarihçi Iustinus (İS 3. yüzyıl), Trogus’un *Historiae Philippicae*’ını özetleyen *Epitome* (Özet) adlı kitabın yazarıdır — *Festus*: Rufus Festus (4. yüzyıl), *Breviarium* (Özet) adıyla bilinen küçük bir Roma tarihi derlemesi yazmıştır — *Florus*: Tarihçi ve şair Publius Annius Florus (ünlenmesi İS 1. yüzyıl sonu-2. yüzyıl başı), *Epitoma de Tito Livio* (Titus Livius Özeti) adıyla bilinen Roma tarihi derlemesinin yazarıdır.

100. *Herodotos . . . onlarla:* Herodotos için bkz. *ÜU* III 58-59 ve ilgili not; *Thukydides* için bkz. *UU* III 55-57 ve ilgili not.
- 101-102. *Polybios . . . ören:* Yunanlı Polybios'un (İÖ 3.-2. yüzyıl) kırk kitaptan oluşan tarihinin büyük bölümü günümüze ulaşmamıştır; Romalı tarihçi Quintus Claudius Quadrigarius (İÖ 1. yüzyıl) "soylu bir eser"i (konusu Roma tarihi olduğu için), "kaba çatkıda" (işlenmemiş bir üslupla) yazmıştır.
- 103-104. *ve bunda . . . Iosephos:* Petrarca'nın içerik-biçim ilişkisi açısından ("bunda") Quintus Claudius'a benzettiği Yahudi din adamı, bilgin, tarihçi ve asker Flavios Iosephos (37/38-y. 100), yedi kitaptan oluşan *Peri Tou Ioudaikou Polemon* (Yahudi Savaşı Tarihi) ve yirmi kitaptan oluşan *Ioudaïke Arkhaiologia* (Yahudilerin Tarihi) adlı yapıtların yazarıdır. Petrarca, bu iki yapıtı Latince çevirilerinden (*Bellum Iudaeicum* ve *Antiquitates Iudaicae*) bilir.
- 104-105. *Hegesippus . . . kısaltan:* Iosephos'un *Yahudi Savaşı Tarihi*'nin 4. yüzyılda derlenmiş, beş kitaptan oluşan bir özeti, Hegesippus (bu ad, Iosephos adının yanlış okunmasından kaynaklanır) adlı, aslında var olmayan birisine atfediliyordu.
- 106-107. *Iulius . . . kalem ni:* Petrarca, Ortaçağ'da yaygın bir hatanın izinden giderek, Iulius Caesar'ın *Commentarii de Bello Gallico*'sunu daha sonra bu yapıt üzerine yazan Iulius Celsus Costantinus'a atfeder.
- 107-111. *Dares'le . . . için:* Ortaçağ boyunca, 'Troya Savaşı'nı konu alan 'Troya yanlısı *Historia de Excidio Troiae* ('Troya'nın Yıkılışının Öyküsü), Frigyalı Dares'in; Yunan yanlısı *Ephemeris Belli Troiani* ('Troya Savaşı Günlüğü) ise, Diktys Kretensis'in yazdığı metinlerin Latince çevirileri olarak görülmüştür. Petrarca, bu karşıt iki görüş konusunda yargıda bulunmak için yeterli/kesin verilerin olmadığını belirtmektedir.
112. *İki Cornelius:* Romalıların ve bazı yabancıların kısa yaşamöykülerini içeren *De Viris Illustribus* (Ünlü Kişiler Üzerine) adlı yapıtıyla bilinen Romalı tarihçi Cornelius Nepos (İÖ y. 100-İÖ y. 25) ile Roma tarihçilerinin en büyüklerinden olan ve özellikle *Historiae* ('Tarihler) ve *Annales* (Yıllıklar) adlı yapıtlarıyla bilinen Publius Cornelius Tacitus (y. 55-y. 120) — *iki Valerius:* Tarihsel fıkraları içeren *Factorum et Dictorum Memorabilium Libri IX* (Anılmaya Değer İşler ve Sözlerin Yer Aldığı Dokuz Kitap) adlı yapıtıyla bilinen Romalı tarihçi ve ahlakçı Valerius Maximus (İS 1. yüzyıl) ile yapıtları günümüze ulaşmayan Romalı tarihçi Valerius Antias (İÖ 1. yüzyıl).
113. *Orosius . . . Curtius:* Aziz Augustinus'un öğrencisi olan ilahiyatçı Paulus Orosius (5. yüzyıl), Hristiyanlığı savunan *Historiarum Adversus Paganos Libri VII* (Paganlara Karşı Yedi Tarih Kitabı) adlı tarih kitabını kaleme almıştır — *Eutropius:* Tarihçi Eutropius (4. yüzyıl), *Bre-*

- viarium Historiae Romanae* (Özlü Roma Tarihî) adlı yapıtın yazarıdır — *Curtius*: Quintus Curtius Rufus (İS 1. yüzyıl), Büyük İskender'in yaşamını konu alan *Historiae Alexandri Magni* adlı yapıtıyla bilinir.
- 113-114. *ve başka . . . sözleriyle*: Genel bir nitelemcyle –“başka birçoklarını”– sözü edilen bu kişiler, tarihçiler topluluğunun son üyelerini oluşturur.
- 115-116. *Kineas . . . gibi*: Güçlü bellekleriyle bilinen filozof Kineas (İÖ 3. yüzyıl) ile filozof Kharmadas (İÖ 2.-1. yüzyıl).
117. *Hortensius . . . paylaştım*: Hortensius için bkz. *ÜU* III 51-54 ve ilgili not.
- 118-119. *Plinius . . . üzerine*: Yaşlı Plinius'un (bkz. *ÜU* III 43-45 ve ilgili not), *Naturalis Historia*'nın (Doğa Tarihî) yanı sıra; bir yanlış anlamının sonucu olarak, aynı kapsamda bir Roma tarihi yazdığı düşünülüyordu.

KAYNAKÇA

Çeviriye Temel Alınan Basım

PETRARCA, Francesco, *Triumphs*, yay. haz. Marco ARIANI (Milano: Mursia, 1988).

Yararlanılan Öteki Basımlar

—, *Rime e Trionfi*, yay. haz. Ferdinando NERI (Torino: UTET, 1983).

—, *Trionfi, Rime Estravaganti, Codice degli Abbozzi*, yay. haz. Vinicio PACCA ve Laura PAOLINO (Milano: Mondadori, 1996).

—, *Trionfi*, yay. haz. Guido BEZZOLA (Milano: Rizzoli, 1997).

—, *Triumphs*, İng. çev. E. H. WILKINS (Chicago: University of Chicago Press, 1962).

—, *Canzoniere*, çev. Kemal ATAKAY (İstanbul: YKY, 2002).

Başvurulan Kaynaklar

AMATURO, Raffaele, *Petrarca* (Bari: Laterza, 1971).

BOSCO, Umberto, *Francesco Petrarca* (Bari: Laterza, 1961).

FEDI, Roberto, *Invito alla Lettura di Francesco Petrarca* (Milano: Mursia, 2002).

DİZİN

Dizin, dolaylı olarak gönderme yapılan adları da içerir.

Dizindeki kısaltmalar şöyledir:

- AU* = Aşkın Utkusu
EU = Ebediliğin Utkusu
IU = İffetin Utkusu
ÖU = Ölümün Utkusu
ÜU = Ünün Utkusu
ZU = Zamanın Utkusu

- Abşalom *AU* III 48
Abydos *IU* 8
Accius, Lucius *ÜU* IIa 79
Acilius Glabrio, Manius *ÜU* I 73
Acis *AU* II 170
Acontius *AU* II 187
Âdem, Hz. *ÜU* II 77
Aemilius Mamercus *ÜU* Ia 57
Aemilius Paulus, Lucius (Macedonicus)
ÜU I 53; Ia 64
Aemilius Paulus, Lucius *ÜU* I 53; Ia 64
Aeneas *AU* I 106; *IU* 12, 156; *ÜU* II 10;
Ia 134
Aesacus *AU* II 160
Aesculapius *ÜU* III 67
Afrika *AU* II 83; *IU* 170; *ÜU* Ia 47
Agamemnon *AU* III 16; *ÜU* II 20; Ia
139
Aganippe *AU* II 185
Agrippa *ÜU* Ia 113
Ahaşveroş *AU* III 62; ayrıca *bktz* Kserkses I
Aias (Oilcus'un oğlu) *ÜU* Ia 140
Aias (Telamon'un oğlu) *ÜU* II 17; Ia 140
Aietes *AU* I 130
Aigeus *AU* IV 100
Aigisthos *AU* III 17
Aimeric de Pegulhan *AU* IV 55
Aiskhines *ÜU* III 26; IIa 27
Akademia *ÖU* Ia 18
Akhilleus *AU* I 125; *ÜU* II 9; III 14; Ia 139
Alba Longa *ÜU* Ia 110
Albizzi (degli) Franceschino *AU* IV 37
Aleksandros (Pheraili) *AU* I 104
Aleksandros I (Epir kralı) *ÜU* II 13
Alighieri, Dante *bktz* Dante Alighieri
Alkaios *AU* IV 16; *ÜU* IIa 82
Alkibiades *ÜU* II 25
Alkides *bktz* Hercules
Alkyone *AU* II 158
Almanya *ÜU* Ia 24
Amnon *AU* III 46
Amphiaraios *AU* I 144
Anakharsis *ÜU* IIa 44
Anakreon *AU* IV 17

- Anaksagoras *ÜU* III 85; IIa 31
 Anaksarete *AU* II 152
 Anaksarkhos *ÜU* III 73; IIa 46
 Anaksimenes (Miletoslu) *ÜU* IIa 45
 Ancus Marcius *ÜU* I 128; Ia 68
 Andromeda *AU* II 143
 Antandros *AU* I 106
 Antiokhos I *AU* II 109
 Antiokhos IV *ÜU* I 76
 Antiope *ÜU* II 89
 Antisthenes *ÜU* IIa 44
 Antoninus Pius *ÜU* I 124; Ia 100
 Antonius, Marcus *ÜU* III 51
 Apollon *AU* I 154; *IU* 8; *ÜU* III 67
 Appius Claudius Caudex *ÜU* Ia 49
 Appius Claudius Decemvir *ÜU* Ia 76
 Apsyrros *AU* I 130
 Aquino (*Lat.* Aquinum) *ÜU* IIa 65
 Argia *AU* I 143
 Argos (şchir) *ÜU* III 12
 Argos *ÜU* II 161
 Ariadne *AU* I 116
 Aristicides *ÜU* II 32
 Aristippos *ÜU* III 112
 Aristoteles *ÜU* III 7; IIa 8
 Arkesilaos *ÜU* III 81
 Arkhimedes *ÜU* III 76
 Arnaut Daniel *AU* IV 40
 Arnaut de Marueilh *AU* IV 44
 Arno *IU* 161; *ÜU* Ia 125
 Artemisia *AU* III 74
 Arthur, Kral *ÜU* II 134; Ia 163
 Ascanius *ÜU* Ia 109
 Asinius Pollio, Gaius *bêz* Pollio, Gaius Asinius
 Atalante *AU* II 164
 Atina *ÜU* II 25
 Atis *ÜU* Ia 111
 Atreusoğulları *ÜU* Ia 139; ayrıca *bêz* Agamemnon *ve* Menelaos
 Attilius Regulus, Gaius (Serranus) *ÜU* I 58
 Augustus, Octavianus *AU* I 95; *ÖU* Ia 4; *ÜU* I 36; Ia 25
 Aurora *AU* I 5; *ÖU* II 5, 178; *ZU* 1
 Ausonius, Decimus Magnus *ÜU* IIa 75
 Aventinus (tepe) *ÜU* Ia 114
 Aventinus *ÜU* Ia 114
 Averno (Göl) *IU* 166
 Azim *IU* 84
 Bacchus *ÜU* I 93; II 16
 Baia *IU* 164
 Barbaro (Dağ) *IU* 166
 Beatrice (Monferratolu) *AU* IV 47
 Beatrice *AU* IV 31
 Bellek *ÜU* Ia 14
 Belos *ÜU* II 124
 Bernart de Ventadorn *AU* IV 55
 Bologna *AU* IV 60
 Bolognali Onesto *bêz* Onesto da Bologna
 Brennus *ÜU* II 50
 Brutus, Lucius Iunius *ÜU* I 53; Ia 33
 Brutus, Marcus Iunius *ÜU* I 53
 Byblis *AU* III 76
 Caesar, Gaius Iulius *AU* I 89; *IU* 73; *ÜU* I 23; Ia 23
 Calanus *bêz* Kalyana
 Caligula *ÖU* II 43
 Caloiro (*ya da* Caloria), Tommaso *AU* IV 59
 Calvus, Gaius Licinius *ÜU* III 51
 Camilla *IU* 71; *ÜU* II 101; Ia 120
 Camillus, Marcus Furius *ÜU* I 59; Ia 52
 Canace *AU* II 181
 Canens *AU* II 175
 Capitolinus Marcus Manlius *ÜU* I 79
 Capitolium *AU* I 14; *ÖU* Ia 2; *ÜU* I 29, 79
 Capys *ÜU* Ia 112
 Cassius *ÜU* II 127
 Casteggio *ÜU* Ia 65
 Cato, Marcus Porcius (Genç) *ÜU* I 52; Ia 29
 Cato, Marcus Porcius (Yaşlı) *ÜU* I 52; Ia 29
 Catullus, Gaius Valerius *AU* IV 22; *ÜU* IIa 82

- Cavalcanti, Guido *AU* IV 34
 Celsus Costantinus, Iulius *ÜU* IIa 106
 Cenova *AU* IV 50
 Charlemagne *ÜU* II 135; Ia 163
 Charmadas *bêz* Kharmadas
 Cicero, Marcus Tullius *ÜU* III 19, 53; IIa 49
 Cincinnatus, Lucius Quinctius *ÜU* I 58; Ia 70
 Cino da Pistoia *AU* IV 32
 Claudianus, Claudius *ÜU* IIa 68
 Claudius Caccus, Appius *ÜU* I 88
 Claudius Nero, Gaius *ÜU* I 46; Ia 37
 Claudius Quadrigarius, Quintus *ÜU* IIa 101
 Colonna, Stefano *ÜU* II 162
 Columella, Lucius Iunius Moderatus *ÜU* IIa 74
 Cornelia *AU* III 14, 33
 Cornelius Nepos *ÜU* IIa 112
 Cossus, Aulus Cornelius *ÜU* I 103; Ia 56
 Crassus, Lucius Licinius *ÜU* III 51
 Crassus, Marcus Licinius *ÜU* I 56; II 127; Ia 149
 Crassus, Publius *ÜU* II 127
 Creusa *AU* I 107
 Curius Dentatus, Manius *ÜU* I 55; Ia 29
 Curtius Rufus, Quintus *ÜU* IIa 113
 Curtius, Marcus *ÜU* I 70
 Cydippe *AU* II 187
 Çin *bêz* Kathay
 Dante Alighieri *AU* IV 31
 Daphne *AU* I 155, 156
 Dardanos *ÜU* Ia 137
 Darcios I *ÜU* II 10
 Darcios III *ÜU* II 10 (?)
 Dares (Frigyalı) *ÜU* IIa 107
 Davud, Hz. *AU* III 41; *IU* 103; *ÜU* II 55; Ia 157; IIa 56
 Decius Mus, Publius (1) *ÜU* I 67; Ia 82
 Decius Mus, Publius (2) *ÜU* I 67; Ia 82
 Decius Mus, Publius (3) *ÜU* Ia 82
 Decidamia *AU* III 74
 Delila *AU* III 51
 Demokritos *ÜU* III 77; IIa 37
 Demophoon *AU* I 127
 Demosthenes *ÜU* III 22; IIa 27
 Dido *IU* 11, 157
 Dikaiarkhos *ÜU* III 88
 Diktys Kretensis *ÜU* IIa 107
 Diogenes *ÜU* III 83; IIa 43
 Diomedes *ÜU* II 17; Ia 139
 Dionysios (Yaşlı), Syrakusa Tiranı *AU* I 104
 Domitianus *ÜU* I 122; Ia 97
 Donati, Piccarda *IU* 160
 Drusus Maior, Claudius Nero *ÜU* Ia 25
 Duilius, Gaius *ÜU* I 85; Ia 50
 Durance (Irmağın) *ÜU* Ia 16; *EU* 139
 Dürüstlük *IU* 79
 Egeria *AU* II 178
 Ekho *AU* II 149
 Ela (Vadisı) *IU* 101
 Empedokles *ÜU* IIa 47
 Enccladus *IU* 26, 114
 Ennius, Quintus *ÜU* IIa 79
 Epaminondas *ÜU* I 93; II 16; Ia 154
 Epikuros *ÜU* III 108; IIa 34
 Erdenlik *IU* 90
 Eriphyle *AU* I 144
 Ester *AU* III 62
 Etna *AU* IV 155; *IU* 26, 114; *ÜU* IIa 48
 Eukleides *ÜU* III 59
 Euripides *ÜU* IIa 58
 Eurydike *AU* IV 13
 Eutropius *ÜU* IIa 113
 Evander *AU* I 108
 Fabius Maximus Rullianus, Quintus *ÜU* I 52; Ia 71
 Fabius Maximus, Quintus (Allobrogicus) *ÜU* I 52
 Fabius Maximus, Quintus (Cunctator) *ÜU* I 50; Ia 35

- Fabricius Luscinus, Gaius *ÜU* I 55; II 32; Ia 29
- Fas *ÖU* I 76
- Faunus *ÜU* Ia 119
- Faustina, Annia Galerica *AU* I 102
- Festus *ÜU* IIa 98
- Firat *ÜU* II 128
- Flamininus, Titus Quinctius *ÜU* I 74; Ia 77
- Floransa *ÖU* II 167
- Florus, Lucius Annius *ÜU* IIa 98
- Folquet de Marselha *AU* IV 49
- Francesca *bktz* Polenta (da) Francesca
- Franceschino degli Albizzi *bktz* Albizzi (degli) Franceschino
- Fransa *ÜU* Ia 24
- Fulvius Flaccus, Quintus *ÜU* I 110; Ia 77
- Fulvius Nobilior, Marcus *ÜU* I 112; Ia 77
- Gaius Caesar Germanicus *bktz* Caligula
- Galatca *AU* II 170
- Galba, Servius Sulpicius *ÜU* III 51
- Galenos *ÜU* III 70
- Gauclm Faidit *AU* IV 55
- Giraut de Borncilh *AU* IV 48
- Glaucus *AU* II 172
- Godefroi de Bouillon *ÜU* II 137
- Golyat *IU* 101
- Gracchus, Tiberius Sempronius *ÜU* I 112; Ia 59
- Guilhelm de Cabestanh *AU* IV 53
- Guinevre *AU* III 82
- Guinizzelli, Guido *AU* IV 34
- Guittone d'Arezzo *AU* IV 32
- Güzellik *IU* 90
- Gylippos *ÜU* Ia 132
- Habeş *AU* II 143
- Hadrianus *ÜU* I 124; Ia 100
- Hamilkar *AU* III 25; *ÜU* II 45
- Hamor *AU* III 60
- Hamor *AU* III 60
- Hannibal *AU* III 25; *IU* 98; *ÜU* I 51; II 8; Ia 35, 122
- Hasdrubal *ÜU* Ia 37
- Hebros (Meriç) *ZU* 106
- Hegesippus *ÜU* IIa 104
- Hektor *ÜU* II 10; Ia 136
- Helena *AU* I 135, 141; *ÜU* II 20
- Henry (Lancaster Dükü) *ÜU* II 152
- Herakleitos *ÜU* III 82
- Hercules *AU* I 124; *ÜU* I 93 (Alkides); II 16, 92 (Alkides); Ia 134
- Hermione *AU* I 141
- Hero *AU* III 21
- Herodes I *AU* III 68
- Herodotos *ÜU* III 58; IIa 100
- Hersilia *IU* 152
- Hesperia *AU* II 161
- Hieron II (Syrakusalı) *ÜU* II 44
- Hindistan (*It.* India *ve* gli Indi) *AU* IV 114; *ÖU* I 76; *ÜU* II 11
- Hippias *ÜU* III 79
- Hippo *IU* 143
- Hippokrates *ÜU* III 65
- Hippolyta *ÜU* II 90; Ia 146
- Hippolytos *AU* I 116; *IU* 193; *ÜU* II 90
- Hippomenes *AU* II 166
- Holofernes *AU* III 55; *ÜU* II 120
- Homeros *AU* IV 93; *ÜU* III 10-11; IIa 51
- Horatius Cocles *ÜU* I 80; Ia 41
- Hortensius Hortalus, Quintus *ÜU* III 51; IIa 117
- Hşayarşa *bktz* Kscrkses
- Hypermetra *AU* III 20
- Hypsipyle *AU* I 133
- Ianus *ÜU* Ia 119
- Inarime (Ischia'nın eski adı) *IU* 113; ayrıca *bktz* Ischia
- Ischia *AU* IV 154; ayrıca *bktz* Inarime
- Isolde *AU* III 82
- Iughurta *ÜU* I 109
- Iulia *AU* III 32
- Iustinus, Marcus Iunianus *UU* IIa 98
- Iuvenalis, Decimus Iunius *ÜU* IIa 65
- Iason *AU* I 128

Ibrahim, Hz. *AU* III 38; *ÜU* II 70
 Ibykos *ÜU* IIa 85
 İffet *IU* 181
 İlos *ÜU* Ia 61
 İosephos, Flavios *ÜU* IIa 104
 İphis *AU* II 152
 İpsikratca *AU* III 28
 İsa *ÜU* II 144
 İshak *AU* III 38; *ÜU* II 73
 İskender, Büyük *ÜU* II 11; Ia 160
 İspanya *ÜU* I 76; *ÜU* Ia 83; IIa 73
 İstanköy *bêz* Kos
 İtalya *AU* II 83; III 26; *ÜU* II 102; Ia 123
 İuno *AU* I 154; *IU* 10
 İupiter (Zeus) *AU* I 160

Jaufre Rudel *AU* IV 52
 Jughurta *bêz* Iughurta
 Juvenalis *bêz* Iuvenalis

Kalanos *bêz* Kalyana
 Kalliope *IU* 129
 Kalyana *ÜU* Ia 46
 Karnades *UU* III 97
 Kartaca *AU* II 80; *ÜU* Ia 48
 Kastalia *AU* II 185
 Kathay (Çin) *ÜU* I 76
 Keyhusrev II *bêz* Kyros II
 Keyks *AU* II 158
 Kharmadas *ÜU* IIa 115
 Kharybdis *IU* 27
 Khryssippos *ÜU* III 114; IIa 40
 Kıbrıs *AU* IV 96
 Kibarlık *IU* 86
 Kimberler *ÜU* I 109
 Kimon *ÜU* II 29
 Kincas *ÜU* IIa 115
 Kirke *AU* II 174, 176; III 24
 Kleantes *ÜU* III 119; IIa 31
 Kleopatra *AU* I 90; *ÜU* II 106
 Klio *IU* 128
 Klytemnestra *AU* III 17; *ÜU* II 20
 Kos (İstanköy) *ÜU* III 65
 Krantor *ÜU* IIa 45

Kroisos *ÜU* II 47; IIa 22
 Ksanthippos *ÜU* Ia 130
 Ksanthos *ZU* 108
 Ksenokrates *ÜU* III 74; IIa 31
 Ksenophon *ÜU* III 10; IIa 22
 Kserkses I *AU* II 136; ayrıca *bêz* Ahaş-
 vros
 Kudüs *ÜU* II 140
 Kuraş II *bêz* Kyros II
 Kyros II *IU* 104; *ÜU* II 10 (?), 96; Ia 148

Laelius (Angelo di Pietro Stefano To-
 setti) *AU* IV 68
 Laelius, Gaius *AU* II 32; *ÜU* Ia 88
 Laertes *ÜU* III 14
 Laevinus, Marcus Valerius *ÜU* I 73
 Lancelot *AU* III 80
 Laodamia *AU* I 142
 Latinus (Alba Longa kralı) *ÜU* Ia 112
 Latinus (Lavinia'nın babası) *ÜU* Ia 112
 Lauria, Ruggero di *ÜU* II 151
 Lavinia *AU* I 107
 Lea *ÜU* II 74
 Leandros *AU* III 21; *IU* 8
 Leonidas *ÜU* II 22; Ia 154
 Lethe *IU* 121
 Lidya *ÜU* II 47
 Lipari *AU* IV 154
 Litternum *IU* 168
 Livia Drusilla *AU* I 96
 Livius, Titus *ÜU* III 42; IIa 91
 Lucanus, Marcus Annacus *ÜU* IIa 73
 Lucilius, Gaius *ÜU* IIa 79
 Lucretia *IU* 132
 Lutatius Catulus, Gaius *ÜU* I 86; Ia 49

Malatesta, Paolo *AU* III 83
 Manlius Capitolinus, Marcus *ÜU* I 79
 Manlius Torquatus, Titus *ÜU* I 64; Ia 31
 Manlius Vulso, Lucius *ÜU* Ia 77
 Marcellus, Marcus Claudius (baba) *ÜU*
 I 53; *ÜU* Ia 64
 Marcellus, Marcus Claudius (oğul) *ÜU*
 I 53

- Marcus Septimus, Lucius *ÜU* Ia 84
 Marcus Aurelius *AU* I 100; *ÜU* I 125; Ia 100
 Maritsa *bêz* Hebros (Meriç)
 Marius, Gaius *ÖU* II 43; Ia 7; *ÜU* I 109; Ia 34
 Mars *AU* I 151; *ÜU* II 2
 Marsilya *AU* IV 49
 Martialis, Marcus Valerius *ÜU* IIa 74
 Masinissa *AU* II 13; *ÜU* II 41; Ia 153
 Medea *AU* I 128
 Medusa *IU* 119
 Menalippe *ÜU* II 91
 Menelaos *AU* I 140; *ÜU* II 20; Ia 139
 Meriç *bêz* Hebros (Meriç)
 Messina *AU* IV 60
 Metaurus *ÜU* I 47
 Metellus Creticus, Quintus Caccilius *ÜU* I 120
 Metellus Macedonicus, Quintus Caccilius *ÜU* I 118; Ia 89
 Metellus Numidicus, Quintus Caccilius *ÜU* I 119
 Metellus, Lucius Caccilius *ÜU* Ia 72
 Metellus, Quintus Caccilius (Balcaricus) *ÜU* I 120
 Metellus, Quintus Caccilius (Macedonicus'un babası) *ÜU* I 118; Ia 92
 Metrodorus *ÜU* III 112
 Mezentius *ÖU* II 43
 Mısır *AU* I 89
 Midas *ÜU* I 56
 Miltiades *ÜU* II 28; Ia 155
 Miryam *AU* III 72
 Mithradates IV *AU* III 29; *ÜU* II 130
 Mnemosyne *bêz* Bellek
 Monferrato *AU* IV 47
 Montgenèvre *EU* 139
 Mucius Scaevola, Gaius *ÜU* I 82; Ia 40
 Mummius, Lucius *ÜU* I 73
 Musa, Hz. *ÜU* II 61
 Musalar (esin perileri) *AU* IV 18
 Myrrha *AU* III 76
 Mykenai *ÜU* III 12
 Nabukadnezar *UU* II 122
 Naevius, Gnacus *ÜU* IIa 80
 Narkissos *AU* II 145
 Nemrot *ÜU* II 80
 Neron *AU* I 97; *ÖU* II 43
 Nerva, Marcus Cocceius *ÜU* I 123
 Nestor *ÜU* II 19
 Neşe *IU* 83
 Ninos *ÜU* II 121
 Nisus *AU* II 163
 Nuh *ÜU* II 79
 Numa Pompilius *ÜU* I 128; Ia 68
 Numitor *ÜU* Ia 111
 Oinone *AU* I 140
 Onesto da Bologna *AU* IV 35
 Onursuzluk Korkusu *IU* 87
 Orestes *AU* I 141
 Orithia *ÜU* II 89; Ia 146
 Orodos I (Part kralı) *ÜU* II 127
 Orosius, Paulus *ÜU* IIa 113
 Orpheus *AU* IV 14, 93
 Ovidius Naso, Publius *AU* IV 22; *ÜU* IIa 84
 Ölçülülük *IU* 82
 Öngörü *IU* 85
 Pacuvius, Marcus *ÜU* IIa 79
 Pallas *AU* I 108
 Paolo *bêz* Malatesta, Paolo
 Papirius Cursor, Lucius *ÜU* I 95; Ia 28
 Paris (Priamos'un oğlu) *AU* I 136, 140
 Parmenides *ÜU* IIa 43
 Parnassos *ÖU* Ia 18; *ÜU* IIa 62
 Peire d'Alvernya *AU* IV 48
 Peire Rogier *AU* IV 44
 Peire Vidal *AU* IV 44
 Pella *ÜU* II 11
 Penelope *AU* III 23; *IU* 133
 Peneus *ZU* 106
 Penthesilea *ÜU* II 100; Ia 145
 Pergamon *ÜU* III 70
 Perscus *AU* II 142

- Persius Flaccus, Aulus *ÜU* IIa 65
 Phaidra *AU* I 114
 Pharsalia *IU* 73
 Pherekydes (Siroslu) *ÜU* III 106; IIa 32
 Philippos II (Makedonyalı) *ÜU* II 11;
 Ia 128
 Philo, Quintus Publilius *ÜU* I 103; Ia 59
 Philomela *AU* IV 132
 Philopoimen *ÜU* Ia 151
 Phlegra *ÖU* I 33
 Phoibos *bəz* Apollon
 Phokion *ÜU* II 37
 Phyllis *AU* I 127
 Picus *AU* II 175; *ÜU* Ia 119
 Pindaros *AU* IV 17
 Platon *ÜU* III 4; IIa 7
 Plautus, Titus Maccius *ÜU* IIa 79
 Plinius Secundus, Gaius (Yaşlı) *ÜU* III
 44; IIa 118
 Plotinos *ÜU* III 46
 Plutarkhos *ÜU* III 90
 Pluto *AU* I 153; *ÜU* IIa 69
 Po *ÜU* Ia 65
 Polenta (da) Francesca *AU* III 83
 Pollio *ÜU* III 52
 Pollio, Gaius Asinius *ÜU* III 52
 Polybios *ÜU* IIa 101
 Polymnia *ÜU* Ia 13
 Polynecikes *AU* I 143; *ÜU* Ia 140
 Polyphemos *AU* II 171
 Pompeius, Gnaeus *AU* III 14, 32; *IU* 74;
ÜU I 90; Ia 30
 Pontus *AU* III 29
 Popilius Laenas, Gaius *ÜU* I 76
 Poppea, Sabina *AU* I 99
 Porphyrios *ÜU* III 62
 Portia *AU* III 31
 Postumius, Aulus *ÜU* Ia 46
 Priamos *ÜU* Ia 136
 Proca *ÜU* Ia 111
 Prokne *AU* IV 131
 Prokris *AU* III 74
 Propertius, Sextus Aurelius *AU* IV 23;
ÜU IIa 84
 Proserpina *AU* I 153
 Protesilaos *AU* I 142
 Ptolemaios XIII *AU* III 15
 Pygmalion *AU* II 184
 Pyramus *AU* III 20
 Pyrrhos I *ÜU* II 40; Ia 75
 Pythagoras *ÜU* III 8; IIa 19
 Quintilianus, Marcus Fabius *ÜU* III 90
 Rachel *AU* III 36; *ÜU* II 74
 Raimbaut d'Aurenga *AU* IV 46
 Raimbaut de Vaqueras *AU* IV 46
 Rebecca *AU* III 38
 Regillus (göl) *ÜU* Ia 47
 Regulus, Marcus Attilius *ÜU* I 54; Ia
 73
 Roberto (Anjou'lu) *ÜU* II 160
 Roma *AU* III 26; IV 120; *IU* 138, 178;
ÜU I 54; II 115; Ia 68, 75; IIa 92
 Romulus *ÜU* I 128; Ia 68
 Rufinus *ÜU* IIa 69
 Rufus Festus *ÜU* IIa 98
 Rutilius, Gaius Marcius *ÜU* I 103; Ia 59
 Sağlık *IU* 86
 Sağduyu *IU* 82
 Salaheddin (Eyyubi) *ÜU* II 151
 Sallustius, Gaius Crispus *ÜU* III 40; IIa 96
 Salt Onur Arzusu *IU* 87
 Sappho *AU* IV 25; *ÜU* IIa 86-87
 Sara *AU* III 39
 Sardenya *ÜU* I 87
 Saturnus *ÜU* Ia 118
 Scacva, Marcus Cassius *ÜU* I 106
 Scipio Africanus Maior *AU* II 14; *IU* 99,
 170; *ÜU* I 23; Ia 27
 Scipio Africanus Minor *ÜU* I 36; Ia 27
 Scipio Calvus, Cneus Cornelius *ÜU* I
 38; Ia 83
 Scipio Nasica (Publius Cornelius) *ÜU* I
 42; Ia 86
 Scipio, Lucius Cornelius (Asiaticus) *ÜU*
 I 40; Ia 86

- Scipio, Publius Cornelius (Africanus Maior'un babası) *ÜU* I 38; Ia 83
- Scipio'lar *ÜU* Ia 83
- Scyhacus *IU* 11, 155-156
- Scylla (Nisus'un kızı) *AU* II 163
- Selevkos I *AU* II 109
- Selvaggia *AU* IV 31
- Semiramis *AU* III 76; *ÜU* II 103
- Seneca, Lucius Annacus *ÜU* III 90; IIa 50
- Sennuccio del Bene *AU* IV 37
- Septimius Severus *UU* II 135
- Sergius Catilina, Lucius *ÜU* I 108
- Serranus *ÜU* I 58
- Servius Tullius *ÜU* I 128
- Sevimlilik *IU* 85
- Siccus Dentatus, Lucius *ÜU* I 106
- Sicilya *ÜU* I 87
- Silvius *UU* Ia 111
- Skylla *AU* II 173, 179; *IU* 27
- Skythia *IU* 104
- Sokrates (Ludwig van Kempen) *AU* IV 68
- Sokrates *ÜU* III 10; IIa 12
- Solon *ÜU* III 34; IIa 22
- Sophokles *ÜU* IIa 59
- Sophonisba *AU* II 79
- Sorguc *ÜU* Ia 16
- Spurinna *IU* 187
- Statius, Publius Papinius *ÜU* IIa 70
- Stilicho *ÜU* IIa 69
- Stratonike *AU* II 115
- Stromboli *AU* IV 115
- Sulla, Lucius Cornelius *ÜU* II 43
- Sulpicia *IU* 179
- Suriye *AU* II 102; *ÜU* I 76
- Süleyman, Hz. *AU* III 44; *ÜU* II 57
- Syphax *UU* II 49
- Şan *IU* 84
- Şekem *AU* III 58
- Şimşon *AU* III 49
- Tacitus, Publius Cornelius *UU* IIa 112
- Talih *AU* II 34; *UU* II 15, 48; *ÜU* Ia 90
- Tamar *AU* III 46-48
- Tarquinius Priscus *UU* I 128
- Tarquinius Superbus *UU* I 129
- Tesalya *AU* I 156; *ÜU* Ia 30
- Thebai *UU* I 93; Ia 143
- Themistokles *UU* II 31; Ia 155
- Theodosius I (Büyük) *ÜU* II 135; Ia 102
- Thescus *AU* I 116; *ÜU* II 31, 93; Ia 134
- Thetis *ÜU* III 14
- Thisbe *AU* III 20
- Thukydides *UU* III 55; IIa 100
- Thule *AU* IV 113
- Tiber *IU* 149; *ÜU* Ia 114; *ZU* 108
- Tiberinus *ÜU* Ia 112
- Tiberius Claudius Nero *AU* I 96
- Tibullus, Albius *AU* IV 24; *UU* IIa 84
- Tithonos *AU* I 15; *ÜU* II 5
- Titus *ÜU* I 121; Ia 96
- Tomris *IU* 104; *ÜU* II 94
- Toscana *ÜU* I 81; Ia 41
- Traianus *UU* I 123; Ia 100
- Tristan *AU* III 80
- Trogus, Pompeius *ÜU* IIa 97
- Tros *ÜU* Ia 137
- Troya *AU* IV 120; *ÜU* II 100; III 12; Ia 143
- Tuccia *IU* 148
- Tullus Hostilius *UU* I 128; Ia 68
- Tuna *ÜU* Ia 147
- Turnus *AU* I 108; *ÜU* Ia 120
- Tydeus *ÜU* Ia 140
- Typhoeus *IU* 113
- Uc de Saint Circ *AU* IV 55
- Ulysses *AU* III 22; *ÜU* II 17; III 14; Ia 134
- Utanc *IU* 79
- Valerius Antias *ÜU* IIa 112
- Valerius Corvus (ya da Corvinus), Marcus *ÜU* I 98; Ia 31
- Valerius Maximus *UU* IIa 112
- Valerius Publicola, Publius *ÜU* Ia 44
- Varro, Marcus Terentius *AU* I 158; *ÜU* III 38; IIa 49

- Venusia *ÜU* IIa 67
 Venüs *AU* I 151; IV 96, 107
 Vergilius Maro, Publius *AU* IV 19; *ÜU* III 17; IIa 51, 71
 Vespasianus *ÜU* I 121; Ia 94
 Virginia *IU* 136; *ÜU* Ia 80
 Virginius *IU* 136; *ÜU* Ia 79
 Viridomarus *ÜU* Ia 66
 Volterra *ÜU* IIa 65
 Volumnius, Lucius *ÜU* I 102; Ia 59
 Vulcano *AU* IV 154
 Yakub *AU* III 34; *ÜU* II 73
 Yeşu *ÜU* II 64; Ia 158
 Yuda Makkabi *ÜU* II 82; Ia 158
 Yüçit *AU* III 53; *IU* 142; *ÜU* II 119
 Yunanistan *AU* II 136; *ÜU* II 28; III 36; Ia 156; IIa 40
 Yusuf *IU* 193; *ÜU* II 75
 Zenobia *ÜU* II 108
 Zenon (Kıbrıslı) *ÜU* III 116; IIa 32
 Zerdüşt *ÜU* II 125

Kemal Atakay 1962'de Ankara'da doğdu. İÜ Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Illinois Üniversitesi (Urbana-Champaign) Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde Ortaçağ-Rönesans İngiliz ve İtalyan edebiyatları üzerine lisansüstü öğrenim gördü. Başta *Adam Sanat* ve *Kitaplık* olmak üzere çeşitli dergilerde çevirileri, inceleme ve eleştiri yazıları yayımlandı. Yeditepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde karşılaştırmalı edebiyat dersleri verdi. İngilizce ve İtalyancadan çok sayıda çevirisi çıktı. Yayımlanan çevirilerinden bazıları şunlardır: Guido Cavalcanti, *Bütün Şiirleri*; Dante Alighieri, *Rime/Şiirler*; Francesco Petrarca, *Canzoniere, Utku Şiirleri*; Giacomo Leopardi, *Hisseli Kıssalar*; Cesare Pavese, *Leuko'yla Söyleşiler, Bütün Şiirlerinden Seçmeler*; Primo Levi, *Boğulanlar, Kurtulanlar*; Italo Calvino, *Amerika Dersleri, Savaşa Giriş, Jaguar Güneş Altında*; Umberto Eco, *Günlük Yaşamdan Sanata, Yorum ve Aşırı Yorum, Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti, Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik*; Octavio Paz, *Çamurdan Doğanlar*.